

<http://www.jyu.fi/library/tutkielmat/245/>

**MINÄKÄSITYS JA LIKUNNANHARRASTUS
SUOMEN- JA RUOTSINKIELISILLÄ NUORILLA**

**Piritta Hakkari
Kenneth Westerlund**

**Liikuntapedagogiikan
pro gradu -tutkielma
Kevät 1997
Jyväskylän yliopisto**

Tiivistelmä

Piritta Hakkari ja Kenneth Westerlund. Minäkäsitys ja liikunnanharrastus suomen- ja ruotsinkielisillä nuorilla. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma, 86 sivua.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää suomenkielisten ja ruotsinkielisten nuorten itsearvostusta, koettua liikunnallista pätevyyttä, koettua kuntoa ja liikunnanharrastusta sekä näiden välisiä yhteyksiä. Tutkimus oli osa WHO:n koordinoimaa 24:ssä eri maassa toteutettua koululaistutkimusta. Aineisto kerättiin koulutuntien aikana strukturoidulla kyselylomakkeella. Tutkimuksen perusjoukkona olivat 11-, 13- ja 15- vuotiaat suomen- ja ruotsinkieliset peruskoululaiset, jotka vastaavat luokkatasoja viisi, seitsemän ja yhdeksän. Suomenruotsalaiset koululaiset olivat ensimmäistä kertaa, tässä vuonna 1994 tehdyssä tutkimuksessa, mukana. Otos edusti hyvin koko maan 11-15-vuoden iässä olevia suomen- ja ruotsinkielisiä koulunuoria sukupuolen, alueen, läänien ja kaupunki-maaseudun suhteen.

Tutkimuksestamme ilmeni, että suomenkielisillä oli hieman korkeampi itsearvostus ruotsinkielisiin verrattuna. Pojat arvostivat itseään enemmän kuin tytöt. Vertailtaessa omia liikunnallisia kykyjä samanikäisten kanssa, kokivat ruotsinkieliset tytöt ja pojista 15-vuotiaat olevansa liikunnallisesti parempia kuin suomenkieliset samanikäiset. Vastaavasti suomenkieliset arvioivat fyysisen kuntonsa huomattavasti paremmiksi ruotsinkielisiin verrattuna kaikissa ryhmissä sekä tytöissä että pojissa.

Molemmissa kieliryhmissä itsearvostus oli korkein itsensä liikunnallisesti pätevien tai oman kuntonsa erinomaiseksi kokevien joukossa. Oman liikunnallisuuden ja kuntonsa heikoksi kokevilla oli myös alhaisin itsearvostus sekä suomen- että ruotsinkielisillä. Myös liikunnanharrastus vaikutti itsearvostukseen. Mitä enemmän nuori harrasti liikuntaa, sitä parempi hänen itsearvostuksensakin oli. Minäkäsitykseen oli yhteydessä myös avuttomuuden tunne ja perheen varallisuus. Avuttomuuden tunne lisääntyi fyysisen kunnan ja liikunnallisen pätevyyden heikkenemisen myötä. Perheiden varallisuus vaikutti nuoren itsearvostukseen siten, että hyvin toimeentulevien perheiden nuorilla oli korkeampi itsearvostus kuin heikosti toimeentulevien perheiden nuorilla.

Avainsanat: itsearvostus, koettu liikunnallinen pätevyys, koettu fyysinen kunto, WHO-koululaistutkimus 1994.

SISÄLLYS:

JOHDANTO	5
1. MINÄKÄSITYS	6
1.1 Minäkäsityksen kehittyminen 11 - 15 -vuotiailla	7
2. LIIKUNTA JA MINÄKÄSITYS	12
2.1 Liikunta minäkäsityksen edistäjänä	12
2.2 Koettu fyysinen pätevyys osana minäkäsitystä	14
2.3 Koululiikunta ja minäkäsitys	16
2.3.1 Viihtyvyys, ilo ja virkistys - vaikutukset minäkäsitykseen	18
2.3.2 Estot ja pelot koululiikunnassa	19
3. SUOMENRUOTSALAISTEN KÄSITYKSET MINÄSTÄÄN	21
3.1 Suomenruotsalaisten identiteetti ja kulttuuri	21
3.1.1 Sosiaalisen rakenteen vaikutus identiteettiin	23
3.1.2 Suomenruotsalaisten identiteettiasenteita	24
3.2 Suomenruotsalaisten identifiointi - yksikielinen vai kaksikielinen ?	25
3.2 Etninen vähemmistöryhmä - turvaa tai turvattomuutta ?	26
4. SUOMENKIELISTEN KÄSITYKSET MINÄSTÄÄN	28
4.1 Suomalainen ”kansanluonne”	28
4.2 Suomenkielisten identiteetti ja kulttuuri	30
4.3 Suomenkielisten identiteettiasenteita	32
5. VIITEKEHYS	33
6. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT	34
7. TUTKIMUSMENETELMÄT	35
7.1 WHO:n koululaistutkimuksesta	35
7.2 Tutkimuksen perusjoukko ja otanta	35
7.3 Aineiston keruu ja tutkimusaineisto	36
7.4 Tutkimusmittarit ja analyysimenetelmät	37
7.5 Tulosten tilastolliset analyysimenetelmät	38
7.6 Tutkimuksen luotettavuus	38
8. TULOKSET	40
8.1 Nuorten liikunnan harrastaminen	40

8.2 Nuorten minäkäsitys	43
8.3 Liikunnanharrastuneisuuden, liikunnallisen pätevyyden ja koetun fyysisen kunnan yhteydet itsearvostukseen	48
8.4 Muita selittäviä yhteyksiä	52
9. POHDINTA	56
LÄHTEET	63
LIITTEET	69

JOHDANTO

Itsensä ymmärtäminen on koko elämänkaaren ajan jatkuva prosessi, joka muuttuu ihmiselle ajankohtaisten kehitysvaiheiden vaikutuksesta (Damon & Hart 1988). Tämän prosessin muutoksien esittäminen 11-15 -vuotiailla nuorilla onkin tutkimuksen ydinajatus. Tutkimuksessa tarkastellaan eroja 11-, 13- ja 15- vuotiaiden minäkäsityksessä. Mielenkiintomme kohteena on myös vertailla suomenkielisiä ja ruotsinkielisiä nuoria keskenään.

Minäkäsitys määritellään usealla eri tavalla. Tutkimuksessa käytetään Rosenbergin (1979), Shavelsonin ym. (1976) ja Kalliopuskan (1990) määritelmiä käsitteen havainnollistamiseksi. Minäkäsityksen ja liikunnan välisiä yhteyksiä esitetään Sonstroemin ja Morganin (1989) mallin avulla. Monet tutkimukset osoittavat liikunnan harrastamisen olevan positiivisesti yhteydessä minäkäsitykseen. Nuorelle tärkeintä on oma käsitys suorituskyvystään eli koettu fyysinen pätevyys, joka voi erota todellisesta suorituskyvystä. Koululiikunnan merkitys liikunnan harrastamiseen on ilmeinen. Minäkäsitys vahvistuu, jos tunneilta saadaan positiivisia kokemuksia, kun taas pelkoja ja estoja aiheuttavat kokemukset vaikuttavat kielteisesti minäkäsitykseen.

Suomenruotsalaisten ja suomenkielisten taustaa on pyritty kuvaamaan identiteetin ja kulttuurierojen avulla. Mahdollisia eroavaisuuksia minäkäsityksessä voidaan selittää lähinnä kulttuurieroilla, kun tutkitaan samassa maassa eri kieltä puhuvia keskenään. Aikaisempien tutkimusten perusteella ruotsinkielisten keskuudessa on ilmennyt tiiviimpää ryhmähenkeä ja vahvempaa identiteettiä kuin suomenkielisten joukossa. Ryhmäsidokset ilmeisesti kuitenkin heikkenevät ajan karusellissa, kun kulttuurivaihtoa tapahtuu koko ajan.

Tutkimus on osa kansainvälistä maailman terveysjärjestön (WHO) koordinoimaa vuonna 1994 tehtyä koululaistutkimusta. Sen tarkoituksena on muodostaa kokonaiskuva 11-, 13- ja 15- vuotiaiden koululaisten elämäntyylistä ja terveystyötytymisestä. Aineisto, jota käytimme, koostuu Suomessa tehdystä tutkimuksesta ja sisältää vain minäkäsitykseen ja liikuntaan liittyviä kysymyksiä. Aikaisemmista vuosista poiketen ovat suomenruotsalaiset ensimmäistä kertaa mukana tutkimuksessa, joka mahdollistaa kieliryhmien välisen vertailun.

1. MINÄKÄSITYS

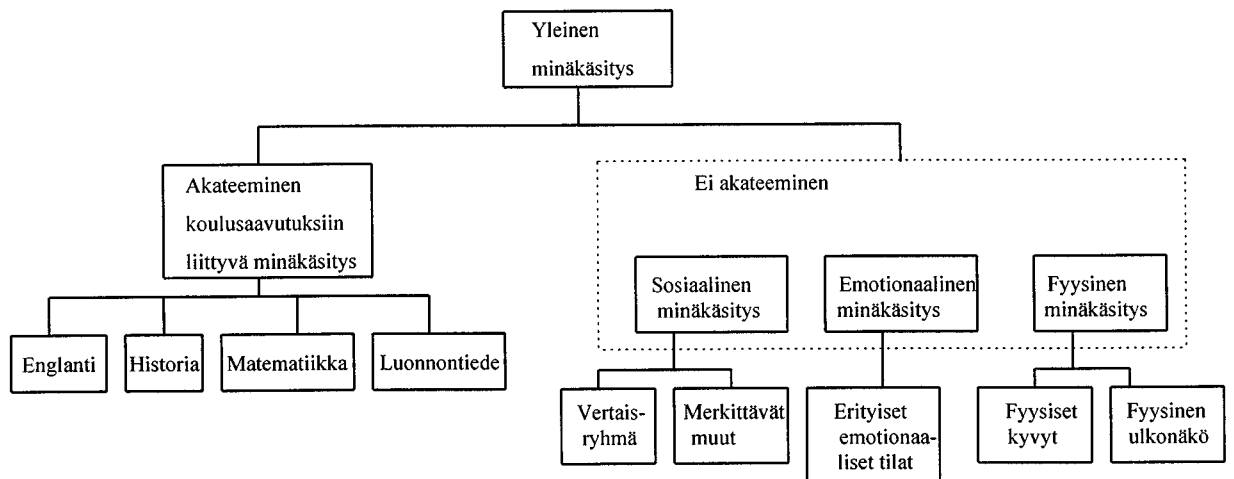
Itsensä ymmärtäminen on koko elämänkaaren ajan jatkuva prosessi, joka muuttuu ihmiselle ajankohtaisten kehitysvaiheiden vaikutuksesta (Damon & Hart 1988, 1). Itsensä ymmärtämiselle ja havainnoimiselle on olemassa monia nimityksiä : minäkäsitys (self-concept), itsearvostus (self-esteem), itsetunto (self-regard), itseensä tyytyväisyys (self-satisfaction), itsekunnioitus (self-respect). Kaikille näille nimityksille on yhteistä ajatus, että niillä tarkoitetaan ”yleistä arvioivaa asennetta itseä (self) kohtaan”. (Pehunen 1982, 4 ; Wylie 1979, 128.)

Rosenbergin (1979) mukaan minäkäsitys on yksilön ajatusten ja tunteiden kokonaisuus, joka hänellä on itseään kohtaan. Minäkäsitys ei ole välttämättä todellinen minä, vaan se on pikemminkin kuva itsestä. (Rosenberg 1979, 7.) Shavelson, Hubner ja Stanton (1976) määrittelevät minäkäsityksen ihmisen kokonaisnäkemykseksi itsestään. Yksilön tausta, ulkonäkö, asenteet ja tunteet muokkaavat minäkäsitystä. (Shavelson ym. 1976.) Kalliopuska (1990) painottaa minäkäsityksen olevan pitkän prosessin tulos, johon vaikuttaa oma ja muiden arviointi itsestä. Tässä tutkimuksessa käytetään termiä minäkäsitys kokoavana käsitteenä erilaisista minäkokemuksista.

Minäkäsityksessä erotetaan kuvaileva ja arvostava puoli. Kuvaileva puoli ilmaisee, millaisena henkilö näkee oman ruumiinsa, ulkonäkönsä, persoonallisen ja fyysisen suoriutumiskykynsä. Liikunnallinen minäkäsitys sisältyy kuvailevaan minäkäsitykseen. Minäkäsityksen arvostava puoli kertoo henkilön tyytyväisyyden omiin ominaisuuksiinsa. (Telama, Silvennoinen, Laakso & Kannas 1989, 88.) Itsearvostus on arvostavan puolen komponentti. Ahlgren (1991) määrittelee itsearvostuksen yksilön valmiuksista ja ominaisuuksista riippuen erilaisiin määritettyihin tai spesifisiin tilanteisiin ja näiden suhteesta ympäristöön. Itsearvostus on positiivinen tai negatiivinen. (Ahlgren 1991, 32-34.)

Minäkäsityksen rakenne on monimuotoinen ja siihen vaikuttaa useita tekijöitä. Minäkäsityksellä on sekä yleinen että spesifinen taso. (Rosenberg 1979, 18; Shavelson 1976.) Shavelson ym. (1976) käyttää hierarkista järjestelmää ja jaottelee minäkäsityksen seitsemän olennaisen piirteen avulla: a) Se on järjestäytynyt, organisoitunut rakennelma. b) Se on moniulotteinen,

jossa yksittäinen ulottuvuus heijastaa sitä kategoriasysteemiä, minkä tietty yksilö tai ryhmä on omaksunut. c) Se on hierarkkinen (Kuvio 1), jonka pohjalla on käyttäytymishavainnot. d) Yleinen minäkäsitys on vakaa, mutta laskeuduttaessa hierarkiassa alaspäin epävakaisuus ja tilansidonnaisuus lisääntyvät. e) Minäkäsitys kehittyy jatkuvasti moniulotteisemmaksi yksilön kehittyessä lapsesta aikuiseksi. f) Minäkäsityksestä voidaan erottaa sekä kuvaileva että arvioiva ulottuvuus. g) Minäkäsitys voidaan erottaa muista rakenteista. Shavelsonin minäkäsityksen hierarkia lähtee ajatuksesta, että minäkäsitys rakentuu monesta ulottuvuudesta. Kaikki ulottuvuudet vaikuttavat lopuksi hierarkian ylimpänä olevaan yleiseen minäkuvaan muokaten sitä. Yleisen minäkuvan lähimmät vaikuttajat ovat akateeminen ja ei-akateeminen minäkäsitys. Fyysinen minäkäsitys sisältyy yhtenä kolmesta muuttujasta ei-akateemiseen alueeseen (Kuvio1).

KUVIO 1. Minäkäsityksen hierarkkinen rakenne Shavelsonin ym. (1976) mukaan.

1.1 Minäkäsityksen kehittyminen 11 - 15 -vuotiailla

Perusta minäkäsitykselle saavutetaan jo varhaislapsuudessa. Minäkäsitys muotoutuu suhteessa ympäröivään maailmaan ja ihmisiin. Muiden ihmisten suhtautuminen, arvostus, kannustus ja hyväksyminen vaikuttavat minäkäsityksen kehittymiseen. (Telama, Silvennoinen, Laakso & Kannas 1989, 88-89.)

Jokaisella yksilöllä on kaksi minää : peittelemätön ja paljastettu minä sekä salattu ja kätkeyty minä. Peittelemätön minä paljastaa yleisesti julkisen ja näkyvän minän. Tähän kuuluvat fyysiset ja käyttäytymisen toiminnot. Vastakohtana tälle ulkopuoliselle kuvalle toimii sisäinen minä, joka on henkilökohtaisten ajatusten, tunteiden ja toiveiden maailma. Se on kokonaan tai osaksi näkymätön ulkopuolisille. Näiden kahden minän ymmärtäminen on tärkeää lasten ja nuorten minäkäsityksen erojen oivaltamiselle. Lapset hahmottavat paljastetun minän käyttäytymisen, kykyjen, fyysisten ominaisuuksien ja ulkonäön perusteella. Nuoret pystyvät jo käsittelemään tunteita, salaisuuksia ja motiiveja. (Rosenberg 1979, 195-197.) Nuoruusiän ajattelu eroaakin lapsuusiän ajattelusta juuri kehittyneen käsittelykyvyn ja laajentuneen tietopohjan ansiosta. Myös kognitiivinen itsesäätelykyky on parantunut. Abstraktiivisen ajattelun kehittyminen mahdollistaa nuorelle ajattelun itsestä ja omien käsityksien muodostamisen tunteista ym. (Susman, Koch, Maney & Finkelstein 1993, 249-250.) Rosenbergin (1979) mukaan yksilön on ensin päästävä pois itsestään nähdäkseen sisäänsä. On asetettava toisen rooliin, jotta pystyy arvioimaan itseään puolueettomasti. Tämä itsensä tutkailu on mahdollista tietyn kognitiivisen valmiuden jälkeen. Lapsen ja nuoren minäkäsityksien erot johtuvatkin pääasiallisesti erilaisista kognitiivisista kehitystasoista. (Rosenberg 1979, 220, 215.)

Damon ja Hart (1988, 53-54) kiteyttävät perusteet minäkäsityksen muutoksille lapsuudessa ja nuoruudessa neljäksi seikaksi :

1. Siirtyminen fyysisistä psykologisiin käsitteisiin
2. Tahdonalaisen itsensä reflektoinnin lisääntyminen
3. Pysyvien sosiaalis-persoonallisten minän kuvausten muodostuminen
4. Eri minän aspektien käsitteellinen integroiminen yhtenäiseksi systeemiksi.

Toisaalta nuoruus lujittaa ja muuttaa kehittyvää minäkäsitystä. Minäkäsityksen muutokset perustuvat lähinnä kognitiivisen kehityksen ohella fyysiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. (Burns 1982, 125.) Jokin osa-alue minuudessa kehittyy enemmän tietyssä ikäkautena kuin toinen, mutta mikään osa-alue ei sulje pois toista. Lapsi ”suosii” jotain kehitysaluetta tietyssä ikäkautena. (Damon & Hart 1988, 57.) Fyysiset muutokset näkyvät selvimmin. Kehon nopea kasvaminen ja sekundaaristen sukupuolitunnuksien kehittyminen muuttavat kehon kuvaa.

Nuori on äkillisesti näiden muutoksien kantaja. Nuoren pitää vastata muiden muuttuviin odotuksiin. (Burns 1982, 125; Susman ym. 1993, 248-251.) Nuori joutuu jatkuvasti tutkailemaan ja uudelleenarvioimaan itseä (Rosenberg 1965, 3).

Sosiaaliset vaatimukset ja odotukset suhteessa vanhempiin, seurustelusuhteeseen ja kouluun aiheuttavat usein rooliristiriitoja. Nuori saavuttaa tiettyjä erioikeuksia suhteessa aikuisiin, esimerkiksi lisääntyvää autonomiaa, jonka seurauksena aikuisten odotukset menestymiseen kasvavat. Aikuisen identiteetin omaksuminen lisää henkilökohtaisia itsenäisyysvaatimuksia. (Burns 1982, 125; Susman ym. 1993, 248-251.) Vanhemmista irtautumisen pakko lähtee sekä nuoren sisäisistä muutoksista että ympäristön herättämistä paineista. Vanhempien tilalle nuori hakee muita riippuvuuksia, kuten vertaisryhmiä. Ryhmän merkitys nuorelle on ilmeinen ja sosiaalinen kenttä laajenee. Ikätoverien palautteesta tulee nuorelle peilisuhde, jolloin nuori vertaa itseään ikätovereihinsa ja haluaa heidän hyväksynnän. Oman minän hyväksyminen ja hyväksytyksi tuleminen on tärkeää. (Vuorinen 1983, 44-46.) Rosenberg (1965, 13-14) osoitti tutkimuksissaan vertaisryhmien ja ympäristön vaikutuksista minäkäsitykseen. Arviointi ja vertailu ei itsessään ole abstraktia vaan se on yhteydessä tiettyyn olosuhteeseen. Tähän vaikuttaa ympäristö ja ryhmät, joissa nuori kasvaa ja kehittyy. Nuoruusiälle on tyypillistä jonkinlainen epäselvyys omasta asemasta yhteiskunnassa ja yhteiskunnan odotuksista. Kuitenkin monenlaiset ratkaisut tulee tehdä tässä iässä. Tällainen ambivalenssi saa nuoren oman minäkuvan kyseenalaiseksi. (Rosenberg 1965, 3-5.)

Damon ja Hart (1988, 57) hahmottelevat yksilön minäkäsityksen muodostumisen ja muuttumisen kehityksellisen mallin avulla. Malli on organisoitunut, hierarkkinen asteikko, joka osoittaa eri ikäkausien aikana tapahtuvan kehityksen.

Lapsuuden myöhäisvaiheessa (11 - 12 -v) lapsen minäkäsityksessä korostuu vertailu omien ja muiden suorituksien välillä. Lapsuuden alkuvaiheessa vallitseva eri kyvykkyyksien erillään pitäminen katoaa ja minän paremmuus on yhteydessä ympäristössä vallitseviin (todellisiin ja kuviteltuihin) standardeihin. (Damon & Hart 1988, 55-60.) Aho (1987) tarkasteli minäkäsityksen muuttumista suomenkielisen peruskoulun ala-asteella. Tulokset osoittautuivat positiiviseksi kauttaaltaan, vaikkakin kuviteltu minäkäsitys realisoitui (heikkeni) kouluvuosien edetessä. Aallonpohja koettiin 11 -vuotiailla. Minäkäsityksen heikkeneminen oli tytöillä voimak-

kaampaa kuin pojilla. Kouluminäkuvan heikkeneminen oli voimakkaampaa poikien keskuudessa. Fyysisen minäkuvan todettiin heikkenevän eniten tytöillä. (Aho 1987, 53-63.) Myös Rehnström sai samansuuntaisia tuloksia tutkiessaan suomenruotsalaisia koululaisia. 12 -vuotiailla minäkäsitys oli heikoin, ja tytöillä oli heikompi käsitys itsestään kuin pojilla. (Rehnström 1985, 54-56.) Minäkäsityksen lasku iän myötä käy ilmi myös Marshin (1989) tutkimuksesta. Hän osoitti kouluikässä olevien lasten minäkäsityksen vaihtelevan U-muotoisesti. Ensimmäinen aallonpohja koetaan koulun aloittamisen jälkeen. Minäkäsityksen taso on kaikkein kielteisin varhaisnuoruudessa (11-13-v), jolloin suuret muutokset tapahtuvat. Pätevyyskokemukset ja itsearvostus kääntyvät kasvuun noin 13-14-vuotiailla. (Marsh 1989; Lintunen 1993.)

Varhaisnuoruudessa (12-14/15 -v) minäkäsityksen tärkeimmän osan muodostaa sosiaalispersonalliset ominaisuudet. Tätä vaihetta voidaan nimittää inter-personaalisten implikaatioiden tasoksi. Nuori kuvaa itseään ominaisuuksilla, jotka määrittelevät minkälaisiksi vuorovaikutus muiden kanssa muodostuu, kuvaavat omien vuorovaikutustaitojensa laatua ja määräävät yksilön paikan ja toimintatavat sosiaalisessa verkostossa. (Damon & Hart 1988, 60-65.) Rosenbergin (1979) mukaan suurimmat häiriöt tapahtuvat 12 - 14 -vuoden iässä. Verrattuna nuorempiin lapsiin tässä iässä häiriön syytä ovat mm. itsetietoisuuden lisääntyminen, minäkuvan stabiilisuuden horjuminen, yleisen minäkuvan heikkeneminen ja minäkuvan muutoksien kokeminen. Siirtyminen ala-asteelta yläasteelle voi myös lisätä minäkuvan horjuvuutta. Suuret muutokset vaikuttavat aina yksilöön ja minäkäsitykseen. (Rosenberg 1979, 229-235.)

Korpinen (1990) tutki 13- ja 15-vuotiaita ja selvitti suomenkielisten oppilaiden minäkäsitystä kotiin ja kouluun liittyvien taustamuuttujien avulla. Korpinen painottaa tämän ikäisten nuorten minäkäsityksen olevan kiinteässä yhteydessä sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Tuloksista havaittiin, että yli 60 % vastanneista oli itseensä tyytyväisiä. Pojat olivat hieman tyytyväisempiä kuin tytöt. Ero näytti kasvavan seitsemänneltä luokalta yhdeksännelle siirryttäessä. Negatiivinen minäkäsitys oli 20 %:lla oppilaista. Yleinen suuntaus näytti olevan, että minäkäsitys oli korkeampi 13 - vuotiailla ja laski hieman 15 - vuotiaiden joukossa. (Korpinen 1990, 57-86.) Rehnström sai samansuuntaisia tuloksia Korpinen kanssa tutkiessaan ruotsinkielisiä oppilaita. 80 %:lla oppilaista oli positiivinen minäkäsitys ja he olivat itseensä tyytyväisiä. Jokaisella luokkatasolla (3., 6. ja 9. lk) havaittiin noin 10 %:n oppilaaan ryhmä, joilla

oli selvästi negatiivinen minäkäsitys. 9. luokkalaisilla (15-v) oli parempi minäkäsitys kuin 6. luokkalaisilla (12-v). Tyttöillä oli heikompi minäkäsitys poikiin verrattuna. (Rehnström 1985, 54-56.) Kalliopuska (1990) osoitti tutkiessaan suomenkielisiä 11 - 15- vuotiaita oppilaita hieman päinvastaisia tuloksia edellisiin verrattuna. Hänen tutkimustuloksissaan ei löytynyt merkittäviä eroja tyttöjen ja poikien minäkäsityksissä. Lisäksi hän osoitti minäkäsityksen paranevan iän myötä. (Kalliopuska 1990, 121-132.)

Nuoruusiän myöhäisvaiheessa (14/15-18 -v) nousee minäkäsityksen psykologinen aspekti keskeiseksi. Nuori näkee merkittävänä uskomusjärjestelmän, henkilökohtaiset filosofiansa ja minän omat ajatteluprosessit. Fyysiset, toiminnalliset, sosiaaliset ja psykologiset attribuutit heijastavat nuoren maailmankatsomusta, moraalialueita, ideologiaa, uskomuksia ja tavoitteita. (Damon & Hart 1988, 65-69.)

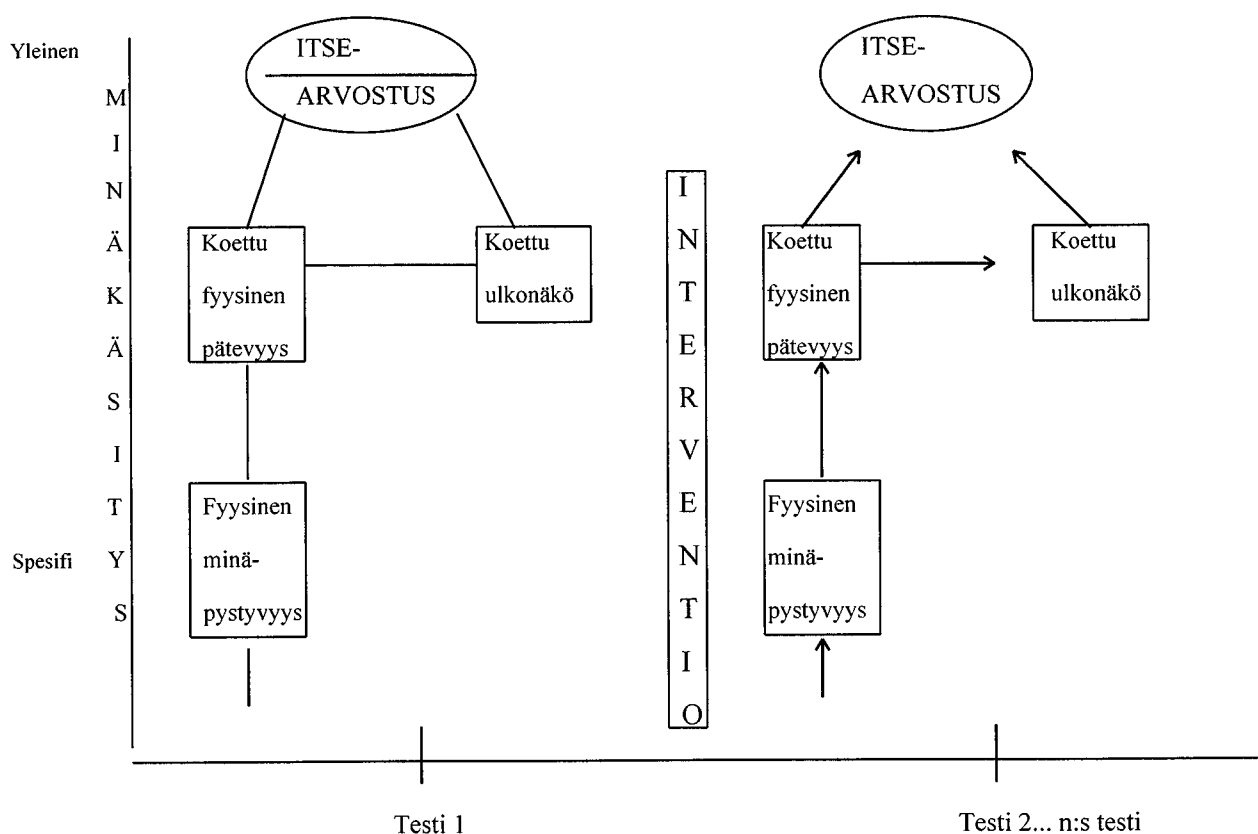
Edellä mainitut tutkimukset suomen- ja ruotsinkielisistä nuorista Suomessa osoittavat arvioiden itsestään olevan myönteisiä. Ruotsinkielisillä näyttäisi olevan hieman parempi minäkäsitys kuin suomenkielisillä, mutta tätäkään ei voi yleistää vähäisten tutkimusten perusteella.

2. LIIKUNTA JA MINÄKÄSITYS

2.1. Liikunta minäkäsityksen edistäjänä

Käsitys omasta kehosta, body image, on tärkeä nuorille. Liikunnan kautta voi oppia kehon ominaisuuksista ja toiminnoista. Oikein ohjattu liikunta voi auttaa hyväksymään oman kehonsa ominaisuuksia. (Virkkunen 1994.)

Sonstroem ja Morgan (1989) ovat kehittäneet mallin liikunnan vaikutuksesta minäkäsitykseen (Kuvio 2). Malli koostuu hierarkiasta, jonka ylimpänä osana on itsearvostus. Alimmat tasot toimivat itsearvostuksen komponentteina. Muutos alemmalla tasolla vaikuttaa muutokseen hierarkian ylemmillä tasoilla. Fyysinen minäpystyvyys on tiiviisti yhteydessä harjoitteluun ja harjoittelun avulla sitä voidaan vahvistaa. Minäpystyvyyden oletetaan olevan altis ympäristön muutoksille. Muutokset vaikuttavat seuraavaan tasoon, koettuun fyysiseen pätevyYTEEN. Koettu fyysinen pätevyys sisältää esimerkiksi yksilön arvion omasta fyysisestä kunnosta. Tämä arvio omasta kunnosta on välittävä tekijä todellisen mitattavissa olevan kunnan ja itsearvostuksen välillä. Koettu ulkonäkö sijaitsee samalla tasolla koetun fyysisen pätevyYDEN kanssa. Koettu ulkonäkö on ihmisen näkemys omasta itsestään, joka voi olla tyytyväinen tai tyytymätön. Liikunnan harrastamisella on yhteyksiä ulkonäköön ja sitä kautta itsearvostukseen.

KUVIO 2. Malli liikunnan vaikutuksesta minäkäsitykseen (Sonstroem & Morgan 1989).

Calfas ja Taylor (1994) ovat artikkelissaan käsitelleet erilaisia tutkimuksia liikunnasta ja minäkäsityksestä. Yleisesti ottaen tulokset näyttävät, että psykologisesti on hyödyllistä harrastaa liikuntaa. McAuley'n (1994) tutkimuksessa liikunnan vaikutuksesta minäkäsitykseen todettiin samansuuntaisia tuloksia. Lähes 60 % tutkimustuloksista osoitti liikunnalla olevan positiivisen vaikutuksen minäkäsitykseen. Nämä vaikutukset näyttivät olevan vahvoja ja yhdenmukaisia sekä riippumattomia liikunnan kestosta, iästä tai sukupuolesta. Gruberin tutkimuksessa (telinevoimistelua / motorisia taitoa vaativia tehtäviä) 61 %:lla tutkittavista minäkäsitys parani. Sonstroemin tutkimuksessa (aerobista harjoittelua ja voimaharjoittelua) 75 %:lla tutkittavista minäkäsitys parani. Marsh kollegoineen on havainnut, että urheilijoilla on parempi liikunnallinen minäkäsitys kun ei-urheilijoilla. Liikunnallinen minäkäsitys ei kuitenkaan aina korreloi yleisen minäkäsityksen kanssa. (McAuley 1994.)

Monissa interventiotutkimuksissa onkin pyritty lisäämään osallistujien itsearvostusta tai fyysisiä pätevyyskokemuksia liikuntaohjelmien avulla. Interventiotutkimusten tulosten tulkinta ei ole kuitenkaan niin yksiselitteisiä, koska minäkäsityksen kehittymistä ei tunneta riittävästi. Tästä johtuen minäkäsityksen kehitykseen liittyvät muutokset, esimerkiksi pätevyyden kokemisen lasku tai nousu, saatetaan tulkita virheellisesti intervention vaikutuksiksi. (Lintunen 1995, 67.)

2.2 Koettu fyysinen pätevyys osana minäkäsitystä

Oikein toteutettuna liikunta tukee lapsen kehitystä ja kasvua. Lapsen oma käsitys suorituskyvystään eli koettu fyysinen pätevyys on tärkeä minäkäsityksen kannalta. Myös muiden suhtautuminen ja kannustus, hyväksyntä ja arvostus, ovat tärkeitä lapsen identiteetin ja itsearvostuksen muokkautumisessa. (LIKES 1993.)

Koettu fyysinen pätevyys tarkoittaa käsitystä omasta kehosta, fyysisistä voimista ja mahdollisuuksista, ulkonäöstä ja sukupuolikuvasta. Terveeseen minäkäsitykseen kuuluu positiivinen käsitys itsestä. Ihminen arvostaa itseään sellaisenaan kuin hän on ja hyväksyy omat hyvät ja huonot ominaisuutensa. (Kalliopuska 1994.)

Koettu fyysinen pätevyys (kestävyys, voima, taitavuus ja nopeus) korreloi positiivisesti minäkäsityksen kanssa, varsinkin pojilla (Luders 1991). Lintunen (1995, 68) on väitöskirjassaan tutkinut itsearvostusta, liikunnanharrastamista ja koettua fyysistä kuntoa 11-15 -vuotiailla. Sekä tytöillä että pojilla olivat itsearvostus ja koettu fyysinen kunto suhteellisen pysyviä ilmiöitä kyseisessä iässä. Tytöillä ulkonäön kokeminen vaihteli 11-15 -vuotiailla enemmän kuin pojilla. Ommundsen ja Vaglum (1991) tutkivat 12-16 -vuotiaita poikia, jotka harrastivat jalkapalloa. He löysivät yhteyden koetulle fyysiselle pätevyydelle ja liikunnan ilolle. Tutkimus osoitti, että positiivinen itsearviointi liikunnassa on ehto nuorten urheilijoiden ilon kokemiselle. (Romar 1994) Lintunen ja Rahkila (1990) ovat tutkineet koettua fyysistä pätevyyttä 10 - 16 -vuotiailla pojilla, jotka harrastivat eri lajeja: jääkiekkoa, telinevoimistelua, yleisurheilua, hiihtoa, suunnistusta ja painia. He eivät löytäneet eroja koetussa fyysisessä pätevyydessä eri urheilulajeja harrastavien poikien välillä.

Romarin (1994) mukaan pojilla oli parempi koettu fyysinen pätevyys kuin tytöillä. Pojat kokivat itsensä melkein kaksi kertaa useammin joukkuetovereitaan paremmiksi kuin tytöt. Tytöt tunsivat itsensä viisi kertaa useammin itsensä joukkuetovereitaan huonommiksi poikiin verrattuna. Vastaavanlainen suuntaus oli koetun fyysisen kunnan ja liikuntataitojen arvioinnissa. Lintunen (1993; 1995, 68) on selittänyt poikien ja tyttöjen välisten erojen johtuvan pojille korkeammasta pätemisen tarpeesta. Toisaalta, esimerkiksi ulkonäön viehättävyys on tärkeämpää tytöille, he ovat useammin tyytymättömiä omaan ulkonäkönsä kuin pojat. Kokemukset omasta kunnosta näyttivät tulevan pojilla epärealistisemmaksi ja tytöillä realistisemmaksi 11-15 -ikävuosien aikana. Pojille fyysinen suorituskyky oli tärkeämpää kuin tytöille, mistä saattaa johtua poikien taipumus yliarvioida itseään fyysisellä saralla. Näin pojat välttävät myös heikkoudenkokemukset. Tytöillä onkin havaittu olevan realistisempi käsitys fyysisestä suorituskyvystään poikiin verrattuna. Pätevyys fyysisellä alueella ei ole tyttöjen itsearvostukselle yhtä keskeistä kuin poikien. (Lintunen 1993.)

Koettu fyysinen pätevyys ja minäkäsitys ovat yleensä liitetty psykologisessa ja liikuntapsykologisessa kirjallisuudessa läheisesti motivaatioindikaattoreihin, kuten valintojen tekoon, jatkuvaan yritykseen ja jatkuvaan kiinnostukseen tehtäviä ja aktiviteetteja kohtaan (Weiss & Horn 1990). Koettu fyysinen pätevyys korreloi motiivien kanssa (Romar 1994). Tutkimukset nuorisourheilusta paljastavat, että nuorilla, joilla on hyvä käsitys fyysisestä pätevyydestään, on myös parempi sisäinen kontrolli ja enemmän tehtäväsuuntautuneisuutta motivaatio-orientoitumista kuin nuorilla, joilla on matalampi koettu fyysinen pätevyys. Lapsi, joka kokee olevansa fyysisesti taitava, osallistuu liikuntaan innostuneesti ilman ahdistuksen kokemista. (Weiss & Horn 1990.)

Weissin ja Hornin (1990) tutkimuksen mukaan lapset arvioivat kolmella eri tavalla omaa fyysistä pätevyyttään: aliarvioivat, arvioivat tarkasti (realistisesti) tai yliarvioivat. Lapsilla, jotka aliarvioivat omaa koettua fyysistä pätevyyttä on ns. ”illuusio epäpätevyydestä”. Tämä illuusio epäpätevyydestä näkyy motivaatiossa liikunnan osanottoon negatiivisesti. Illuusio epäpätevyydestä vaikuttaa myös negatiivisesti minäkäsitykseen. Lapset, jotka yliarvioivat omaa koettua fyysistä pätevyyttään, ovat yleensä vertailleet itseään vain itsensä kanssa. He pitivät itseään siis parempina kuin todellisuudessa ovat. Realistisesti omaa koettua fyysistä pätevyyt-

tään arvioivat ovat yleensä sisäisesti hyvin motivoituneita ja ottavat mielellään vastaan haasteita. He saavat myös eniten positiivista palautetta, joka todennäköisesti pitää heidät pitempään liikunnan parissa. (Weiss & Horn 1990.) Realistisemmin itseä arvioidaan 10-13 -vuotiaana nuorempiin ikäryhmiin verrattuna. Tällöin käsitys omasta fyysisestä pätevyydestä usein myös heikkenee. (Weiss & Duncan 1992.)

Weissin ja Duncanin (1992) tutkimuksen mukaan fyysinen pätevyys ja vertaisryhmän hyväksyntä korreloivat keskenään. Nuorten keskuudessa, varsinkin poikien, fyysistä pätevyyttä ja liikunnallisuutta lahjakkuutta arvostetaan erittäin paljon. Niinpä jos nuori (lapsi) on hyvä ja uskoo itsekään olevansa hyvä urheilussa, liittyy se vahvasti myös menestykseen ja oletettuun hyväksyntään vertaisryhmän keskuudessa. Vertailuryhmät nousevat keskeisiksi itseä arvioitaessa juuri iän karttuessa. Aikuisten rooli vaikuttajana saa väistyä vertaisryhmien tieltä. (Weiss & Duncan 1992.)

2.3 Koululiikunta ja minäkäsitys

Koululiikunta voi antaa lapselle ja nuorelle valmiuksia pysyvään ja säännölliseen liikuntaharrastukseen, mielekkäitä vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, valmiuksia huolehtia omasta terveydestä ja kunnosta sekä henkisiä voimavaroja (LIKES 1993). Kouluiässä pätevyyden kokeminen on tärkeää minäkäsitykselle ja psyykkiselle hyvinvoinnille. Aikaisemmat tutkimustulokset osoittavat, että koululiikunnassa koetaan negatiivisia oppimiskokemuksia enemmän kuin vapaa-aikana liikuntaa harrastettaessa. Positiivisen fyysisen pätevyyden kokemisen ehto olisi positiivisten liikuntakokemusten saaminen. (Sarlin 1995, 24)

Liikunnan harrastuksen useus ja koulumenestys korreloivat positiivisesti keskenään. Yksimielisiä ollaan myös siitä, että käsitys omasta kehosta vaikuttaa yksilön minäkäsitykseen. Positiivinen käsitys omasta kehosta ja hyvä fyysinen suorituskyky vaikuttavat positiivisesti minäkäsitykseen. (Engström & Lindroth 1982, 36-70.) Koululiikunnalla on mahdollisuus parantaa nuoren minäkäsitystä luomalla tilanteita menestymiselle ja tuottamalla positiivista palautetta ympäristöstä. Liikunnan käytännöllisyys luo ”pedagogisesti arvokkaita tilanteita” ottaen huomioon sosiaalisuuden ja henkilökohtaisen kehityksen. (Luders 1991; Salokun 1994.)

Missään muussa oppiaineessa menestyminen (tai epäonnistuminen) ei ole niin helposti havaittavissa kuin liikunnassa. Eikä ole myöskään toista samanlaista ainetta kuin liikunta, jossa oppilaat voivat olla pidettyjä, haluttuja, hyväksytyjä ja menestyksekkäitä. (Salokun 1994.) Minäkuva vahvistuu, kun oppilas kokee olevansa tarpeellinen, hyväksytään pelijoukkueeseen ja tuntee menestyvänsä toisten luokkatovereidensa kanssa. Liikuntatunnilla koettu osaamisen ja suoriutumisen tunne edistävät minäkäsitystä positiiviseen suuntaan. Uuden liikkeen tai taidon oppiminen sekä oman liikuntatuloksen kehittyminen parantavat oppilaan minäkäsitystä. (Virkkunen 1994, 27-28.) Koska organisoituun urheiluun ja koululiikuntaan kuuluvat läheisesti sosiaalinen vuorovaikutus ja oppimisprosessi, niin nuorille ei voi olla parempaa mahdollisuutta parantaa minäkäsitystään kuin liikunnan avulla (Salokun 1994). Liikunta kouluaineena onkin yksi pidetyimmistä oppiaineista. WHO:n koululaistutkimus vuodelta 1990 osoitti liikuntatuntien suosion olevan suuri, erityisesti pojilla. Iällä oli selkeä yhteys suosioon, 15-vuotiaiden keskuudessa liikunnasta pitäminen väheni. (Kannas 1995.)

Koululla on mahdollisuuksia vaikuttaa nuoren jatkuvan liikunnan harrastuksen löytämisessä. Motivaatioilmastolla on vaikutusta oppilaiden käyttäytymiseen, sillä liikunta on sidoksissa motivaatioon. Ilmapiiiriä, jossa keskitytään omien taitojen kehittämiseen, yrittämiseen ja parhaimpaan pyrkimiseen, kutsutaan oppimiseen suuntautuvaksi ilmapiiiriksi. Oppilaan opittua jonkin taidon hän tuntee pystyvyyden tunteita, ja tämä motivoi häntä yrittämään ja keskittymään seuraavaankin tehtävään. Toinen oppimisilmasto on kilpailusuuntautunut, jossa vertailu muiden suorituksiin on olennaista. Huonommuudenkokemuksia syntyy tässä ilmastossa helposti, sillä kaikki eivät voi aina voittaa. Tämä jakaakin oppilaat kahtia niihin, jotka pärjäävät ja niihin jotka eivät pärjää. Jälkimmäiset saattavat omaksua huonoja käyttäytymismalleja. (Lintunen, Koivumäki & Säilä 1995, 36-37.)

Kannustamattomuus ja tyttöjen huomioita jättäminen liikuntatunneilla ei innosta tyttöjä osallistumaan liikuntatunneille. Tällaiset negatiiviset kokemukset johtavat usein tunneilta poistamiseen ja tekemisistä kieltäytymiseen. Tytöt ovat herkempiä negatiiviselle palautteelle kuin pojat. Negatiivinen palaute vaikuttaa minäkäsitykseen alentavasti. Minäkäsityksen alenemisen lisäksi tytöt uskovat, että heidän osaamattomuutensa johtuu riittämättömyydestä kun taas pojat ajattelevat osaamattomuutensa johtuvan epäonnistumisesta. (Hutchinson 1995.)

2.3.1 Viihtyvyys, ilo ja virkistys - vaikutukset minäkäsitykseen

Nuorisourheilutapahtumissa ilo nähdään positiivisena mielialana, jossa nuorten käsitykset omista suorituksistaan vastaavat heidän taitotasoaan verrattuna haasteisiin. Danish (1990) kuvailee urheiluiloa kysymyksenä tasapainosta haasteen ja taidon välillä. Jos ne ovat tasapainossa, niin urheilemisen ilo toteutuu. (Griffin, Chandler & Sariscsany 1993.) Nuorten täytyy saada kokea, että heillä itsellään on vapaus asettaa omat tavoitteensa heidän omien resurssien perusteella ja että heitä myös arvostellaan niiden mukaan. Tällöin nuorella on mahdollisuus kokea liikunta positiivisena, minäkäsitystä vahvistavana, asiana. Minäkäsityksen vahvistamiseen vaikuttaa myös koko sosiaalistumisprosessi, joka liittyy kiinteästi liikuntatilanteisiin. (Engström & Lindroth 1982, 36-70.)

Käsitys tasapainosta tulee ”flow”-mallista, joka on empiirinen malli ilosta. ”Flow”-malli kuvailee ilon tasapainona jonkun haasteen ja taidon välillä. Ahdistusta ilmenee, kun oletettu haaste onkin suurempi kuin suorittajan taito. Tylsyyttä esiintyy, kun tehtävä on liian helppo. ”Flow”-tila toteutuu silloin, kun haaste ja taito ovat optimaalisessa suhteessa toisiinsa. Tarkoituksenmukaisen liikunnan ilon kokeminen mahdollistaa taitojen kehittymisen, tuottaa realistisia tavoitteita, tuo menestystä ja vähentää voittamisen tarvetta. (Griffin ym. 1993.)

Suurin osa liikunnanopettajista ja nuorisourheilun valmentajista on sitä mieltä, että viihtyvyys rohkaisee lapsia yrittämään kovemmin, työskentelemään pidempään ja jatkamaan liikunnan harrastamista (Stein, Keeler & Carpenter 1991). Monet liikunnanopettajat ajattelevat, että oppilailla tulisi olla hauskaa ja mukavaa liikuntatunneilla. Asiat, jotka koetaan positiivisina, toistetaan negatiivisia asioita useammin. Täytyy kuitenkin muistaa, että eri ihmiset kokevat ilon eri tavalla. (Griffin ym. 1993.) Steinin, Keelerin ja Carpenterin (1991) mukaan ilon ja viihtyvyyden kanssa parhaiten korreloivat seuraavat kuusi kokemusta: voittaminen, taitavuus tai hallitsevuus, aktiviteetin tekeminen, ystävyysuhteet, positiivinen valmentaja- tai opettajasuhde ja riippumattomuus. Kokemuksista voittamiseen on suhtauduttava varauksellisesti, sillä kaikkihan eivät voi aina voittaa. Tärkeämpää on opettaa nuorille, että voittamiseen tähtäämisen ohella täytyy harjoitella paljon ja olla ystävien kanssa. Jos ymmärretään ja nautitaan näistä asioista, voidaan kokea iloa ja viihtyvyyttä myös tappion jälkeen eikä pelkästään voiton jälkeen.

Pelaaminen on nuorten mielestä hauskaa. Monet nuoret haluaisivat mieluummin pelata häviävän joukkueen puolella kuin istua vaihtopenkillä voittajajoukkueen puolella. Tekeminen tuottaa iloa, ja nuoret viihtyvät toimiessaan yhdessä muiden kanssa. Liikunta onkin ainutlaatuinen aine, jossa voi lähes aina työskennellä pienryhmässä (joukkueet). Pienryhmät antavat nuorille tilaisuuden olla yhdessä toisten kanssa ja luoda uusia ystävyys-suhteita. (Stein ym. 1991.)

2.3.2 Estot ja pelot koululiikunnassa

Nuorella voi yleisesti ottaen olla hyvä minäkäsitys koulussa. Hän voi kuitenkin suhtautua negatiivisesti koululiikuntaan, jos hän kokee vaikeuksia tai jos hänellä on ongelmia niissä olosuhteissa, joissa koululiikunta toteutetaan. (Luders 1991.)

Koulun liikuntatunneilla koettu ahdistuneisuus ei liene sen voimakkaampaa kuin muidenkaan oppiaineiden aiheuttama ahdistuneisuus. On kuitenkin havaittu, että jotkut oppilaat pelkäävät joitakin liikuntatilanteita (esimerkiksi uintia ja telinevoimistelua) niin paljon, että he jäävät kokonaan pois koulusta tai eivät uskalla suorittaa annettuja tehtäviä. (Holopainen 1982.) Tällöin oppilaat suhtautuvat koululiikuntaan negatiivisesti (Luders 1991).

Ahdistuneisuus voidaan jakaa yleiseen ahdistuneisuuteen eli piirreahdistuneisuuteen ja tilanteisiin liittyvään ahdistuneisuuteen eli tilanneahdistuneisuuteen. Henkilöt, joilla on voimakas piirreahdistuneisuus, kokevat useat tilanteet uhkaavina ja vastaavat niihin voimakkaalla tilanneahdistuneisuusreaktiolla. Tilanteet, joihin sisältyy uhka minäkuvalle tai mahdollinen epäonnistuminen, ovat todennäköisempiä uhan lähteitä kuin fyysisesti vahingolliset tilanteet. (Martens 1977, 29.) Kouluahdistuneisuus voidaan käsittää tilanneahdistuneisuudeksi, jolla on voimakas yhteys piirreahdistuneisuuteen. Koulussa on lukuisia stressiä aiheuttavia tilanteita, jotka lapsi kokee uhkaavina. Ne liittyvät usein sosiaalisiin tekijöihin tai suoriutumistekijöihin. Liikuntatilanteissa ahdistuneisuutta lisääviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi tilanteen kilpailullisuus, esiintyminen katsojien läsnäollessa, oudot tilanteet, outo ympäristö, opettajan tai valmentajan suhtautuminen jne. (Philips 1978, 35.)

Palloiluun kohdistuu paljon negatiivisia tunnetiloja sen mieluisuudesta huolimatta. Epäonnistuminen sosiaalisessa pelitilanteessa sekä liiallinen kilpailuhenki koetaan epämiellyttävänä. Telinevoimistelussa pelkoa aiheuttaa lähinnä osaamattomuus, loukkaantumisen vaara, tilanteen tuntemattomuus ja uusien tehtävien harjoittelu. Yleisurheilua pidetään epämiellyttävänä sen rasittavuuden ja tehokkuuden kokemisen johdosta (hengästyminen). Huonojen olosuhteiden takia suunnistukseen, hiihtoon ja uintiin kohdistuu myös negatiivisia tunnetiloja. (Holopainen 1982 ; Silvennoinen 1979.)

Chalip, Csikszentmihalyi, Kleiber ja Larson (1984) vertasivat nuorten kokemuksia organisoidusta liikunnasta ja koululiikunnasta. Mielenkiintoista oli havaita, että liikuntatunneilla ilmeni enemmän ahdistusta kuin organisoidussa nuorisourheilussa. Tutkijoiden mukaan suurin ero selittyy suorituspaikasta ja siitä tilasta, jossa koululiikunta suoritetaan. Oppilaat eivät myöskään pidä siitä, että heitä ”patistetaan” liikaa. Lisäksi suurimmalla osalla oppilaista on tietty urheilulaji, josta he eivät pidä, mikä aiheuttaa myös ahdistusta. (Goudas & Biddle 1993.)

3. SUOMENRUOTSALAISTEN KÄSITYKSET ITSESTÄÄN

Suomessa asui vuoden 1994 loppuun mennessä vähän yli viisi miljoonaa ihmistä. Suomenruotsalaisia on 295 000 eli 5,8 prosenttia väestöstä. Suomenkieliseksi ilmoittautui 93 prosenttia. Suomen väestö on jakautunut epätasaisesti sillä joka neljäs suomalainen asuu Uudellamaalla. Manner -Suomen lääneistä prosentuaalisesti suomenruotsalaisin lääni on Vaasan lääni (22 %). Uudenmaanlänissä suomenruotsalaisia asuu 11 prosenttia ja Turun- ja Porin läänissä neljä prosenttia. Muissa lääneissä ruotsinkielisten osuus jää alle kolmen prosentin. (Väestörakenne 1995.) Ahvenanmaalla asuu noin 23 600 ruotsinkielistä (ei suomenruotsalaisista), joka on 94 % koko väestöstä Ahvenanmaalla. Ahvenanmaan erikoisasema autonomisena ruotsinkielisenä alueena astui voimaan vuonna 1921. Sillä on itsehallintolaki ja oma lippunsa. Ahvenanmaan laissa sanotaan, että Ahvenanmaa on yksikielinen: ruotsinkielinen. (Steinby 1994 ; Svenska Finlands Folkting 1994.)

3.1. Suomenruotsalaisten identiteetti ja kulttuuri

Suuremman ryhmän välisistä siteistä puhuttaessa käytetään minäkäsityksen sijaan termiä identiteetti. Ryhmäidentiteetillä tarkoitetaan sitä, että ryhmään kuuluvilla on jokin yhteinen intressi, joka muovaa identiteettiä. Kyse voi olla primaarisesta ryhmästä, jolloin kriteerit ovat sukupuoli- tai rotupainotteisia. Kyse voi myös olla sekundaarisesta ryhmästä, jolloin ovat ratkaisevia taloudellisuus, ammatti, sosiaaliluokka tai asuinalue. Ideologia on yksi tärkeä tekijä yhteenkuuluvuudelle. Yhteiset kriteerit yhteenkuuluvuudelle ovat poliittisia, uskonnollisia, kielellisiä tai kultturellisia. (Wolf-Knuts 1995.)

Voimakas identiteetti edellyttää selkeää samastumista kansallisiin arvoihin, perinteisiin, tapoihin ja tottumuksiin eli kulttuuriin. Mitä voimakkaampi, kehittyneempi ja omaleimaisempi kulttuuri kansalla on, sitä vahvempi on myös sen identiteetti. (Tarasti 1994.) Kulttuurilla ymmärretään niiden toimintojen, muotojen, arvojen ja symbolien kokonaisuutta, joiden avulla yhteisö ylläpitää suhdetta omaan menneisyyteensä ja rakentaa identiteettinsä. Kulttuuri käsit-

tää maailmankuvan ja moraalin, tiedon, perinteet, elinympäristön ja taiteena tapahtuvan symbolien tuotannon. (Kulttuuripolitiikan linjat 1992, 23.) Kulttuurinen identiteetti on ryhmien välistä erottautumista ja samastumista (Kulttuuripolitiikan linjat 1992, 52).

Ståhlberg (1995) on tutkinut suomenruotsalaisten identiteettiä suomenruotsalaisena. Yhteenkuuluvuuden tunne suomenruotsalaisten keskuudessa, tunteminen itsensä suomenruotsalaiseksi perheessä ja yhteenkuuluvuuden tunteminen suomenruotsalaisten kanssa asuinpaikkakunnalla kertoi erittäin vahvasta suomenruotsalaisesta identiteetistä. Alueellisia eroja ei mainittavasti ollut. Yhteenkuuluvuuden tunnetta lisäsi tyypillisten suomenruotsalaisten ilmiöiden olemassaolo. Näitä ovat mm. institutionaaliset ryhmät (Åbo Akademi), poliittiset ryhmät (svenska folkpartiet), alueelliset ryhmät (Ahvenanmaa, Pohjanmaa, rannikkoalueet ja saaristot), ammattiryhmät (kalastajat ja minkkitarhurit) ja statusryhmät (rikkaat). Suomenruotsalaisilla alueilla Pohjanmaalla, Turunmaalla (Åboland) ja Uudellamaalla yli puolella oli erittäin vahva suomenruotsalainen identiteetti. Ahvenanmaalla noin puolet pitivät itseään suomenruotsalaisina ja puolet ahvenanmaalaisina. Kaupunkilaisilla oli hivenen heikompi suomenruotsalainen identiteetti kuin ihmisillä, jotka asuivat maaseudulla.

Sandberg (1995) on tutkimuksissaan tarkastellut ”tunnetta” olla suomenruotsalainen. Tunne on erittäin vahva perheen sisällä, sukulaisten keskuudessa ja ystävien kesken. Kieliryhmällä oli vahva yhteys suomenruotsalaiselle identiteetille (Ståhlberg 1995). Henkilö, joka käyttää ruotsinkieltä kaikissa tilanteissa, kokee myös olevansa eniten suomenruotsalainen (Sandberg 1995). Kielen ja identiteetin tärkeys oli yhteydessä myös suomenkielen taitoihin. Henkilö, jolla oli heikko suomenruotsalainen identiteetti puhui yleensä lähes täydellistä suomenkieltä, kun taas vahvan suomenruotsalaisen identiteetin omaavalla henkilöllä oli tyydyttävä tai huono suomenkielen taito. Suomenruotsalaisten identiteettiin kuuluu, että tuodaan esille positiivisia tekijöitä omasta ryhmäkuuluvuudesta. (Ståhlberg 1995; Sandberg 1995.)

Kulttuuri on toinen identiteettiin vahvasti yhteydessä oleva tekijä. Vahvan suomenruotsalaisen identiteetin omaava henkilö käyttää enemmän suomenruotsalaista kulttuuritarjontaa kuin henkilö, jolla on heikompi suomenruotsalainen identiteetti. Tyypillistä on katsoa televisiota, kuunnella radiota, ostaa kirjoja, käydä konserteissa jne. käyttäen ruotsinkielisiä palveluja. (Ståhlberg 1995.) Yli puolet suomenruotsalaisista tilaavat ainoastaan suomenruotsalaisen leh-

den, jonka tarjonnan mahdollistaa 12 suomenruotsalaista päivälehteä. Tutkimuksien mukaan suomenruotsalaiset ovat ahkeria harrastajia. Joka kolmas suomenruotsalaisista harrastaa jonkinlaista vapaa-ajan vietettä suomenruotsalaisessa yhteisössä tai seurassa. (Herberts 1995.) Suomenruotsalaisten juhlapäivien, kuten Svenska Dagenin (ruotsalaisuuden päivän), Lucian päivän ja Runebergin päivän juhliminen, on voimakkaasti yhteydessä identiteetin vahvuuden kokemiseen. (Ståhlberg 1995.)

Suomenruotsalaisten äänestysprosentti on kahdeksan prosenttiyksikköä korkeampi (v. 1992) kuin suomenkielisten (84 % vs. 76 %). Ero on suurempi nuoremmissa ikäryhmissä. Suurin osa suomenruotsalaisista äänestää RKP: ta (75 %). SDP on äänestysosuudella seuraavaksi suosituin (13 %). (Svenska Finlands folkting 1995; Joas 1995.)

Suomenruotsalaisten oman käsityksen mukaan elämänilo, ns tunteiden näyttäminen, aistillisuus ja luottamus toisiin ihmisiin on yleisempää suomenruotsalaisten keskuudessa suomenkielisiin verrattuna. Näkemyksensä mukaan suomenruotsalaiset ovat ulospäinsuuntautuneita, tuntevat olonsa turvallisemmaksi, omaavat pienemmän poliittisen turhautuneisuuden ja vähemmistön tavoin tuntevat yhteenkuuluvuuden tunnetta pienryhmissä. (Svenska Folkpartiet 1993.)

3.1.1 Sosiaalisen rakenteen vaikutus identiteettiin

Yhteys iän ja identiteetin kanssa on voimakas ja lähinnä lineaarinen siten, että iäkkäillä ihmisillä on vahvempi identiteetti kuin nuorilla. Ammattimaisesti vahvimman identiteetti-ryhmän muodostavat maanviljelijät ja jossakin määrin työläiset. Vastakkainen ryhmä koostuu korkeista virkamiehistä, opiskelijoista ja koululaisista. Naimattoimia henkilöitä löytyy eniten ryhmästä, joilla on heikko identiteetti. Naimisissa olevilla henkilöillä on erittäin vahva identiteetti. Heikohko yhteys on todettu eronneiden henkilöiden ja heikon identiteetin välillä. (Ståhlberg 1995.)

Airo (1994a) on tutkinut suomenruotsalaisten kulttuurikäyttäytymistä ja - tapoja sekä sosiaalista asemaa. Tutkimuksessa mukana olleista kävi ilmi, että suomenruotsalaiset olivat prosen-

tuaalisesti useammin korkeasti koulutettuja (alempi- ja ylempi korkeakoulututkinto) kuin suomenkieliset. Sosioekonominen asema oli jokseenkin samanlainen molemmilla kieliryhmillä. ”Alempia virkamiehiä” oli molemmissa ryhmissä eniten. Ruotsinkielisillä oli hieman enemmän ”korkeampia virkamiehiä” kuin suomenkielisillä. Suomenruotsalaisilla miehillä ja naisilla löytyi eroja sosioekonomisesta asemasta niin, että miehillä oli enemmän korkeamman virkamiehen paikkoja ja vastaavasti vähemmän alemman virkamiehen paikkoja kuin naisilla. Miehistä oli kuitenkin enemmän työläisiä kuin naisissa. Suomenruotsalaiset ovat lähinnä jakautuneet kahteen ryhmään, maaseutu - ja kulttuurisuomenruotsalaisiin. (Airo 1994a.)

3.1.2 Suomenruotsalaisten identiteettiasenteita

Suomenruotsalaisten identiteetti voidaan jakaa kolmeen asennefaktoriin seuraavanlaisesti: heterosterotyyppifaktoriin, yhtenäisyysfaktoriin ja vähemmistöoikeusfaktoriin. Kaksi ensimmäistä ovat tyypillisiä vahvan identiteetin ja viimeinen heikon identiteetin omaaville henkilöille. (Ståhlberg 1995.)

Heterostereotyyppifaktoriin kuuluvien mielestä suomalaiset eivät puhu (kieltäytyvät) ruotsia vaikka osaisivatkin ja tällä puhumattomuudella he eristäytyvät pohjoismaisesta yhteistyöstä. Samoin suomenkieliset myös eristäytyvät omaksi ryhmäkseen, kun he muuttavat ruotsinkieliselle alueelle. Suomenkielisten kulttuuritasoakin arvostellaan alhaiseksi suomenruotsalaisiin verrattuna ja sen kehityskin on tapahtunut suomenruotsalaisen kulttuurin kustannuksella.

Yhtenäisyysfaktoriin kuuluvat ovat sitä mieltä, että lasten olisi parasta saada kasvaa yksikielisessä ympäristössä. Heidän mielestään avioliitot yli kielirajojen tuottavat pelkkää harmia. Suomenruotsalaisten pitäminen yhtä suomenkielisiä vastaan on etujen kannalta tärkeää. Suomessa kieliraja ylittyy.

Vähemmistöoikeusfaktoriin kuuluvat suomenruotsalaiset eivät arvostele suomenkielisiä eivätkä pidä kovin tärkeinä omia etujaan. Heidän mielestään monessa yhteydessä ei tule liian kalliiksi ylläpitää kaksikielisyyttä. Omalla äidinkielellään tapahtuvien palvelujen vaatiminen ei ole välttämätöntä. (Ståhlberg 1995.)

3.2 Suomenruotsalaisten identifiointi - yksikielinen vai kaksikielinen ?

Suomenruotsalaisella identifioinnilla tarkoitetaan enemmän asenteita kuin kielitaitoa. Suomenruotsalaisten identifiointi vaihtelee alueittain, mutta myös yksilölliset tekijät vaikuttavat, kuten kotiympäristön kielitaito lapsuudessa ja aikuisiässä, taidot suomenkielessä ja kiinnostus kieltä kohtaan. Yhteenkuuluvuuden tunne vähenee kuitenkin siten, että nuorilla suomenruotsalaisilla ei ole niin vahva yhteenkuuluvuuden tunne kuin vanhemmilla. (Sundback 1994.)

Airon tutkimuksessa (1994a) kävi ilmi, että suomenruotsalaisista yli 80 % piti itseään ruotsinkielisinä, noin 15 % kaksikielisinä ja vain yksi prosentti piti itseään suomenkielisenä. Ikäryhmiä vertailtaessa huomattiin, että vanhimmat pitivät itseään hyvin vahvasti ruotsinkielisinä (92 %). Nuorista kolmannes piti itseään enemmän kaksikielisenä. Alueelliset erot olivat myös isot. Ahvenanmaalla noin 95 % pitivät itseään ruotsinkielisenä ja Pohjanmaalla noin 90 %. Uudellamaalla ja Turunmaalla (Åboland) olivat vastaavasti kaksikielisyys vahvempi (noin 20 %). Suomessa kaksikielisyydellä tarkoitetaan henkilöä, joka osaa puhua ja kirjoittaa suomea ja ruotsia sujuvasti. (Airo 1994a.)

Ståhlberg (1995) jakaa tutkimuksessaan suomenruotsalaiset neljään ryhmään suomenruotsalaisen identiteettinsä ja suomenkielen taitonsa mukaan :

1. Yksikieliset suomenruotsalaiset (vahva identiteetti, huono suomenkielen taito)
2. Kaksikieliset suomenruotsalaiset (vahva identiteetti, hyvä suomenkielen taito)
3. Kaksikieliset (heikko identiteetti, hyvä suomenkielen taito)
4. Muut (heikko identiteetti, huono suomenkielen taito, esimerkiksi ahvenanmaalaiset, jotka eivät pidä itseään suomenruotsalaisina, vaan ruotsinkielisinä)

Eniten yksikielisiä löytyy Etelä-Pohjanmaalta, Pohjois-Pohjanmaalta, Vaasasta ja Turun saaristosta. Yksikieliset asuvat yleensä maaseudulla. Yksikielisistä noin 40 % on vanhuksia, mikä samalla selittää yksikielisten koulutustason (kansakoulu/peruskoulu). Ammattirakenteessa yksikielisistä suomenruotsalaisista noin neljäsosa ovat maanviljelijöitä kun taas kaksikielisten suomenruotsalaisten vastaava osuus on vain muutama prosentti (3-4 %). (Airo 1994b, Ståhlberg 1995.)

Vertailtaessa kaksikielisiä suomenruotsalaisia ja kaksikielisiä huomataan, että kaksikieliset suomenruotsalaiset asuvat enemmän ruotsinkielisillä alueilla. Lapsuuden kodissa ja nykyisessä kodissa puhutaan enemmän ruotsia. Myös ystäväpiirissä käytetään enemmän ruotsinkieltä. Tätä ryhmää dominoi naiset ja se on kulttuurisesti aktiivinen. Kaksikielisten ryhmä on nuorekas ja siinä on paljon korkeasti koulutettuja henkilöitä. Avoimeen kysymykseen suomenruotsalaisten ominaispiirteistä kaksikieliset vastaavat negatiivisemmin kuin kaksikieliset suomenruotsalaiset. Negatiivisiin asioihin kuuluvat mm. statuksen haukkuminen kuten ”rikkaat suomenruotsalaiset” jne. (Ståhlberg 1995.)

Ahvenanmaan ruotsinkieliset ja mannermaan suomenruotsalaiset eivät ole ihan sama asia. Ahvenanmaalaiset eivät pidä itseään suomenruotsalaisina. He itse asiassa kritisoivat hyvin usein suomenruotsalaisten alistumista suomen kielen edessä. Mannermaan suomenruotsalaiset vetoavat siihen, että yksilöllä on oikeus kieleensä siellä missä asuu, kun taas Ahvenanmaalaiset painottavat alueen oikeuteen kieleensä. (Arhippainen 1994; Steinby 1994.)

3.3 Etninen vähemmistöryhmä - turvaa tai turvattomuutta?

Etnisyydellä tarkoitetaan tietynlaista kulttuuria, joka on ominaista jollekin ihmisryhmälle, tämä ihmisryhmä edustaa vähemmistöä yhteiskunnassa. Täytyy kuitenkin huomioida, että se kulttuuri, joka yhdessä maassa on vähemmistönä, on yleensä jossakin toisessa maassa enemmistönä. Useasti etnisyys yhdistetään yhteiseen alkuperään, yhteisiin tapoihin, yhteiseen uskoon, rotuun tai fyysiseen karaktääriin tai yhteiseen kieleen. Kieli on vahvin vaikuttaja etniselle identiteetille, kielellä on syvä olemassaolon tarkoitus yksilölle, syvä emotionaalinen tarkoitus perheen sisällä ja on tärkein yhdistävä tekijä etnisessä ryhmässä. (Wolf-Knuts 1995.)

Allardt ja Starckin (1981) mukaan on olemassa seuraavat neljä kriteeriä etnisyydestä: 1) Itsekategoriointi, esimerkiksi itseidentifiointi olemalla suomenruotsalainen (asenteet, yhteenkuuluvuus, tietoisuus etnisyydestä), 2) syntyperä, esimerkiksi ruotsinkielisiä suomalaisia aikaisemmassa sukupolvessa, 3) spesifisiä kulttuuripiirteitä, esimerkiksi ruotsi äidinkielenä ja 4) sosiaalinen organisaatio, esimerkiksi yhteenliittyminen suomenruotsalaisittain taloudellisesti,

poliittisesti ja ideaalisesti. Kolme ensimmäistä kriteeriä koskevat yksilöä, kuin taas viimeinen kriteeri käsittää suomenruotsalaista ryhmää. (Allardt & Starck 1981, 43-44.)

Kysyttäessä suomenruotsalaisilta pitävätkö he itseään etnisenä vähemmistöryhmänä, he vastaavat; ”Ei, pidämme itseämme suomalaisina, joilla on ruotsi äidinkielenä”. Koko ajan pelätään, että suomenruotsalaiset ”kuihtuvat pois”, mutta koskaan ei esimerkiksi puhuta, että Islantilaiset kuihtuisivat pois, vaikka heitä on määrällisesti vähemmän (240 000 vs. 295 000). (Ståhlberg 1995.) Turvattomuus Suomessa suomenruotsalaisille on sitä, että suomenruotsalaiset ”suomenkielistyvät”. Pelkona on että kulttuuri, perinteet ja symbolit suomalaistuvat. Suomenruotsalaiset ovat ”ottaneet” muutamia symboleja, asenteita ja arvoja suomenkielisiltä, mutta kuitenkin siten, että he pyrkivät säilyttämään suurimman osan suomenruotsalaisesta kulttuurista ennallaan (Wolf-Knuts 1995.) Suomenruotsalaisten turvana voidaan pitää sitä, että jokaisella on oikeus käyttää suomenruotsalaista organisaatio- ja instituutioverkostoa. Suomenruotsalaiset sitoutuvat yhteen ”allfinlandssvenskan”, paikallisten organisaatioiden ja instituutioiden kautta. (Ståhlberg 1995.)

Suomenruotsalaiset ovat eri- ja etuoikeutettu vähemmistöryhmä siinä merkityksessä, että heillä on suoja, heillä on olemassaolon oikeus kirjoitettuna omaan ”Magna Chartaan”. Ruotsinkieli Suomessa ei ole juridisesti katsottuna vähemmistökieli, eikä suomenkieli ole enemmistökieli, vaan Suomessa on kaksi täysin samanarvoista kansallisuuskieltä. (Cederlöf 1994; Nortamo 1994.)

4. SUOMENKIELISTEN KÄSITYKSET ITSESTÄÄN

Tässä kappaleessa käytetään termejä suomalainen ja suomenkielinen yhtenevässä tarkoituksessa. Yleensä kirjallisuudessa käytetään termiä suomalainen tarkoittaen Suomessa enemmistönä asuvia suomenkielisiä ihmisiä.

4.1 Suomalainen ”kansanluonne”

Väite suomalaisten heikosta itsetunnosta on esitetty usein ja on lähes toteen näytetty asia. Suomalainen itsetunto on syytä moniin negatiivisiin vaikutteisiin. Toisaalta tämä oletus on vain luuloa, sillä ei ole olemassa riittävän laajaa ja pätevää tutkimusta, jossa vertailtaisiin eri kansallisuuksien vahvuuksia tai heikkouksia. (Keltinkangas-Järvinen 1995, 50-51.)

Itsetuntoa ja sen heikkoutta (voimaa) on pyritty päättelemään ulkoisesta käyttäytymisestä, joka on usein aika etäällä todellisesta ajattelusta. Käyttäytymispiirteet voivat tuoda esille jotain olennaista kulttuurista, sillä kulttuuri ohjaa käyttäytymistä. Jokainen kulttuurit luo selvät säännöt ja odotukset siitä, miten tilanteissa tulee käyttäytyä, mitä on soveliasta sanoa, mikä on kohteliasta... Suomalaiset eivät näytä niin avoimesti tunteitaan. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö suomalaisilla olisi tunteita. Kulttuuri vaan sallii joitakin asioita ja joitakin ei. Ihminen sopeutuu ympäristön odotuksiin nopeasti (esimerkiksi tunteiden piilottamiseen). (Keltinkangas-Järvinen 1995, 51-52.)

Samassa kulttuurissa kasvaneiden samankaltaisuutta nimitetään kansanluonteeksi. Jossain mielessä voidaan puhua suomalaisten, tarkoittaen suomenkielisten, ”kansanluonteesta”. Kansanluonteeseen kuuluu ulkoinen vaatimattomuus ja vähättely. Vaatimattomaan kansanluonteeseen kuuluu myös asioiden kertominen vasta kun niitä kysytään ja esimerkiksi ruokapöytään meneminen kursailujen jälkeen. Esilläolon ja esiintymisen pakoilu on myös tyypillistä. (Keltinkangas-Järvinen 1995, 53.) Huonojen puolien korostaminen ja itsensä julkinen vähättely kuuluvat kulttuuriin. Kansanluonne, joka määrää käyttäytymistä, ei ole syntynyt sattumalta

eikä ole täten helposti muutettavissa. Kulttuuri on muotoutunut suomalaisten mentaliteetille sopivaksi. (Keltinkangas-Järvinen 1995, 55- 57.)

Virtanen (1994) on kirjoituksessaan kuvaillut tiettyjä ominaisuuksia, jotka ovat hänen mielestään suomalaisille ominaisia. Ensinnäkin suomalaiset ovat työhulluja. Työnteko on itsessään arvo, joka välittyy kulttuurin kautta. Työntekoa on kuvattu selviytymisen ja uhrautumisen termin. Tämä lienee totta ottaen huomioon sen, että suomalainen haluaa tehdä työn yksin. Oma pärjääminen ja itsensä toteuttaminen ovat tyypillistä. (Virtanen 1994, 21-23.) Ujous ja hitaus ovat myös perisuomalaisen tunnusmerkkejä. Näiden murtamiseksi suomalainen perinteisesti käyttää alkoholia. Raju vapautuminen ja kova uhma sekoittuvat keskenään suomalaisiksi viinapääksi. (Virtanen 1994, 32.) Ilmonen (1992) vielä lisää edellisiin suomalaisen vilpittömyyden, raskasmielisyyden, vakavuuden ja yksinäisyyden suomalaisia kuvaamaan.

Suomalaiset vaalivat itsestään myyttejä, jotka ovat enimmäkseen negatiivisia. ” Me olemme juroja, hitaita ja kankeita, kielitaidottomia metsäläisiä, jotka asuvat kaukana Euroopasta, eivät puhu eivätkä pussaa, ja jos puhuvat, puhuvat yhtä maailman vaikeimmista kielistä ”. (Lehtonen 1994, 43.) Kateus ja kateuden pelko tukahduttavat suomalaisen elämää. Erään 1980 - luvun vertailututkimuksen mukaan suomalaiset ovat Euroopan pessimistisin kansa. Terveen ja suhteellisen itseluottamuksen puute on suomalaisen suurin puute. Suomalaiset pitävät itseään joko maailman parhaimpina tai huonoimpina, ja valitettavan usein he pitävät itseään jälkimmäisenä, toteaa Jantunen (1993). Suomalaiset ajattelevat usein enemmän, mitä muut ajattelevat heistä, eivät niinkään, mitä itse ajattelevat. Ulkopuolisen hyväksyntä nousee keskeiseksi. Tällaisen julkisen huolen ylläpitäminen kietoutuu usein heikkoon itsetuntoon. Ihminen, joka on epävarma minäkäsityksestään, on herkistynyt havaitsemaan ympäristöstään kielteisiä arviointeja ja reagoi niihin painavasti. (Lehtonen 1994, 45-46.)

Itsetunto-ongelma lienee myös ristiriidassa Eurooppa-asenteiden kanssa. Toisaalta suomalaiset katsovat kuuluvansa Länteen ja Eurooppaan. Toisaalta muualta Euroopasta katsottuna Suomi on kuitenkin Skandinavian taakse jäävä reuna-alue, josta monet eivät tiedä juuri mitään. Ongelmallista itsetuntoamme häiritseekin enemmän Suomen vertaaminen itään. Mieli-kuva itäisen suurvallan siltana Eurooppaan ei tunnu houkuttelevalta. (Jantunen 1993.)

Edellä on mainittu vain negatiivisia puolia suomalaisuudesta. Vaikkakin negatiivisuus on hallitseva ominaisuus suomalaisissa, niin löytynee silti joitain positiivisiakin ”kansanluonteita”. Jantunen (1993) on kuvaillut suomalaisia rehellisiksi. Tiedon ja osaamisen arvostus sekä tekninen ja yhteiskunnallinen ennakkoluulottomuus ovat ominaista. Läheisyys luontoon on suomalaisille ollut aina tärkeää. (Jantunen 1993.)

4.2 Suomenkielisten identiteetti ja kulttuuri

Suomenkielisten identiteetillä tarkoitetaan niitä yhteisiä, suomenkielisyydelle tunnusomaisia tekijöitä, jotka perustuvat historiallisen kehityksen muovaamaan kokemus- ja arvomaailmaan, suomalaisen työn ja toimeliaisuuden tuloksiin sekä henkisen että aineellisen kulttuurin alueella kansallisiin kieliin ja suomalaiseen luontoon (Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1985, 13.).

Kun kulttuuriryhmä on enemmistönä eivätkä mitkään ulkoiset tekijät sanottavasti uhkaa sen olemassaoloa ja vaikutusmahdollisuuksia, se voi varsin pitkälle kasvattaa, muovata ja lujittaa jäsentensä kulttuuri-identiteettiä. Toisaalta lujitetaan ryhmän jäsenten yhteenkuuluvuuden tunnetta, toisaalta välitetään edellä mainittu arvojen järjestelmä jälkeläisille. (Kuusela 1980, 3.) Suomenkieliset ovat aina ennen itsenäistymistään olleet jonkun muun enemmistön alaisena vähemmistöryhmänä. Niinpä vähemmistönä oleminen vaikutti kulttuuri-identiteettiinkin. Itsenäistymisen jälkeen Suomesta itsestä nousi enemmistö. Ainoastaan tätä enemmistövaltaa ei voida pitää positiivisena asiana, sillä usein vähemmistöryhmä pitää enemmän ”yhtä” kuin suuri enemmistö (vrt. suomenruotsalaiset) ja ovat yhdessä voimakkaita. (Liebkind 1994, 21.) Enemmistöryhmälle tunnusomaista kulttuuria kutsutaan kansankulttuuriksi (Talve 1990, 5.).

Suomalaiselle kulttuurille ominaista on kulttuurien virtaaminen idästä ja lännestä ja niiden kohtaaminen ja sekoittuminen suomalaiseksi kulttuuriksi. Suomi voidaankin jakaa kulttuurisesti itään ja länteen. (Topelius 1985, 165.) Suomalaisuus kulttuurin syvärakenteena on alunperin idästä tullut maailman tarkastelutapa. Suomenkielisten jähmeä ja hiljainen keskustelukulttuuri on idän perua. Ruotsin valta jätti taasen jälkensä lännestä käsin. Geneettisesti olemme länttä. Kansan vapaus, uskonto, kaksikielisyys ja työhulluus ovat läntistä kulttuuria.

(Niemelä 1992, 26-29.) Topelius jakaa suomalaiset idässä asuviin karjalaisiin ja lännessä eläviäisiin hämäläisiin. Lisäksi rannikolta ja Ahvenanmaalta löytyvät ruotsinsukuiset kansat. (Topelius 1985, 165.) Karjalaiset ovat kuvattu avomieliseksi, ystävälliseksi, toimeliaaksi, puheliaaksi ja uteliaaksi hämäläisen rinnalla. Karjalainen on Suomen kansan valopuoli; avomielinen, kohtelias ja kevytmielinen. (Topelius 1985, 210-211.) Vakaa, hiljainen ja karkea kansa on hämäläisen tunnuspiirteitä. Hämäläinen on hiljaisempi ja vakavamielisempi kuin karjalainen. Hän on pitkälle ajatteleva ja itsepintainen, hidas vihastumaan ja hidas antamaan anteeksi. Leima kansamme enemmistöön perustuu tästä hämäläisestä ihmistyyppistä. (Topelius 1985, 216-217.)

Suomenkielisille on ominaista menneisyyden kadottaminen ja sen vähäinen arvostaminen. Syitä tähän on haettu ja löydettykin muutamia. Suomalainen kulttuuri on luonteeltaan ”matalaa” kulttuuria. Sosiaalishistorialliset ja työväenluokkaiset taustat ovat esiin nostetut. Suomenkielisiltä puuttuvat korkeakulttuuriset elementit, kuninkaat ja prinssit, rikkaudet ja korkea sivistys. Matala kulttuurisuus saa usein vähättelevän arvostuksen, niin kuin on Suomessa käynyt. (Ilmonen 1992.)

Urheilu on merkittävä väline kansakunnan itsetunnon kasvattajana. Urheiluelämän perustajien yhtenä tavoitteena olikin tämä itsetunnon kohotus, maailman kartalle viemisen ohella. Urheilukentillä saavutettu maine lisäsi maailmalla tietoisuutta Suomen kansasta. Jo vuonna 1906 maamme osallistui ensimmäistä kertaa olympialaisiin. Elinehtojen takaamisen, kylmässä maan kolkassa, luontevana seurauksena oli työn ja urheilun yhdistyminen. Television ja satelliittikanavien yleistymisen myötä urheilu on saanut valtavasti julkisuutta. Julkisuuteen ja kansalliseen identiteettiin kuuluva urheilu on nostanut jälleen kerran suosiotaan suomalaisten keskuudessa. (Hartiala 1993.)

Kansakunta tarvitsee myyttejä hahmottaakseen oman paikkansa historiassa ja muodostaakseen mielikuvan omasta alkuperästään. Myytit toimivat välittäjinä kulttuurin ja luonteen välillä. Kalevala - eepos on ehkä tunnetuin suomenkielisyyttä ilmentävä myytti. Kalevalan myyteissä on kansallisen mytologian historiallinen ulottuvuus. Suomi - neito on toinen kulttuuriin kiteytynyt myytti. Se auttaa muodostamaan mielikuvaa identiteetistä suhteessa muuhun maailmaan. Talonpoikaiskulttuuri auttaa määrittelemään suhdetta luontoon. Tämän päivän nuoris

ei suosi suomalaisuuden myyttejä. Uudelle sukupolvelle ei suomalaisuutta edusta Väinämöinen, vaan pikemminkin julkisuuden hahmot. (Soikkeli 1993.)

Yksi tärkeimmistä kansallista identiteettiä luovista tekijöistä on oma kieli. Sama kieli luo kommunikaatiomahdollisuuksien kautta yhteistä arvomaailmaa, yhteisiä tapoja ja yhteistä kulttuuria. Kansallista kulttuuria ylläpitävät myös ilot ja surut, voitot ja tappiot, yhteiset kokemukset. (Isohookana-Asunmaa 1992.) Snellman oli vakaasti yksikielisyiden linjalla. Hän iloitsi Kalevalasta ja vahvisti suomalaisen sivistyksen suomenkielisyiden tärkeyttä. Topelius taas oli suvaitsevainen suomalainen. Hän painotti Suomen olevan yksi kansa, puhuivatpa he mitä kieltä tahansa. (Räsänen 1989, 12-18.)

4.3 Suomenkielisten identiteettiasenteita

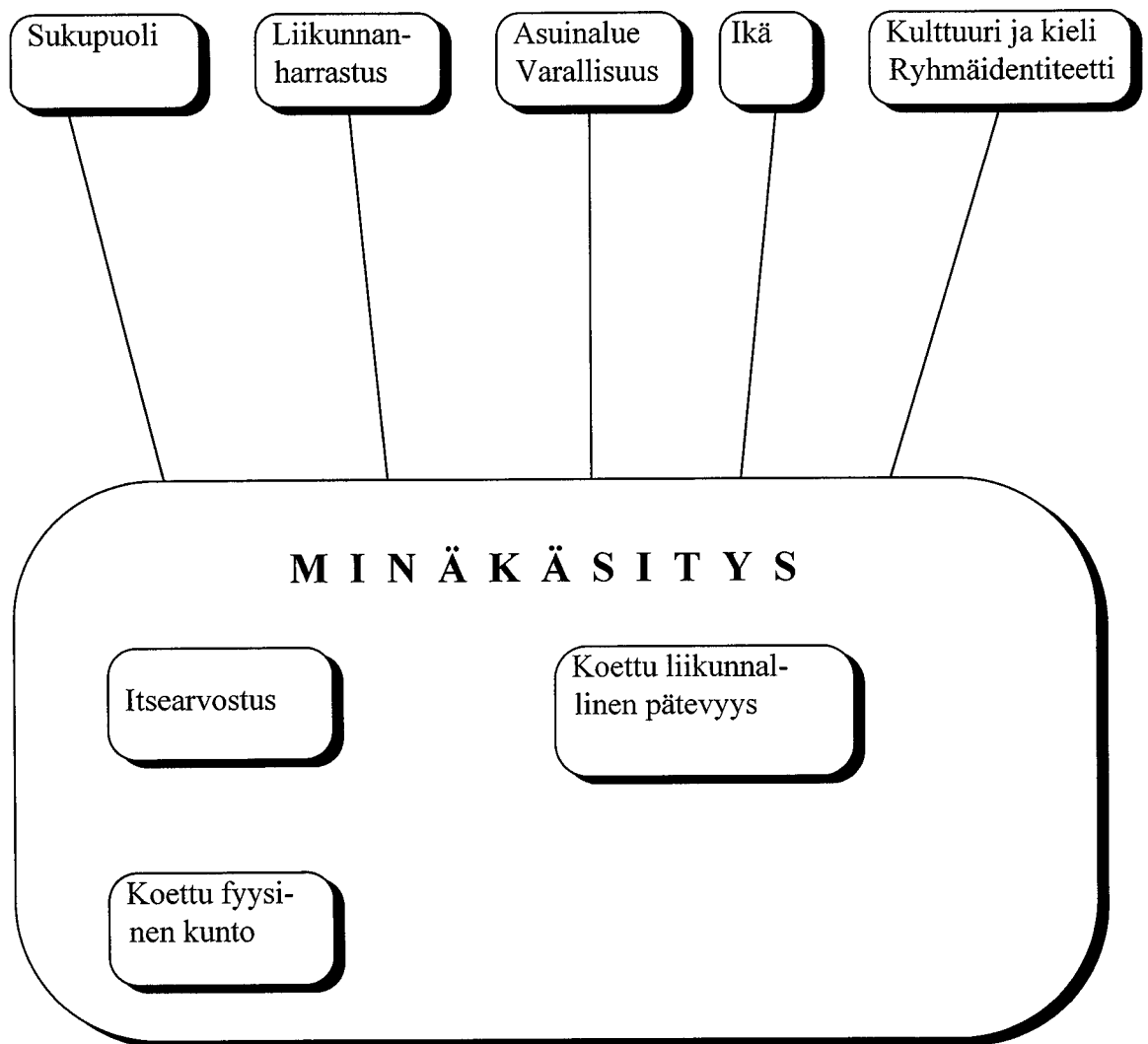
McRae (1988) on raportoinut Suomen gallupin teettämän kyselytutkimuksen suomenkielisistä ja ruotsinkielisistä Suomessa. Tutkimus kohdistui lähinnä asenne-eroihin ja kieliryhmän tärkeyteen. Sekä suomenkieliset että suomenruotsalaiset pitivät oletettavasti omaa kieliryhmäänsä parhaimpina kaikista kansoista. Suomenruotsalaisilla oli myönteisempi asenne suomenkielisiä kohtaan heti oman ryhmän jälkeen verrattuna suomenkielisiin. Suomenkieliset asettivat suomenruotsalaiset vasta 10: nnelle sijalle. Ruotsinkieliset tuntevat kuuluvansa tiiviisti omaan ryhmään kielen perusteella. Ruotsinkielisistä noin kolmannes sanoi puhuvansa myös suomea kotonaan (17 % enimmäkseen suomea), suomenkielisistä kaksi prosenttia ilmoitti joskus puhuvansa ruotsia kotonaan. Töissä ja kavereiden kanssa ruotsinkieliset ilmoittivat puhuvansa noin 60 prosenttisesti suomea (ainakin vähän), osuus oli suurin isoissa kaupungeissa. Vaasassa, Helsingissä ja Turussa käyttivät suomenkieliset eniten ruotsinkieltä sekä töissä että kavereiden keskuudessa. Ruotsinkieliset pitivät erittäin tärkeänä (90 %) kaksikielisyttä, suomenkieliset eivät pitäneet ruotsinkielen osaamista tärkeänä. (McRae 1988, 8-29.)

McRae (1988) pyrki selittämään suomenruotsalaisten ja ruotsinkielen epäsuosiota suomenkielisten joukossa johtuvan pienestä kateudesta, Ruotsin edesmenneestä ruhtinaskunnasta, suomenruotsalaisten stereotyyppioista (rikkaat ja hyväosaiset), vakaasta ruotsinkielen asemasta vähemmistönä Suomessa ja korkeasta koulutuksen tasosta (McRae 1988, 25-29).

5. TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää suomenkielisten ja ruotsinkielisten 11-, 13- ja 15- vuotiaiden minäkäsitystä ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä (Kuvio 3).

KUVIO 3. Tutkimuksen viitekehys. Minäkäsitykseen yhteydessä olevia tekijöitä.

6. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää eroaako suomen- ja ruotsinkielisten peruskoululaisten minäkäsitys. Lisäksi tarkastellaan sukupuolten ja kolmen ikäryhmän eroja minäkäsityksessä. Tutkimuksessa lähdettiin siitä oletuksesta, että eroja on olemassa. Eroja synnyttävät kulttuuri- ja kielierot, sosiaaliset asemaerot ja identiteettierot, joita on havaittavissa suomenkielisten ja ruotsinkielisten keskuudessa ja jotka kaikki vaikuttavat minäkäsityksen kehittymiseen ja muotoutumiseen. Tässä tutkimuksessa kehittymistä tarkastellaan kieleen, sukupuoleen ja ikään nähden.

Tutkimusongelmat:

1. Eroavatko 11-, 13- ja 15- vuotiaiden suomen- ja ruotsinkielisten nuorten itsearvostus sekä koettu fyysinen kunto, koettu liikunnallinen pätevyys ja ulkonäkö?
2. Eroaako itsearvostus koetulta liikunnalliselta pätevyydeltään tai koetulta kunnoltaan erilaisissa ryhmissä?
3. Ovatko asuinalue ja varallisuus sekä liikunnanharrastus yhteydessä itsearvostukseen?

7. TUTKIMUSMENETELMÄT

7.1 WHO:n koululaistutkimuksesta

WHO:n koululaistutkimus on kansainvälinen koululaisten terveystietoisuutta ja elämäntyyliä kartoittava yhteistyötutkimus. Kansainvälinen koululaistutkimus käynnistyi Suomen, Norjan ja Englannin tutkijoiden toimesta vuonna 1982. Ensimmäinen tutkimusvaihe suoritettiin vuonna 1984, jolloin tutkimukseen osallistui neljä maata (kolme edellistä sekä Itävalta). Muut tutkimuskerrat on tehty vuosina 1986, 1990 ja 1994, joka muodostaa tämän työn aineiston. Uusimmassa tutkimuksessa oli mukana kaiken kaikkiaan 24 maata (23 maata Euroopasta ja Kanada). Suomi on ollut mukana kaikkina tutkimuskertoina. WHO:n Euroopan aluetoimisto koordinoi tutkimusta. Jokaisessa tutkimusvaiheessa koululaiskysely sisältää samat taustamuuttujia kartoittavat kysymykset ja peruskysymykset. (Kannas 1995.)

7.2 Tutkimuksen perusjoukko ja otanta

Tämä tutkimus perustuu keväällä 1994 kerättyyn aineistoon. Tutkimuksen perusjoukon muodostivat suomenkielisten ja ruotsinkielisten peruskoulujen 5-, 7- ja 9-luokkien oppilaat Suomessa. Ikäryhminä he vastasivat 11-, 13- ja 15-vuotiaita. Siten perusjoukkoa ja niistä poimittuja otoksia oli 6 kappaletta. Ruotsinkieliset olivat ensimmäistä kertaa tutkimuksessa mukana. Tutkimuksen otos on koko maata edustava.

Suomenkielisten koulujen osittamisperusteena käytettiin läänijakoon perustuvaa aluejakoa ja kuntamuotoa. Ositteita olivat Pohjois-Suomi (Oulun ja Lapin läänit), Väli-Suomi (Vaasan-, Keski-suomen-, Kuopion-, Mikkelin- ja Pohjois-Karjalan lääni) ja Etelä-Suomi (Uudenmaan-, Turun- ja Porin-, Hämeen- ja Kymen lääni) sekä pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen). Pääkaupunkiseutua lukuunottamatta muut alueet jaettiin vielä kaupunki/maalaiskunta dimensioon mukaan. Ruotsinkielisten koulujen ositteita olivat Uudenmaan-, Turun- ja Porin sekä Vaasan lääni, Ahvenanmaan maakunta ja pääkaupunkiseutu.

Vuoden 1994 otanta poimittiin Kasvatustieteiden otantaohjelmalla vuoden 1989/-90 koulurekisteristä käyttäen näiden vuosien vastaavan luokkatason oppilasmäärää otantaperusjoukkona. Otantaohjelma poimi oppilasryhmät ryväsotannalla siten, että koulut poimittiin koulun kokoon suhteutetulla todennäköisyydellä. Opetusryhmä koulun sisällä poimittiin arpomalla. Kaikille luokkatasoille valittiin varakouluja.

7.3 Aineiston keruu ja tutkimusaineisto

Ennen varsinaista tutkimuksen suorittamista koulujen rehtoreille oli lähetetty etukäteen informaatiota tutkimuksesta. Rehtorit saivat paketin joka sisälsi kyselylomakkeet ja rehtorin palautelomakkeen. Valvovalle opettajalle oli mukana toteuttamisohjeet ja vastauskuoret sekä palautepussikuoret.

Tutkimus toteutettiin anonyyminä kyselynä 5., 7. ja 9. luokkalaisille. Oppilaat vastasivat kyselyyn opettajan valvonnan alla yhden oppitunnin aikana. Vastattuaan oppilaat laittoivat oman kyselylomakkeensa kirjekuoreen, jonka he myös itse sulkiivat. Kysely suoritettiin vuonna 1994 maaliskuu-huhtikuun vaihteessa.

Aineisto puhdistettiin kahdessa eri vaiheessa. Ensin poistettiin epäasiallisesti täytetyt ja ne lomakkeet, joissa vastausarvo ei kuulunut vaihtelualueelle. Seuraavaksi poistettiin vastauslomakkeet, joissa yli 75 % ns. perusmuuttujista oli vastaamatta. Esitarkastuksen jälkeen kaikki lomakkeet luettiin optisesti. Optinen luku suoritettiin yliopiston laskentakeskuksessa. Optisessa luvussa epäonnistuneet lomakkeet (esimerkiksi epätarkka merkintä tai mustekynällä täytetty lomake) koodattiin manuaalisesti optisen luvun jälkeen SPSS -tilasto-ohjelmaan.

TAULUKKO 1. Koululaistutkimukseen vastanneiden suomenkielisten ja ruotsinkielisten koululaisten ja luokkien määrät (puhdistettu aineisto).

	Luokka	n	Kouluja	Kato
SUOMENKIELISET	5 LK	1743	79	89
	7 LK	1287	63	95
	9 LK	1205	64	153
Yhteensä		4235	206	337 (7,4%)
RUOTSINKIELISET	5 LK	737	41	36
	7 LK	472	26	37
	9 LK	530	26	37
Yhteensä		1739	93	110 (5,9%)

Suomenkielisten koulujen 5., 7. ja 9. luokkalaisten perusjoukko oli noin 165 000, mistä otokseen otettiin 4572 ja joista 4235 vastasi kyselyyn (kato = 337 eli 7,4 %). Kaikissa luokkatasoissa jouduttiin ottamaan varakouluja mukaan. Ruotsinkielisten koulujen perusjoukko oli noin 10 500 oppilasta, joista otokseen otettiin 1849 oppilasta ja kyselyyn vastasi 1739, kato oli 110 oppilasta eli 5,9 % otoksesta. Vain 5. luokkatasossa jouduttiin turvautumaan varakouluihin. Molemmissa kieliryhmissä 5. luokkalaisia oli eniten ja vastausprosentti korkein (Taulukko 1).

7.4 Tutkimusmittarit ja analyysimenetelmät

Tutkimuksessa oli kaikenkaikkiaan 91 kysymyskohtaa, jotka sisälsivät kysymykset henkilö-tiedoista, asumisesta, perheestä sekä terveystottumuksista. Tähän tutkimukseen kuuluivat henkilötietokysymykset 1-6 ja 11, liikuntakysymykset 19-26 sekä kysymykset itsestä 66, 68-70 ja 73-74 (Liite 1).

Itsearvostusta mitattiin Rosenbergin (1965) RSE-mittarilla. Itsearvostusta mitattiin kahdeksalla kysymyksellä poiketen alkuperäisestä 10:stä kysymyksestä. Kaksi kohtaa on jätetty pois, koska ne ovat aiheuttaneet väärinkäsityksiä aikaisemmissa tutkimuksissa kulttuurieroista johtuen. Kysymyssarja on alunperin tarkoitettu yhdysvaltalaisille nuorille. Itsearvostusmittari pisteytettiin yhdestä neljään Likert-asteikon mukaisesti. Siitä vaihtoehdosta, joka parhaiten kuvaili itsearvostuksen positiivisuutta, saatiin neljä pistettä ja vastaavasti yksi piste huonoimmasta vaihtoehdosta. Minimiarvo summaindeksistä oli 8 pistettä ja maksimi oli 32 pistettä. (Lintunen 1995, 44-45.)

Oppilailta kysyttiin, kuinka hyviä he ovat urheilussa toisiin nuoriin verrattuna vaihtoehdoilla yksi parhaista, hyvä, keskitasoa tai alle keskitason. Koettua fyysistä kuntoa kysyttiin seuraavilla vaihtoehdoilla: erittäin hyvä, hyvä, kohtalainen tai huono. Omaa ulkonäköä oppilaiden piti arvioida kuusiosoisella mittarilla (erittäin hyvän näköinen - ei lainkaan hyvän näköinen). Liikunnanharrastusta arvioitiin viikottain harrastamisen määränä.

7.5 Tulosten tilastolliset analyysimenetelmät

Tilastollinen käsittely suoritettiin SPSS for Windows -ohjelmalla. Jakaumat, keskiarvot ja keskihajonnat esittivät tutkimusjoukon kuvailua. Ristiintaulukointi selvitti itsearvostuksen ja liikunnan pätevyyden muuttujien välisiä yhteyksiä. Ryhmäerojen tilastollista merkitsevyyttä testattiin Khin neliötestillä. Kolmisuuntaisella varianssianalyysillä tutkittiin, oliko analyysissä käytettyjen riippuvien muuttujien keskiarvoissa eroja kieliryhmän, sukupuolen tai luokkatasojen mukaan.

7.6 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida tarkastelemalla aineiston sisäistä ja ulkoista luotettavuutta. Aineiston sisäinen luotettavuus liittyy siihen, miten luotettavasti ja oikein saadaan tietoja tutkittavista, jotka sisältyivät otokseen. Ulkoinen luotettavuus liittyy otantateoriaan ja kuvaa tulosten yleistettävyyttä suurempaan perusjoukkoon. (Valkonen 1981, 77.)

Reliabiliteetti (luotettavuus) kuvaa mittauksen satunnaisvirheen pienuutta. Reliabiliteettiin liittyviä piirteitä ovat johdonmukaisuus, luotettavuus ja pysyvyys. Satunnaisvirheet lisäävät tulosten varianssia, tekevät muuttujien väliset havaitut korrelaatiot todellisuutta heikoimmiksi, mutta eivät vaikuta olennaisesti muuttujan keskiarvoon. Validiteetti määritellään yleensä mittauksen kyvyksi tai pätevyudeksi mitata mahdollisimman oikein juuri sitä ilmiötä tai ominaisuutta, mitä halutaan mitata. (Valkonen 1981, 55, 65.)

Tässä tutkimuksessa on käytetty koko Suomen tietynikäisiä koululaisia (suomen- ja ruotsinkielisiä) edustavaa ositettua satunnaisotantaa. Vastausprosentti (noin 93 %) osoittaa, että katoaineiston keruun yhteydessä oli pieni. Aineiston koko (noin 6000) puhdistuksen jälkeen oli riittävän suuri, jotta siitä voidaan tehdä kyseisiä ikäluokkia ja kieliryhmiä koskevia yleistyksiä. Yleistettävyyttä heikentää kaupunki-maaseutu -dimension epäsuhta. Suomenkieliset nuoret olivat useammin kaupunkilaisia ja taajamista tulevia kun taas ruotsinkieliset tulivat suhteellisesti useammin maaseudulta ja taajamien ulkopuolelta.

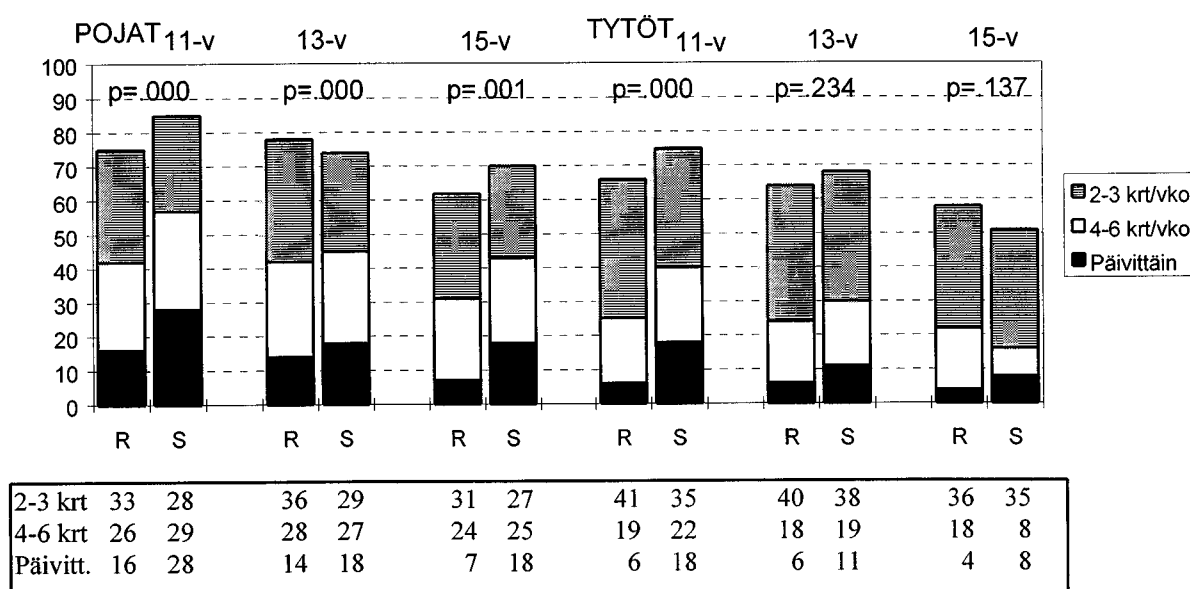
Tutkimuksen validiteetti oli hyvä. Lomakkeen kysymykset oli laadittu huolellisesti ajatellen kohderyhmää ja vastausvaihtoehdot oli laadittu yksiselitteiseksi ja toisensa poissulkeviksi eli mahdollisimman ymmärrettäviksi. Kysymykset oli myös esitestattu suomenkielisillä aikaisempien tutkimusten johdosta. Luokkatilanteessa kyselyä valvovalle opettajalle annettiin selkeät kirjalliset ohjeet kyselyn toteuttamisesta. Häntä kehoitettiin kertomaan projektista ja korostamaan vastausten luottamuksellisuutta. Jokainen oppilas sai oman suljettavan kirjekuoren vastauslomakkeilleen. Näin pyrittiin takaamaan se, että oppilaat vastaisivat mahdollisimman rehellisesti.

Tässä osatutkimuksessa käsiteltiin nuorten koettuun fyysiseen pätevyyteen ja minäkäsitykseen liittyviä teemoja. Kysymykset tältä alueelta olivat selkeitä ja yksiselitteisiä. Rosenbergin (1965) mittarilla on todettu olevan erittäin korkea reliabiliteetti ja vastaavasti myös korkea validiteetti. (Lintunen 1995, 45.)

8. TULOKSET

8.1 Nuorten liikunnan harrastaminen

Nuoret arvioivat liikunnan harrastamista vapaa-aikanaan tunteina viikossa (Liite 2) ja kertoina viikossa (Liite 3, kuvio 4). Yli puolet 11-15 -vuotiaista nuorista harrasti liikuntaa hikoilemiseen asti kaksi tuntia viikossa tai enemmän. Pojista noin joka kuudes ja tytöistä joka kymmenes liikkui seitsemän tuntia viikottain. Pojista noin 6 % ilmoitti, ettei harrasta liikuntaa yhtäkään tuntia viikossa (Liite 2).

KUVIO 4. Liikunnanharrastus kertoina viikossa iän, sukupuolen ja kieliryhmän mukaan (R= ruotsinkieliset, S= suomenkieliset).

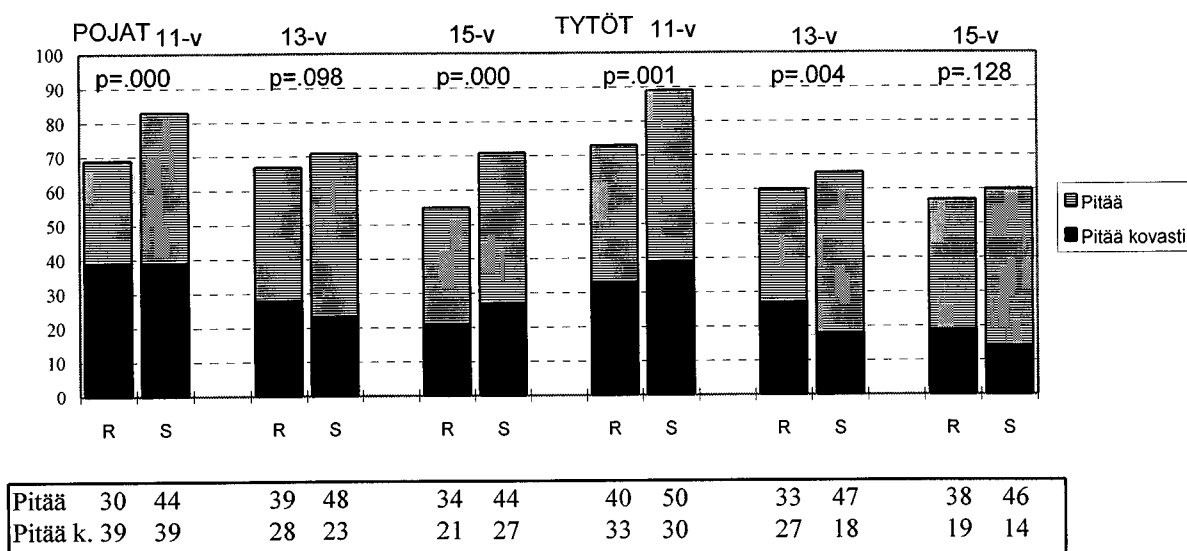
Suomenkieliset 11-vuotiaat nuoret harrastivat sekä ajallisesti että määrällisesti liikuntaa enemmän ($p=.000$) ruotsinkielisiin verrattuna (Kuvio 4). Myös poikien 13- ja 15- vuotiaiden joukossa suomenkieliset ilmoittivat harrastavansa useammin liikuntaa kuin ruotsinkieliset ($p=.000$, $p=.001$). Samanikäisten suomen- ja ruotsinkielisten tyttöjen liikunnanharrastus ei eronnut toisistaan. 4 kertaa tai enemmän liikuntaa viikossa harrastavia 11-vuotiaita oli suomenkielisten poikien joukossa 57% ja tyttöjen 40%. Ruotsinkielisissä vastaavat osuudet oli

pojissa 42% ja tytöissä neljäsosa. Molemmissa ikäryhmissä liikunnan harrastamisen useus aleni iän myötä.

Kaksi kolmasosaa 11-15-vuotiaista nuorista piti liikuntatunneista (Liite 4). Runsas neljännes ei pitänyt liikuntatunteja hyvänä eikä huonona. Koululiikunnan tunsivat vastenmieliseksi 0-4% nuorista. Liikuntatuntien suosio laski iän myötä. Liikuntatunteihin osallistumattomien määrä oli lähes olematon.

Liikuntatunneista pidettiin kovasti. Suomenkieliset 11- ja 15-vuotiaat pojat ($p=.000$) sekä 11-vuotiaat tytöt ($p=.001$) pitivät enemmän liikuntatunneista samanikäisiin ruotsinkielisiin verrattuna. Liikuntatunneista erittäin paljon pitävien osuus mutta myös niitä vastenmielisenä pitävien osuus oli pojilla suuri. Ruotsinkielisistä 15-vuotiaista pojista 4% piti tunteja vastenmielisenä (Kuvio 5).

KUVIO 5. Koulun liikuntatuntien suosio iän, sukupuolen ja kieliryhmän mukaan (R= ruotsinkieliset, S= suomenkieliset).

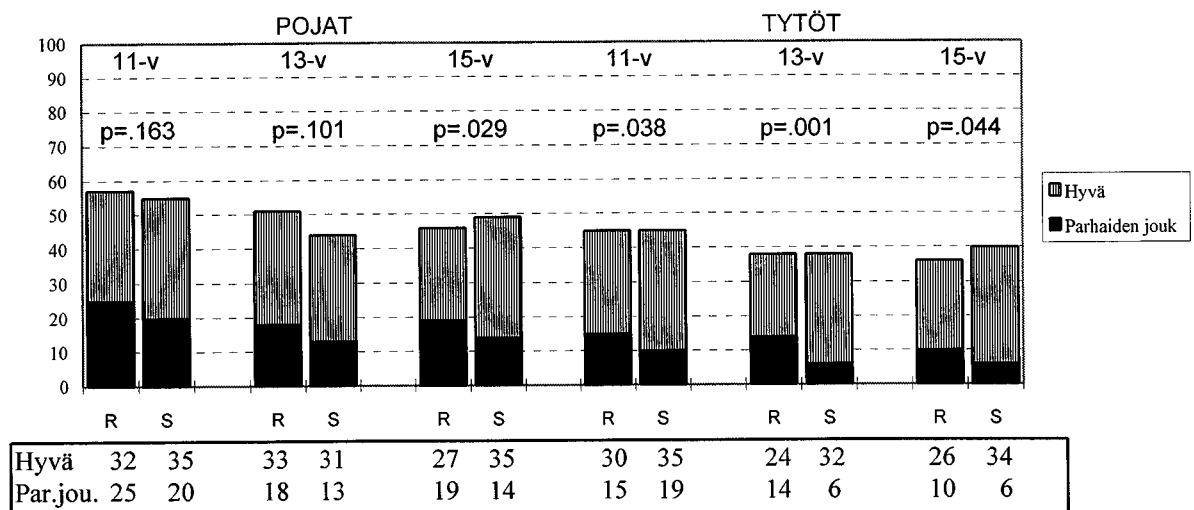
Urheiluseuroihin kuului noin puolet nuorista. Urheiluseuroihin kuuluvista eriteltiin ne, jotka osallistuivat seuran harjoituksiin (kyllä/osanotto) ja ne jotka eivät osallistuneet harjoituksiin (kyllä/ei osanotto). Suurin osa urheiluseuroihin kuuluvista osallistui myös harjoituksiin. Harjoituksiin osallistumattomia oli 3-10%. Seuraan kuulumattomien osuus lisääntyi iän karttuessa (Liite 5).

13-vuotiaat ruotsinkieliset pojat ja 11-vuotiaat tytöt kuuluivat suomenkielisiä hieman useammin urheiluseuroihin ($p=.05$). Suomenkieliset 15- vuotiaat tytöt olivat ahkerammin seuran jäseninä kuin ruotsinkieliset samankäiset. Pojista urheiluseuraan kuulumattomia oli 40-57% otoksesta ja tytöistä 53-67%.

8.2. Nuorten minäkäsitys

Nuoret arvioivat itseään liikunnallisesti päteviksi muihin samanikäisiin verrattuna neliportaisella vaihtoehdoilla (parhaiden joukko, hyvä, keskitaso ja alle keskitaso). Yleisesti ottaen nuoret kokivat liikunnallisen pätevyytensä positiiviseksi. 40-50% nuorista koki kuuluvansa parhaiden tai hyvien joukkoon. Lähes puolet nuorista koki olevansa keskitasoa. Keskitasoon kuuluvien osuus suureni iän karttuessa. Noin 7% koki kuuluvansa alle keskitason (Liite 6).

13-vuotiaat ruotsinkieliset tytöt arvioivat itsensä useammin parhaiden joukkoon kuuluviksi suomenkielisiin samanikäisiin verrattuna ($p=.001$). Myös ruotsinkieliset 15-vuotiaat pojat sekä tytöt ja 11-vuotiaat tytöt arvioivat oman pätevyytensä hieman paremmiksi suomenkielisiin nähden ($p=.05$). Alle keskitasoiseksi itsensä arvioi melko harva, ruotsinkielisistä 15-vuotiaista pojista suomenkielisiä hieman useampi. Parhaimpia urheilussa molemmissa kieli-ryhmissä arvioitiin olevan 11-vuotiaana. Molemmista ikäryhmistä pojista noin viidennes ja tytöistä joka kymmenes piti itseään parhaiden joukkoon kuuluvina muihin verrattuna. Keskitasoon kuului tytöistä runsas puolet ja pojista alle puolet (Kuvio 6).

KUVIO 6. Koettu liikunnallinen pätevyys toisiin nuoriin verrattuna iän, sukupuolen ja kieli-ryhmän mukaan (R= ruotsinkieliset, S= suomenkieliset).

Oppilaat arvioivat fyysistä kuntoaan vaihtoehtoilla erittäin hyvä, hyvä, kohtalainen ja huono. Nuoret arvioivat olevansa hyvässä fyysisessä kunnossa. Noin puolet nuorista ilmoitti kuntonsa hyväksi tai erittäin hyväksi. Kohtalaiseksi kuntonsa koki lähes kaksiviidesosaa nuorista. 1-14% nuorista ilmoitti kuntonsa olevan huono (Taulukko 2).

Suomenkieliset arvioivat kuntonsa merkitsevästi paremmiksi ruotsinkielisiin verrattuna kaikissa ikäryhmissä ($p=.000$, $p=.001$). Fyysisen kunnan hyväksi kokeminen heikkeni iän lisääntymisen myötä molemmissa kieliryhmissä. 70% suomenkielisistä 11-vuotiaista koki kuntonsa hyväksi tai erittäin hyväksi ja ruotsinkielisistä vastaava osuus oli 55%. Suomenkielisistä 15-vuotiaista pojista 58% ja tytöistä 49% arvioi kuntonsa vähintään hyväksi, ruotsinkielisistä pojista ja tytöistä saman arvioi kaksi viidesosaa. Pojista erittäin hyväksi kuntonsa koki 8-20%, tytöistä 5-11%.

TAULUKKO 2. Arvio omasta fyysisestä kunnosta iän, sukupuolen ja kieliryhmän mukaan.

POJAT						
Koettu fyysinen kunto	Ruotsink.	Suomenk.	Ruotsink.	Suomenk.	Ruotsink.	Suomenk.
	11.v %	11v. %	13v. %	13v. %	15v. %	15v. %
Erittäin hyvä	17	20	11	13	8	14
Hyvä	42	51	38	48	32	44
Kohtalainen	36	27	43	36	46	39
Huono	5	2	8	3	14	3
Yhteensä (n)	100 (365)	100 (862)	100 (246)	100 (629)	100 (272)	100 (568)
	$p=.000$		$p=.000$		$p=.000$	
TYTÖT						
Koettu fyysinen kunto	Ruotsink.	Suomenk.	Ruotsink.	Suomenk.	Ruotsink.	Suomenk.
	11v. %	11v. %	13v. %	13v. %	15v. %	15v. %
Erittäin hyvä	6	11	6	6	5	6
Hyvä	47	59	35	49	35	43
Kohtalainen	41	29	51	42	49	47
Huono	6	1	8	3	11	4
Yhteensä (n)	100 (334)	100 (842)	100 (221)	100 (644)	100 (248)	100 (607)
	$p=.000$		$p=.000$		$p=.001$	

Suurin osa nuorista luokitteli itsensä tavallisen näköiseksi (50-60%). Melko tai erittäin hyvännäköisiä nuoria oli viidesosa vastanneista. Ulkonäköään ei juurikaan ajatellut 1-14% nuorista.

Ruotsinkieliset 15-vuotiaat pojat ($p=.000$) ja 11-vuotiaat tytöt ($p=.05$) pitivät itseään useammin erittäin hyvännäköisenä kuin suomenkieliset. 11-vuotiaiden poikien ryhmässä ($p=.05$) erot olivat päinvastaiset (suomenkieliset useammin erittäin hyvännäköisiä). Ulkonäköään ei ajatellut 8-14% pojista ja 1-6% tytöistä. Tytöistä reilu viidennes oli tyytymättömiä omaan ulkonäköönsä. Pojilla vastaava osuus vaihteli 8-16%:n välillä (Liite 7).

Taulukossa 3 on esitetty Rosenbergin (1965) mittarilla suoritettu itsearvostuksen jakautuminen nuorilla. Itsearvostuksen keskiarvo kaikille nuorille oli 24,7, joka ylittää asteikon neutraalin nollopisteen (21). Suomenkielisillä oli korkeampi keskiarvo ruotsinkielisiin verrattaessa ($p=.002$). Pojilla oli korkeampi itsearvostuksen keskiarvo tyttöihin nähden ($p=.000$). Suomenkielisten 15-vuotiaiden poikien ryhmässä keskiarvo oli korkein (25,8), vastaavasti samanikäisten ja -kielisten tyttöjen keskiarvoksi saatiin 23,8. Eri ikäryhmillä itsearvostus erosi ($p=.001$). LSD testillä tarkasteltiin ikäryhmien välisiä eroja. 15-vuotiailla pojilla oli korkeampi itsearvostus kuin 13-vuotiailla ($p<.001$). Yleisesti ottaen itsearvostus kasvoi pojilla iän myötä. Tyttöillä keskiarvot kehittyivät U-muotoisesti siten, että 13-vuotiailla oli alhaisempi itsearvostus kuin 11- ja 15-vuotiailla tytöillä ($p<.05$). Kaksisuuntainen yhteys havaittiin ikäryhmien ja sukupuolen välillä edellisen mukaisesti. Kolmisuuntaista yhteyttä ei esiintynyt.

TAULUKKO 3. Itsearvostus Rosenbergin (1965) mittarilla suoritettuna. Keskiarvot ja keskihajonnat ikä-, sukupuoli ja kieliryhmittäin.

POJAT												
	11-v			13-v			15-v			Yhteensä		
	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n
Ruotsinkieliset	24.6	4.3	342	25.0	4.1	233	25.7	4.0	260	25.0	4.1	835
Suomenkieliset	25.5	4.0	822	25.3	3.6	606	25.8	3.9	547	25.5	3.9	1975
Yhteensä	25.1	4.2	1164	25.2 ¹	3.9	839	25.8 ¹	4.0	807	25.3	4.0	2814

1= p <.001

TYTÖT												
	11-v			13-v			15-v			Yhteensä		
	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n
Ruotsinkieliset	23.9	4.3	321	23.0	4.9	217	23.8	4.1	243	23.6	4.4	782
Suomenkieliset	24.0	4.0	810	23.6	4.0	630	23.8	4.1	602	23.8	4.0	2042
Yhteensä	24.0 ¹	4.2	1131	23.3 ¹²	4.5	847	23.8 ²	4.1	845	23.7	4.2	2823

1= p <.05   2= p <.05

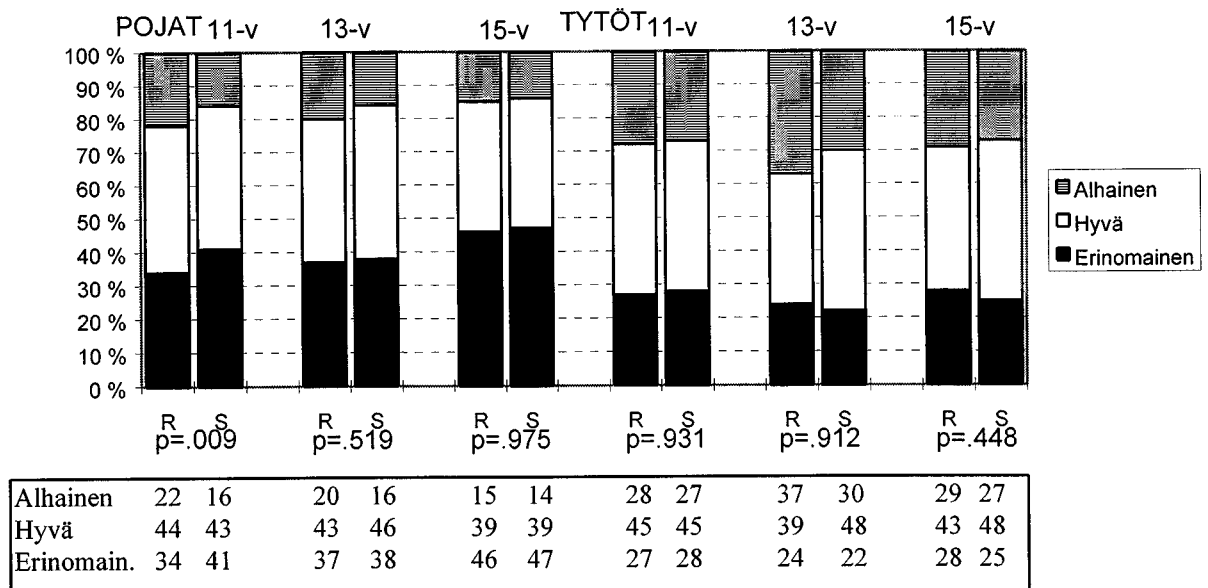
ANOVA, koko aineistolle : päävaikutus p=.000
sukupuoli p=.000
kieliryhmä p=.002
ikä p=.001

2-suuntaiset yhdysvaikutukset p= .021
sukupuoli * ikä p= .008
sukupuoli * kieli p= .356
kieli * ikä p= .344

3-suuntaiset yhdysvaikutukset p= .158
sukupuoli * ikä * kieli p= .158

Jatkoanalyysinä itsearvostus jaettiin kolmeen eri luokkaan. Jos oppilas sai summamuuttujasta 8-21 pistettä, oli hänen itsearvostuksensa ”huono”. 22-26 pistettä antoi ”hyvän” ja 27 pistettä tai enemmän ”erinomaisen” luokituksen.

Itsearvostus oli prosentuaalisesti tarkasteltuna melko positiivinen. Noin 70 %:lla nuorista oli luokituksen mukaan hyvä tai erinomainen itsearvostus. Alhaisen itsearvostuksen osuus vaihteli ryhmästä riippuen 14-37%:n välillä. Suomenkielisillä 11-vuotiailla pojilla oli ruotsinkielisiä useammin erinomainen itsearvostus ($p=.05$). Muita huomattavia kieliryhmien välisiä eroja ei havaittu. Lähes puolet 15-vuotiaista pojista omasi erinomaisen itsearvostuksen mukaan. Samanikäisistä tytöistä vain noin joka neljännellä oli erinomainen itsearvostus (Kuvio 7).

KUVIO 7. Itsearvostusryhmiin jakautuminen iän, sukupuolen ja kieliryhmän mukaan. (R= ruotsinkieliset, S= suomenkieliset)

8.3 Liikunnanharrastuneisuuden, liikunnallisen pätevyyden ja koetun fyysisen kunnon yhteydet itsearvostukseen

Liikunnanharrastuksen ja itsearvostuksen välillä oli yhteyksiä. Ristiintaulukoitaessa itsearvostus-luokat liikunnanharrastuksen (tunteina ja kertoina mitattaessa) kanssa ilmeni erinomaisen itsearvostuksen omaavissa nuorissa enemmän aktiivi- kuin passiiviliikkuja. Suomenkielisillä yhteydet olivat merkitseviä ($p=.000$) sekä määrällisesti että ajallisesti liikunnanharrastusta mitattuna. Taulukossa 4 on esitetty kertoina viikossa liikunnan harrastaminen, liitteessä 8 esitetään tunteina viikossa liikunnan harrastaminen. Suomenkielisistä erinomaisen itsearvostuksen omaavista nuorista suurin osa oli aktiiviliikkuja. Kertoina liikuntaa mitattaessa erinomaisen itsearvostuksen omaavista pojista yli puolet ja tytöistä kaksi viidesosaa liikkui aktiivisesti, eli 4 kertaa tai enemmän viikossa. Alhainen itsearvostus ja liikunnan vähäinen harrastaminen liittyivät yhteen. Merkitseviä yhteyksiä ilmeni ruotsinkielisten tyttöjen ryhmässä ($p=.05$), ruotsinkielisillä pojilla ei yhteyksiä löytynyt (sekä kertoina että tunteina viikossa).

Ajallisesti liikuntaa harrastavilla nousi suureksi ryhmäksi kohtuuliikkujien osuus, eli 1-3 tuntia viikossa harrastavat, kaikissa itsearvostusryhmissä. Passiiviliikkujiista alle viidenneksellä oli alhainen itsearvostus (Taulukko 4, Liite 8).

TAULUKKO 4. Liikunnan harrastuksen useus ja itsearvostuksen prosentuaalinen jakautuminen sukupuoli ja kieliryhmittäin.

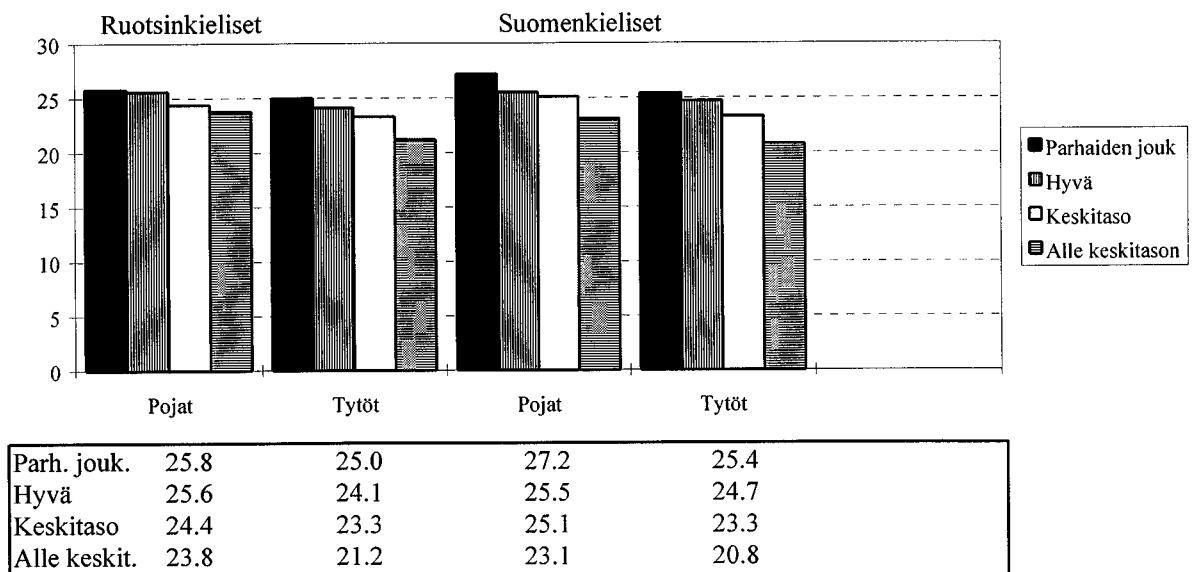
RUOTSINKIELISET						
	Pojat 11 - 15 v.			Tytöt 11 - 15 v.		
Liikunnan harrastus (krt/vko)	Erinom. %	Hyvä %	Alhainen %	Erinom. %	Hyvä %	Alhainen %
Aktiiv.(>4)	44	38	32	32	23	19
Kohtuu (2-3)	31	33	35	36	41	39
Passiiv(<1)	25	29	33	32	36	42
Yhteensä (n)	100 (320)	100 (352)	100 (159)	100 (205)	100 (332)	100 (238)
	$p = .140$			$p = .021$		

SUOMENKIELISET						
	Pojat 11 - 15 v.			Työt 11 - 15 v.		
Liikunnan harrastus (krt/vko)	Erinom. %	Hyvä %	Alhainen %	Erinom. %	Hyvä %	Alhainen %
Aktiiv(>4)	55	48	40	41	31	27
Kohtuu (2-3)	27	31	25	35	38	33
Passiiv(<1)	18	21	35	24	31	40
Yhteensä (n)	100 (816)	100 (844)	100 (305)	100 (519)	100 (951)	100 (562)
	p = .000			p = .000		

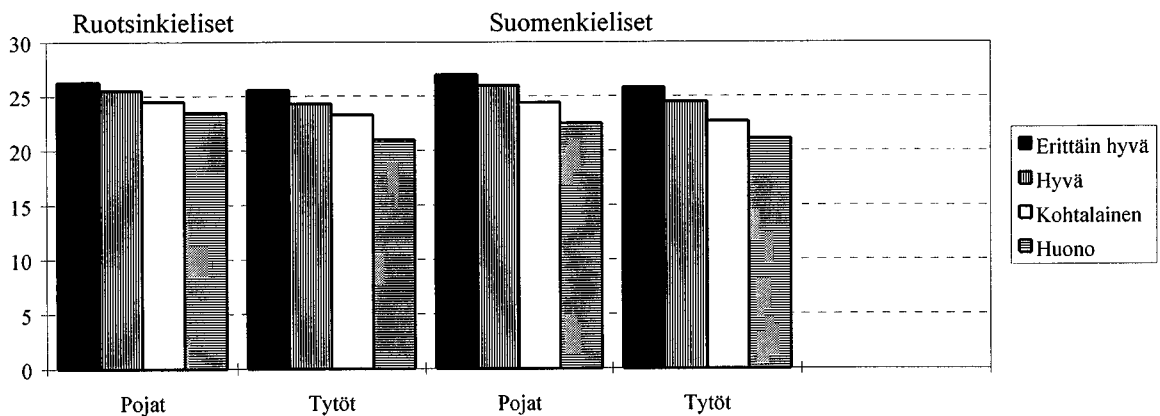
Liikunnallisen pätevyyden tuntemista tarkasteltiin itsearvostuksen keskiarvoon suhteutettuna. Itsearvostus jakautui selkeästi liikunnallisten kyvykkyyksien mukaan ($p=.000$). Niillä nuorilla, jotka pitivät itseään alle keskitason liikkujina, oli heikoin itsearvostus. Mitä parempia nuoret olettivat olevansa liikunnassa, sitä parempi oli heidän itsearvostuksensa (Liite 9).

Suomenkielisillä sekä tytöillä että pojilla oli korkeampi itsearvostus itseään parhaiden tai hyvien joukossa pitävillä. Suomenkielisillä pojilla oli korkein itsearvostus parhaiden joukossa tuntevilla, 27.2. Vastaavasti alle keskitason liikkujiksi kokevilla suomenkielisillä oli heikompi itsearvostus ruotsinkielisiin nähden. Suomenkielisten tyttöjen heikomman liikunnallisen taidon omaavilla oli myös heikoin itsearvostus, 20.8 (Kuvio 8, Liite 9).

KUVIO 8. Itsearvostus eri liikunnallisen pätevyyden ryhmillä sukupuolen ja kieliryhmän mukaan.

Koetun fyysisen kunnon ja itsearvostuksen välillä havaittiin samansuuntaisia yhteyksiä kuin liikunnallisen pätevyuden kanssa ($p=.000$). Ne nuoret, jotka kokivat kuntonsa erittäin hyväksi, saivat parhaan itsearvostuksen keskiarvon. Keskiarvo laski lineaarisesti kunnon kokemisen laskun myötä. Suomenkielisillä kuntonsa erittäin hyväksi kokeneilla oli korkeampi itsearvostus ruotsinkielisiin verrattuna. Vastaavasti heikkokuntoisilla suomenkielisillä oli heikompi itsearvostus kuin ruotsinkielisillä (Kuvio 9, Liite 10).

Eritt. hyvä	26.3	25.6	27.0	25.8
Hyvä	25.5	24.3	26.0	24.5
Kohtalain.	24.5	23.0	24.4	22.7
Huono	23.5	21.0	22.5	21.1

KUVIO 9. Itsearvostus eri kuntoisilla ryhmillä sukupuolen ja kieliryhmän mukaan.

8.4 Muita selittäviä yhteyksiä

Avuttomuuden kokemisella ja koetulla kunnolla oli huomattavia yhteyksiä sekä suomen- että ruotsinkielisillä. Molempien kieliryhmien sekä poikien että tyttöjen tulokset olivat tilastollisesti merkitseviä ($p=.000$). Erittäin hyväksi oman kuntonsa kokeneiden joukossa avuttomaksi tunteminen oli vähäistä hyväksi tai kohtalaiseksi kuntonsa kokeneisiin verrattuna. Harvoin itsensä avuttomaksi tuntevia oli paljon hyvän tai kohtalaisen kunnan omaavilla. Suureksi ryhmäksi nousi suomenkielisten tyttöjen vähäinen avuttomuuden kokeminen hyväksi kunnoksi luokiteltujen ryhmässä. Ei koskaan avuttomaksi tuntevista 58% ilmoitti oman kuntonsa hyväksi (Taulukko 5).

TAULUKKO 5. Koetun kunnan yhteydet avuttomuuden kokemiseen tytöillä ja pojilla kieliryhmittäin.

RUOTSINKIELISET						
Koettu kunto	Pojat 11 - 15 v.			Tytöt 11 - 15 v.		
	Aina %	Harvoin %	Ei koskaan %	Aina %	Harvoin %	Ei koskaan %
Erittäin hyvä	9	12	25	4	6	14
Hyvä	35	39	40	34	45	45
Kohtalainen	46	42	25	51	44	33
Huono	10	7	10	11	5	8
Yhteensä (n)	100 (287)	100 (451)	100 (133)	100 (377)	100 (371)	100 (51)
	$p=.000$			$p=.000$		

SUOMENKIELISET						
Koettu kunto	Pojat 11 - 15 v.			Tytöt 11 - 15 v.		
	Aina %	Harvoin %	Ei koskaan %	Aina %	Harvoin %	Ei koskaan %
Erittäin hyvä	12	15	26	6	9	18
Hyvä	41	52	50	46	54	58
Kohtalainen	43	31	22	45	36	22
Huono	4	2	2	3	1	2
Yhteensä (n)	100 (524)	100 (1178)	100 (341)	100 (844)	100 (1108)	100 (128)
	p= .000			p=.000		

Avuttomuuden tunteella ja liikunnallisen pätevyuden kokemisella havaittiin olevan selkeä yhteys (Liite 11). Avuttomuuden kokeminen lisääntyi sitä mukaan mitä huonommaksi nuoret kokivat itsensä liikunnallisesti. Parhaiden joukkoon itseään liikunnassa arvioineet kokivat vähemmän avuttomuutta kuin hyviksi liikkujiksi arvioineet. Suomenkielisten ($p=.000$) ja ruotsinkielisten poikien ($p=.001$) tulokset olivat tilastollisesti merkitseviä. Noin puolet keskitason liikkuvista nuorista ilmoitti tuntevansa aina avuttomuutta.

Varallisuus oli yhteydessä itsearvostukseen sekä ruotsin- että suomenkielisillä. Mitä parempi oli perheen toimeentulo nuorten mielestä, sitä korkeampi oli itsearvostuksen keskiarvo. Erot näkyivät selkeimmin erittäin hyvin toimeentulevien (korkea itsearvostus) ja ei kovin hyvin toimeentulevien joukossa (alhainen itsearvostus). Ruotsinkielisillä tytöillä erot olivat selkeimmät, itsearvostus aleni tasaisesti varallisuuden heiketessä (Taulukko 6).

TAULUKKO 6. Perheen varallisuuden ja itsearvostuksen väliset yhteydet tytöillä ja pojilla kieliryhmittäin.

RUOTSINKIELISET									
Varallisuus	Pojat 11 - 15 vuotiaat			Tytöt 11 - 15 vuotiaat			Yhteensä		
	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n
Erittäin hyvä	26.1	3.7	69	25.3	4.6	47	25.7	4.2	116
Hyvä	25.3	4.2	301	24.4	4.2	275	24.9	4.2	576
Keskitaso	25.3	4.0	288	23.6	4.1	287	24.5	4.1	575
Ei kovin hyvä	23.9	4.3	68	21.8	4.3	57	22.9	4.3	125
Yhteensä	25.2	4.1	726	23.8	4.3	666	24.5	4.2	1392

SUOMENKIELISET									
Varallisuus	Pojat 11 - 15 vuotiaat			Tytöt 11 - 15 vuotiaat			Yhteensä		
	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n
Erittäin hyvä	26.8	3.8	172	24.9	4.5	101	25.9	4.3	273
Hyvä	26.2	3.6	533	24.3	3.8	600	25.3	3.7	1133
Keskitaso	25.3	3.8	907	23.8	4.0	982	24.6	3.9	1889
Ei kovin hyvä	23.8	4.5	130	22.6	4.2	166	23.2	4.4	296
Yhteensä	25.5	3.9	1742	23.9	4.1	1849	24.8	4.1	3591

ANOVA, koko aineistolle :
 päävaikutus p=.000
 sukupuoli p=.000
 kieliryhmä p=.095
 varallisuus p=.000

Asuinpaikalla ei ollut huomattavia yhteyksiä itsearvostukseen. Kaikissa ryhmissä maaseuduilta taajaman ulkopuolelta tulevien itsearvostus oli hieman alhaisempi muualta tulevien itsearvostukseen verrattuna. Vaikka suomenkieliset tulivatkin suhteutettuna enemmän kaupunkien keskustoista ruotsinkielisiin verrattuna (maaseutu-kaupunki -dimension epäsuhta), ei se vaikuttanut itsearvostuksien kokemiseen millään tavalla. Kaksisuuntaista yhteyttä asuinpaikan ja kieliryhmien välillä ei löytynyt (Taulukko 7). Asuinpaikalla ei todennettavasti ollut vaikutusta liikunnanharrastusaktiivisuuteenkaan.

TAULUKKO 7. Itsearvostuksen ja asuinpaikan väliset yhteydet tytöillä ja pojilla kieliryhmittäin.

Asuinpaikka	RUOTSINKIELISET								
	Pojat 11 - 15 vuotiaat			Tytöt 11 - 15 vuotiaat			Yhteensä		
	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n
Kaupunki, keskus	24.8	4.5	157	23.9	4.5	143	24.4	4.5	300
Kaupunki, ulkop. kesk	25.6	4.1	271	23.9	4.4	231	24.8	4.3	502
Maaseutu, taajama	25.1	4.1	140	23.3	4.7	147	24.2	4.4	287
Maaseutu, ulkop. taaj.	24.6	4.0	261	23.3	4.2	247	24.0	4.1	508
Yhteensä	25.0	4.2	829	23.6	4.5	768	24.4	4.3	1597

Asuinpaikka	SUOMENKIELISET								
	Pojat 11 - 15 vuotiaat			Tytöt 11 - 15 vuotiaat			Yhteensä		
	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n
Kaupunki, keskus	25.8	3.9	840	24.1	4.1	950	25.0	4.0	1790
Kaupunki, ulkop. kesk	25.4	3.8	329	23.6	4.2	284	24.5	4.0	613
Maaseutu, taajama	25.4	3.8	522	23.6	4.0	549	24.5	3.9	1071
Maaseutu, ulkop. taaj.	25.1	4.0	272	23.5	3.7	232	24.3	3.9	502
Yhteensä	25.4	3.9	1963	23.7	4.0	2015	24.6	4.0	3976

ANOVA, koko aineistolle :
 päävaikutus p=.000
 sukupuoli p=.000
 kieliryhmä p=.056
 asuinpaikka p=.009

9. POHDINTA

Tässä työssä tarkasteltiin 11-, 13- ja 15-vuotiaiden Suomessa asuvien suomen- ja ruotsinkielisten koululaisten minäkäsitystä. Lisäksi tarkasteltiin minäkäsityksen ja liikunnanharrastuksen välisiä yhteyksiä. Tutkimus oli osa WHO:n kansainvälistä koululaistutkimusta, joka kartoittaa koululaisten terveystyötyymistä ja elämäntyyliä. Tutkimus oli laatuun jo neljäs samantyyppinen kyselykartoitus-tutkimus, jossa nyt ensimmäistä kertaa olivat myös suomenruotsalaiset mukana. Suomenkielisten minäkäsitystä on muutenkin tutkittu enemmän kuin ruotsinkielisten, joten ruotsinkielisillä tutkimus on melko uutta ja vertailukelpoisia aikaisempia tutkimuksia on vähän.

Tutkimus suoritettiin kyselymenetelmällä ja kohderyhmä muodostui 4235 suomenkielisestä ja 1739 ruotsinkielisestä. Kato oli pieni, joten tuloksia voidaan yleistää koskemaan koko maan kyseisen ikäisiä nuoria. Vastaamisaktiivisuus vaihteli hieman kieliryhmillä, ruotsinkielisten kato oli pienempi kuin suomenkielisten (5,9 % vs. 7,4 %). Syitä vastaamisinnokkuuteen voi olla moniakin, kuten esimerkiksi ruotsinkielisten opettajien innokkuus osallistua ensimmäistä kertaa vertailevaan kansainväliseen tutkimukseen. Kyselylomakkeen täyttöohjeiden anto ja huolellisuuden korostaminen on saattanut olla tarkempaa ruotsinkielisten keskuudessa. Myös tutkimuksien tekeminen ruotsinkieliselle väestölle on harvinaisempaa, joten niihin ei olla vielä kyllästytty. Suomenkielistä suurin osa tuli kaupunkien keskustoista ja maaseutujen taajamista. Vastaavasti ruotsinkielisten suurin joukko asui kaupunkien ja maaseudun taajamien ulkopuolella, rannikkoseudulla. Kaupunki-ihmiset eroavat maaseutuihmisistä.

Aikaisempien tutkimusten (WHO:n neljäs tutkimus) perusteella kyselylomake oli esitettävä suomenkielisillä ja toiminut luotettavasti. Toisaalta on huomioitava, että liikuntaharrastuskysymykset ja itsearvostuskysymykset ovat tyypillisiä arvionvaraisiin tosiasioihin perustuvia kysymyksiä, joiden luotettavuuteen vaikuttavat monet tekijät nuoren senhetkisestä mielenlaadusta sosiaaliseen suotavuuteen. Kysymyslomakkeen pituus on myös yksi arvelluttava seikka. Lomakkeen täyttöön kului puoli tuntia (tai enemmän) aikaa. Liikuntakysymykset esiintyivät lomakkeen alkupäässä, mutta itsearvostusta mittaavat kysymykset sijoittuvat loppupäähän. Ote on saattanut herpaantua loppua kohden. Lisäksi aiheiden suuri vaihtelevuus

(ruokatottumuksista tapaturmiin) saattoi vaikeuttaa keskittymistä seuraavan aiheen kysymyksiin vastattaessa. Kysymysten sisältö vaihteli hieman kieliryhmien välillä. Liikuntaharrastuskysymyksissä suomeksi mainittiin harrastuneisuus koulutuntien ulkopuolella, ruotsinkielisillä vapaa-ajalla. Urheiluseuran jäsenyydestä sai eriävän käsityksen. Suomenkielisessä lomakkeessa oli urheiluseuraan kuuluvia, jotka eivät ottaneet osaa urheiluseuran harjoituksiin. Vastaavasti ruotsinkielisillä sama vaihtoehto oli urheiluseuraan kuuluvat, jotka eivät harjoittele (siis ollenkaan?). Itsearvostuskysymyksissä vaihtoehdot vaihtelivat myös. Suomenkielisillä vastausvaihtoehtona oli ”osittain samaa mieltä”, kun taas ruotsinkielisillä vastaava vaihtoehto oli ”nästan samma åsikt” (melkein samaa mieltä). Nämä eroavaisuudet kysymyksissä muuttavat kysymyksen tarkoitusta. Ongelma on tosin aina mukana tehtäessä vertailuja eri kieltäpuhuvien välillä, eli ei tiedetä johtuiko erot tuloksissa eroista ryhmien välillä vai kysymysten sanamuodoista.

Kansan yhteenkuuluvuuden tunnetta koetaan vaihtelevasti suomenkielisten ja ruotsinkielisten joukossa. Ståhlbergin (1995) mukaan ruotsinkieliset tuntevat vähemmistöryhmän tavoin enemmän yhteenkuuluvuutta kuin suomenkieliset. Samaa mieltä on myös Liebkind (1994). Tämä yhteenkuuluvuuden tunne viestittää erittäin vahvasta suomenruotsalaisesta identiteetistä. Nuorilla on todettu tämän yhteenkuuluvuuden tunteen olevan heikompi kuin vanhuksilla (Sundback 1994). Tunne olla suomenruotsalainen on vahva sukulaisten ja ystävien sekä perheen sisällä. Onko sitten vahvalla suomenruotsalaisella identiteetillä vaikutusta minäkäsityseen? Kieli ja identiteetti näyttävät olevan erottamattomat. Henkilö, joka omaa heikon suomenruotsalaisen identiteetin, puhuu yleensä lähes täydellisesti suomea. Vahvan suomenruotsalaisen identiteetin omaava henkilö ei juurikaan osaa puhua suomea, vaan käyttää aina ruotsinkieltä. (Sandberg 1995; Ståhlberg 1995.) Suomenruotsalaisesta erotetaan omiksi ryhmikseen yksikieliset, kaksikieliset ja muut, joiden identiteetit vaihtelevat (Ståhlberg 1995). Nuoressa suomenruotsalaisessa saattaa ilmetä ristiriitoja hänen purjehtiessaan kahden kielen välillä arkielämässä. Koulussa kielenä on ruotsi kun taas harrastuksissa ja arkielämässä (TV-ohjelmat, lehdet, mainokset jne.) kieli voi vaihtua suomeksi. Vähemmistönä ovat sellaiset paikkakunnat Suomessa, jossa tulee toimeen pelkällä ruotsinkielellä sekä koulu- että toveripiirissä. Useimmat kunnat ovat kaksikielisiä, joissa törmätään molempiin kieliin. Toisaalta suomenkieliset eivät törmää ruotsinkieleen niin usein arkielämässä. Suurin osa kunnista ovat yksikielisiä, ja jos kaksikielisyyttä ilmenee niin kyllä suomella pärjää.

Suomenkieliset ja ruotsinkieliset eroavat myös luonteiltaan oman tai ympäristön näkemyksen mukaan. Suomenruotsalaisia kuvataan ulospäinsuuntautuneiksi kun taas suomenkieliset ovat vaatimattomia ja ujoja. Edelleen suomenruotsalaisilla on enemmän elämäniloa ja he näyttävät avoimesti tunteitaan ja luottavat toisiinsa. Suomenkielisiä taas yhdistetään herkästi suomalaiseen kansanluonteeseen, jolle esitetään olevan ominaista heikko käsitys itsestään ja huonojen puolien korostaminen. (Keltinkangas-Järvinen 1995; Svenska Folkpartiet 1993.) Vaikuttaako tämä yleisesti tiedossa oleva kansanluonne suomenkielisen minäkäsitykseen? Mielestämme nuorten laskeminen tähän ryhmään on arvoituksellista. Nuorelle koulu ohjaa toimintaa ja hän elää turvallisessa kouluyhteisössä. Arkipäivän huolet eivät kosketa nuoria samalla tavalla kuin aikuisia, joten tulevaisuus näyttää tässä vaiheessa valoisalta ja tämä vaikuttaa itseä arvioitaesakin positiivisesti. Suomalaiselle tyypillinen vähättely opitaan myöhemmin, ainakin tätä tukee tutkimuksessa mukana olleiden nuorten vahva itsearvostus. Kansanluonne on nähtävästi karisemassa.

Suomenkielisten ja ruotsinkielisten kulttuurin ja identiteetin kuvailulla on pyritty luomaan pohjaa kyseisten ryhmien minäkäsityksien ymmärtämiselle. Tämän tutkimuksen tulokset eivät vahvista oletusta suomenkielisten heikosta itsetunnosta (Keltinkangas-Järvinen 1995). 11- ja 13-vuotiailla itsearvostus oli parempi suomenkielisillä ruotsinkielisiin verrattuna. 15-vuotiailla ei ollut eroja itsearvostuksessa. 70%:lla kaikista nuorista oli positiivinen itsearvostus. Aikaisempiin tutkimuksiin verraten Korpinen esitti tutkimuksessaan 60 %:lla (suomenkieliset) ja Rehnström (1985) 80 %:lla (suomenruotsalaiset) nuorista olevan positiivinen itsearvostus. Itsearvostusta mitattiin tässä tutkimuksessa Rosenbergin (1965) itsearvostusmittaria käyttäen.

Tässä tutkimuksessa suomenkieliset nuoret olivat aktiivisempia liikunnan harrastajia kuin ruotsinkieliset. Otoksen ollessa pienempi ruotsinkielisillä saattavat sisäiset vaihtelut vaikuttaa herkemmin lopputulokseen, kuten ruotsinkielisillä on ehkä käynyt. Pojat harrastivat keskimäärin useammin ja määrällisesti enemmän liikuntaa kuin tytöt. Liikuntaa arvostetaan poikien keskuudessa erittäin paljon, on helpompaa tulla sosiaalisesti hyväksytyksi, jos on hyvä liikunnassa. Pojille fyysisyydenkin on tärkeämpää kuin tytöille, pojat hakeutuvat tyttöjä useammin liikunnallisiin harrastuksiin. Iän myötä liikunnan harrastuneisuus väheni. Muut intressit vievät

aikaa, nuoria alkaa kiinnostaa vastakkainen sukupuoli. Yläaste tuo rajuja muutoksia nuoren herkälle identiteetille (Rosenberg 1965). Murrosiän kehitys vaikuttaa osaltaan liikunnan harrastuksien vähenemiseen, nuori voi tuntea itsensä kömpelöksi pituuskasvunsa johdosta. Yläasteen viimeisinä vuosina asenteet liikuntaa kohtaan saattavat muuttua negatiiviseksi, liikuntaa aletaan pitää lapsellisena ja vastenmielisenä.

Koulun liikuntatunteihin suhtauduttiin positiivisesti. Tämä tukee aikaisempia tutkimuksia joissa on käynyt ilmi, että liikunta on yksi suosituimmista aineista kouluissa (Kannas 1995). Liikuntatunneilla oppilaat voivat olla menestyksekkäitä ja arvostettuja muiden oppilaiden näkökulmasta helpommin kuin muilla tunneilla kuten Salokun (1994) on todennut. Suomenkielisillä oli hieman positiivisempi asenne liikuntaa kohtaan kuin ruotsinkielisillä. Tähän saattaa vaikuttaa taajamien ulkopuolella olevien ruotsinkielisten koulujen varustetaso, joka saattaa olla heikompi kuin keskustakoulujen (esimerkiksi uimahalli, jäähalli). Iällä oli selkeä yhteys liikuntatuntien suosioon. Kiinnostus liikuntatunteja kohtaan väheni iän myötä. Tämä on aivan normaali ilmiö, fyysinen kehittyneisyys vaikuttaa tähän ja henkinen ”kypsyys” vähentää innostuneisuutta. Pelit, leikit ja itsensä liikuttaminen ei enää kiinnostaa eikä millään ole mitään väliä, ainakaan liikuntatunneilla.

Urheiluseurojen jäsenyydessä ei ollut suuria eroja. Vaikka ruotsinkieliset tulivatkin pienistä paikkakunnista (tässä tutkimuksessa), niin ruotsinkieliset olivat hieman aktiivisempia urheiluseuran jäseniä kuin suomenkieliset. Saattaa olla, että pienillä paikkakunnilla on yleisempää kuulua urheiluseuraan. Jos jollakin pienellä paikkakunnalla on oma urheiluseura, niin siihen kuuluu ”koko kylä”. Lisäksi suomenruotsalaisia yhdistävät institutionaaliset ryhmät (esimerkiksi urheiluseurat), joiden käyttämisaktiivisuus on suuri (Ståhlberg 1995). Herbertsin (1995) mukaan joka kolmas suomenruotsalainen harrastaa jotakin vapaa-ajan vietettä suomenruotsalaisessa yhteisössä tai seurassa.

Pojilla itsearvostus hieman parani iän myötä. Tytöillä itsearvostus kehittyi U-muotoisesti. Tulos oli samansuuntainen kuin mitä Marsh (1989) sai verratessaan eri ikäisten nuorten minäkäsityksiä. 13-vuotiaana koettiin vähiten luottamusta itseän 11- ja 15-vuotiaisiin verrattuna. U:n aallonpohja sijoittuu yläasteen alkuvuosille, mikä on osoittautunut kriittiseksi vaiheeksi myös Rosenbergin (1979) mukaan. Siirtyminen ala-asteelta yläasteelle vaikuttaa varmastikin

arvomaailmaan. Oppilaat vaihtavat usein koulua ala-asteelta yläasteelle siirryttäessä. Ympäristön ja ystävien vaihtuminen aiheuttaa lapsille stressiä, joka voi näkyä siten, että lasten itsearvostus laskee. Nuoret ovat yläasteelle siirryttäessä yläasteen nuorimpia, mikä saattaa aiheuttaa ahdistusta. Tutun luokanopettajan menettäminen ja siirtyminen aineopettajien kirjoon voi aiheuttaa epävarmuutta. Lisäksi uudet aineet ja valinnaisuus tuottavat paineita. Jos valinnaisuus rikkoo tutun oppilasryhmän, niin kaverin jääminen toiseen ryhmään saattaa aiheuttaa oppilaalle yksinäisyyden tunteen. Rehnströmin (1985) ja Korpisen (1990) tutkimustuloksia vahvistaen ja Kalliopuskasta (1990) poiketen pojilla oli korkeampi itsearvostus tyttöihin nähden. Tämä saattaa johtua tyttöjen kriittisemmästä asennoitumisesta itseensä ja tunteiden herkkyydestä. Myöskin tyttöjen aikaisempi kehitystaso vaikuttaa tyttöjen realistisempaan arviointikykyyn. Pojilla saattaa olla taipumusta yliarviointiin. Ihmetystä aiheuttaa kuitenkin tyttöjen yleisesti parempi koulumenestys poikiin verrattuna, mutta silti alhaisempi itsearvostus kuin poikien. Miksei tämä koulumenestys heijastu itsearvostukseen ?

Nuori on 11-15-vuotiaana vertailuiässä (Weiss & Duncan 1992). Samanikäiset koulutoverit ovat suurin vertailukohde. Vertailukohde vaihtelee kaveripiiristä ja asuinpaikasta johtuen. Kaupungissa saattavat olla eri asiat tärkeitä vertailtavia kuin maaseudulla. Arvioitaessa itseään liikunnallisesti päteviksi muihin ikätovereihin verrattaessa, arvioivat ruotsinkieliset itseään hiukan paremmiksi kuin suomenkieliset. Kaikenkaikkiaan itseä arvioitiin positiivisesti, vain pieni ryhmä koki olevan luokkatovereitansa huonompi. Poikien tapa on liioitella osaamisiaan ja luokitella itsensä useammin hyväksi liikunnassa kuin tytöt. Weissin ja Hornin (1990) mukaan yliarviointia tapahtuu juuri liikuntataitoja arvioitaessa, koska sosiaalinen hyväksyntä liikunnan kautta nousee keskeiseksi. Harvat pystyvät realistiseen kuvaukseen. Aliarviointi taas liittyy negatiiviseen itsearvostukseen. Pojille on tärkeämpää olla liikunnallisesti hyvä/taitava. Liikunnallisen pätevyyden kokeminen oli melko samanlaisia 11-, 13- ja 15-vuotiailla nuorilla, suuria vaihteluja ei tapahtunut.

Arvio omasta fyysisestä kunnosta on välittävä tekijä todellisen kunnan ja itsearvostuksen välillä. Suomenkieliset kokivat kuntonsa huomattavasti paremmiksi ruotsinkielisiin verrattuna kaikissa ikäryhmissä. Tähän saattaa vaikuttaa suomenkielisten aktiivisempi liikunnanharrastuneisuus. Kun harrastetaan enemmän liikuntaa viikottain, parantaa se kuntoa ja tällöin myös koetaan kunto paremmaksi. Koettu kunto oli alhaisempi vanhemmillä ikäryhmillä. Alenemi-

seen saattaa vaikuttaa se, että liikunnanharrastuneisuuskin väheni iän karttuessa ja muut aktiviteetit ja menot tulevat nuoren elämään mukaan. Pojat tunsivat useammin itsensä hyväkuntoisiksi tyttöihin nähden. Lintunen (1995) on väitöskirjassaan osoittanut, ettei poikien ja tyttöjen välillä ole eroja koetussa kunnossa liikunnanharrastukset vakioimalla. Liikuntaa aktiivisesti harrastavien tyttöjen ja poikien kokemukset koetusta kunnosta eivät eronneet toisistaan. Vastaavasti passiiviliikkujienkin kokemukset olivat yhtäpitävät. Eli ero koetussa kunnossa selittyy liikunnanharrastuksen määrällä Lintusen (1995) mukaan. Tämä selittäisi tässäkin tutkimuksessa ilmeneviä eroja.

Tytöille liikunnallinen viehättävyys nousee keskeiseksi ulkonäön tärkeyden ohella. Ulkonäköä arvioitaessa suurin osa piti itseään tavallisen näköisenä. Tytöt arvioivat ulkonäköään aikaisempia tutkimuksia vahvistaen (Lintunen 1995; Sarlin 1995) kriittisemmin kuin pojat. Tähän saattaa olla syynä ympäristöstä käsin tulevat paineet ja ihanteet, joita nuori arvostaa. Tyttöillä kauneusihanteita edustavat mallit, missit ja näyttelijät. Mainokset ja televisio tuovat joka päivä silmien eteen hyvännäköisiä, upeavartaloisia nuoria naisia, joihin nuoret vertaavat itseään ja haluavat samaistua. Toisaalta tytöt ovat kehityksessään edellä poikia, joten poikien ulkonäkövertailu saattaa tapahtua hieman myöhemmin.

Mitä enemmän nuori harrasti liikuntaa sitä parempi oli hänen itsearvostuksensa. Yhteys oli selkeämpi suomenkielisillä kuin ruotsinkielisillä. Sonstroem ja Morgan (1989) ovat esittäneet, että koettu fyysinen kunto ja liikunnallinen pätevyys sekä ulkonäkö olisivat yhteydessä itsearvostukseen. Jos kokee itsensä hyväksi liikunnassa, on itsearvostuskin hyvä riippumatta mitatusta kunto- tai taitotasosta. Tämän tutkimuksen tulokset tukevat tätä väitettä. Mitä parempi oli arvio koetusta kunnosta tai liikunnallisuudesta sitä parempi itsearvostuskin on. Liikunnassa menestyminen tai onnistuminen saattaa parantaa itsearvostusta. Positiivinen asenne helpottaa mielekkäiden kokemusten saamista ja tämä taas edelleen vahvistaa minäkäsitystä. Toisaalta saattaa olla myös niin, että ne, joilla on hyvä itsearvostus, myös kokevat fyysisen pätevyytensä automaattisesti hyväksi. Oravanpyörä pyörii, fyysiset ominaisuudet ja taidot sekä itsearvostus kehittyvät. Ruotsinkielisillä ei tässä tutkimuksessa ollut niin selkeää yhteyttä itsearvostukseen kuin suomenkielisillä. Itsearvostus ei eronnut niin paljoa ruotsinkielisillä eri liikunnallisesti pätevyyden ryhmillä kuin suomenkielisillä. Kieliryhmien eroista voidaan päätellä monen eri tekijän vaikuttaneen. Todennäköisesti ruotsinkieliset eivät pidä liikunnallista

pätevyyttä niin keskeisenä kuin suomenkieliset. Sarlinin (1995) mukaan nuorella, joka pitää liikuntaa tärkeänä ja kokee itsensä päteväksi liikunnassa, on itsearvostuskin hyvä. Jos nuori taas kokee itsensä huonoksi liikunnassa tai ei pidä liikuntaa tärkeänä, on hänen itsearvostuksensa alhaisempi. Muita minäkäsitykseen yhteydessä olleita tekijöitä olivat avuttomuuden tunne ja varallisuus. Avuttomuuden tunne oli pienin liikunnassa päteviksi ja kuntonsa hyväksi kokevien joukossa, kun taas se lisääntyi heikommiksi tuntevien joukossa. Perheen toimeentulon niukkuus heijastui itsearvostusta alentavasti.

Nuorten minäkäsityksen ja liikunnallisen pätevyyden tutkiminen herätti meissä kiinnostusta sen takia, että tulevana liikuntakasvattajina on mielenkiintoista ja hyödyllistä tietää nuoruudessa tapahtuvia minäkäsityksen muutoksia ja liikunnan mahdollisia yhteyksiä siihen. Koululiikunta antaa mahdollisuuksia positiivisten elämyksien tuottamiseen, joilla on taas vaikutusta minäkuvan kehittymisessä. Nuoruudessa minäkäsitykseen vaikuttamisen mahdollisuus on suurimmillaan. Nuoren fyysinen minä muuttuu sekundaaristen ominaisuuksien kehittymisen myötä ja täten nuori uudelleenarvioi itseään. Tässä iässä vertaisryhmien ja ympäristön merkitys kasvaa. Koululiikunnalla on myös mahdollisuuksia oman liikunnan harrastuksen löytämiseen. Liikuntaharrastuksen löytäminen onnistuu parhaiten tarjoamalla positiivisia elämyksiä. Suomen- ja ruotsinkielisten nuorten väliset erot kiinnostivat meitä erityisesti, koska itse edustamme molempia kieliryhmiä ja meillä on tietyt ennakkoluulot ja -tiedot kieliryhmien välisistä eroista. Näitä eroja on hyvin vähän tutkittu, joten nyt saimme oivan tilaisuuden näyttää toteen tiettyjä asioita ja poistaa harhoja. Yleinen kuvaus tutkimuksen tuloksista karistaa ennakkokäsitystä suomenkielisten alemmuuden tunteesta ja ruotsinkielisten ylivoimasta itsevarmuudesta. Itsearvostus oli molemmissa kieliryhmissä positiivinen. Suomenkielisten liikunnallisuus oli hieman aktiivisempaa kuin ruotsinkielisten, ja se vaikuttaa itsearvostusta kohottavasti. Jatkotutkimuksena tästä tutkimuksesta virisi ajatus alueellisten erojen tutkimiseen. Minkälainen on erilaisilta alueilta tulevien nuorten minäkäsityksen suhde toisiinsa? Myöskin asennekysymykset alkoivat kiinnostaa. Minkälainen on esimerkiksi sisäsuomalaisen asenne rannikoruotsinkielisiin ja päinvastoin ?

LÄHTEET:

- Ahlgren, R.-M. 1991. Skolelevers självvärdering. *Studies in Education and Psychology*, Stockholm University.
- Aho, S. 1987. Oppilaiden minäkäsityksen rakenne, muuttuminen ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Julkaisusarja A: 117.
- Airo, M. 1994a. Finlandssvenskarnas kulturbeteende. Syfte och material. *Meddelanden från Ekonomisk - statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi A:441*. Åbo: Åbo Akademis Tryckeri, 1-26.
- Airo, M. 1994b. Finlandssvenskarnas kulturbeteende. Regional översikt. *Meddelanden från Ekonomisk - statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi A:416*. Åbo: Åbo Akademis tryckeri, 1-87.
- Allardt, E. & Starck, C. 1981. *Språkgränser och samhällsstruktur*. Stockholm: AWE/Geber.
- Arhippainen, M. 1994. En lägesbedömning av det svenska i Finland. *Teoksessa Svenska Finlands Folkting (toim.) Stolt som eken - en lägesbedömning av det svenska i Finland*. Helsingfors: Hakapaino, 9-21.
- Burns, R. B. 1982. *Self-concept, development and education*. London: Holt, Rinehart & Winston.
- Calfas, K. & Taylor, W. 1994. Effects of physical activity on psychological variables in adolescence. *Pediatric Exercise Science* (6), 406-423.
- Cederlöf, H. 1994. En grund att stå på. *Teoksessa Svenska Finlands Folkting (toim.) Stolt som eken - en lägesbedömning av det svenska i Finland*. Helsingfors: Hakapaino, 21-44.
- Damon, W. & Hart D. 1988. *Self-understanding in childhood and adolescence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Engström, L.-M. & Lindroth, M. 1982. *Beteendevetenskaplig idrottsforskning i Sverige. Rapport från symposium på GIH, Stocholm i september 1982*. Stockholm: Stockholm Högskolan för lärarutbildning.
- Goudas, M. & Biddle, S. 1993. Pupil perceptions of enjoyment in physical education. *University of Exeter. Physical Education Review* 16 (2), 145-150.

- Griffin, L. Chandler, T. & Sariscsany, M.-J. 1993. What does "Fun" mean in physical education? *The Journal of Physical Education Recreation & Dance* 64 (9), 63-66.
- Hartiala, K. 1993. Urheilun merkitys Suomen kulttuurille. *Kanava* 21 (6), 375-377.
- Herberts, K. 1995. Finlandssvenskt, finskt och rikssvenskt. Finlandssvenskarnas massmediavanor. Teoksessa K. Ståhlberg (toim.) *Finlandssvensk identitet och kultur. Meddelanden från Ekonomisk - statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi A:441*. Åbo: Åbo Akademis tryckeri, 143-157.
- Holopainen, S. 1982. Oppilaiden mielipiteet koululiikunnan miellyttävyydestä, epämiellyttävyyden syistä. *Liikuntakasvatus* 5-6, 15-19.
- Hutchinson, G.E. 1995. Gender fair teaching in physical education. *The Journal of Physical Education Recreation & Dance* 66 (1), 42-47.
- Ilmonen, M. 1992. Suomalaisuuden myytit kaupungissa. *Arkkitehti* 89 (4-5), 32-39.
- Isohookana-Asunmaa, T. 1992. Kulttuurin muutos - perinne ja identiteetti. *Kaltio*, 48 (2), 56-57.
- Jantunen, M. 1993. Mistä tulemme, keitä olemme ja minne olemme menossa? *Kanava* 21 (9), 550-553.
- Joas, M. 1995. Att vinna eller försvinna? Politiskt deltagande bland finlandssvenskar. Teoksessa K. Ståhlberg (toim.) *Finlandssvensk identitet och kultur. Meddelanden från Ekonomisk - statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi A:441*. Åbo: Åbo Akademis tryckeri, 157-173.
- Kalliopuska, M. 1990. Self-esteem and empathy as related to participation in the arts or sports activities. Teoksessa L. Oppenheimer (toim.) *The self-concept European perspectives on its development, aspects and applications*. Berlin: Springer Verlag, 121-132.
- Kalliopuska, M. 1994. Vertailu muihin haittaa itsetuntoa. *Liikunta ja tiede* 31 (2), 15-16.
- Kannas, L. 1995. Suomalainen koululainen Euroopan liikuntakilvoittelussa. *Terveyskasvatus* 1. Terveyskasvatuksen keskus, 12-17.
- Keltinkangas-Järvinen L. 1995. Hyvä itsetunto. Juva: WSOY.
- Korpinen, E. 1990. Peruskoululaisen minäkäsitys. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja A: 34.
- Kulttuuripolitiikan mietintölinjat, 1992. Komitean mietintö: 36. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

- Lehtonen, J. 1994. Omakuva ja vieraskuva. Teoksessa Ihminen ja kulttuuri - suomalainen kansainvälistyvissä maailmassa. FINTRA julkaisu 72. Helsinki, 41-65.
- Liebkind, K. 1994. Möten mellan kulturidentiteter. Teoksessa Finsk identitet - nordiska värderingar. Hanaholmens kulturcentrum 29-30 januari 1994. Rapport 37, 18-33.
- LIKES 1993. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 84. Helsinki.
- Lintunen, T. 1993. Millainen minä olen. Liikunta ja tiede 30 (5), 8-11.
- Lintunen, T. 1995. Self-Perceptions, Fitness, and Exercise in Early Adolescence: A Four-Year Follow-Up Study. University of Jyväskylä. Studies in Sport, Physical Education and Health 41.
- Lintunen, T., Koivumäki, K. & Säilä H. 1995. Jalka potkee, mieli notkee. Liikunta mielen-terveyden tukena. Helsinki: SMS-Tuotanto Tammisaaren kirjapaino oy.
- Lintunen, T. & Rahkila, P. 1990. Perceived physical competence and satisfaction with bodily characteristics among 10-16- years old boys involved in competitive sports. Teoksessa R.Telama, L.Laakso, M.Pieron, I.Ruoppila, & V.Vihko (toim.) Physical education and lifelong physical activity. Jyväskylä: Reports of physical culture and health, 334-341.
- Luders, K. 1991. Selvoppfattelse og fysisk aktivitet. Teoksessa Focus (toim.) 30 (4), 145 - 149.
- Marsh, H.W. 1989. Age and effects in multiple dimensions of self-concept: Preadolescence to early adulthood. Journal of Educational Psychology 81, 417-430.
- Martens, R. 1977. Sport Competition Anxiety Test. Illinois: Champaign III Human Kinetics Publishers.
- McAuley, E. 1994. Physical activity and psychosocial outcomes. Teoksessa C. Bouchard, R.J.Shephard & T. Stephens (toim) Physical activity, fitness and health. Champaign, IL: Human Kinetics, 551-568.
- McRae, K.D. 1988. Intergroup symphaties and language patterns in Finland. Results. Helsinki: Suomen Gallup.
- Niemelä, S. 1992. Suomen ehdot. Sisun ja sivistyksen ohjelmaluonnos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Nortamo, S. 1994. Ett land för två språk. Teoksessa Svenska Finlands Folkting (toim.) Stolt som eken - en lägesbedömning av det svenska i Finland. Helsingfors: Hakapaino, 44-57.

- Ommundsen, Y. & Vaglum, P. 1991. Soccer competition anxiety and enjoyment in young boy players. The influence of perceived competence and significant others' emotional involvement. *International Journal of Sport Psychology* 22 (1), 35-49.
- Pehunen, R. 1982. Itsearvostuksen käsite. Turun yliopiston psykologisen laitoksen tutkimuksia 53.
- Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1985. Kouluhallitus. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Philips, B.N. 1978. *School, Stress and Anxiety*. New York: Human Sciences Press.
- Rehnström, J. A. 1985. Självuppfattningen hos flickor och pojkar i årskurs 3., 6. och 9. *Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja* 367.
- Romar, J.-E. 1994. Adolescent athletes' perceived sport competence and motives for individual sports. *The Physical Educator* 51 (3), 114-118.
- Rosenberg, M. 1965. *Society and the adolescent self-image*. Princeton: Princeton University Press.
- Rosenberg, M. 1979. *Conceiving the self*. New York: Basic books.
- Räsänen, M. 1989. Kansankulttuuri kansakunnan identiteetin rakennuspuuna. Teoksessa T. Korhonen & M. Räsänen (toim.) *Kansa kuvastimessa: Etnisyys ja identiteetti*. Tietolipas 114. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 10-28.
- Salokun, S.O. 1994. Physical education and sports in the achievement of positive ego-identity among adolescents. *International Journal of Physical Education* 31 (3), 24-29.
- Sandberg, S. 1995. Språkbeteende, språkmiljö och identitet. Teoksessa K. Ståhlberg (toim.) *Finlandssvensk identitet och kultur. Meddelanden från Ekonomisk-statvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi A:441*. Åbo: Åbo Akademis tryckeri, 77-105.
- Sarlin, E.-L. 1995. Minäkokemuksen merkitys liikuntamotivaatiotekijänä. Jyväskylän yliopisto. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 40.
- Shavelson, R. J., Hubner, J.J. & Stanton, G.G. 1976. Self concept: Validation of construct interpretations. *Review of Educational Research* 46 (3), 407-441.
- Silvennoinen, M. 1979. Harrastustutkimuksen koululiikuntaa koskevia havaintoja (II). *Liikuntakasvatus* 1, 22-23, 27.

- Soikkeli, M. 1993. Kansallinen mytologia vallan välineenä. *Kulttuuritutkimus* 10 (3), 15-20.
- Sonstroem, R.J. & Morgan, W.P. 1989. Exercise and self-esteem rationale and model. *Medicine and Science in Sports and Exercise* 21 (3), 329-337.
- Stein, G.L. Keeler, B. & Carpenter, P.J. 1991. Helping children enjoy physical activity experiences. *The Journal of Physical Education Recreation and Dance* 62 (8), 17-19.
- Steinby, A.-G. 1994. Åland i Svenskfinland - trygg enspråkighet kontra oviss tvåspråkighet. Teoksessa Svenska Finlands Folkting (toim.) *Stolt som eken - en lägesbedömning av det svenska i Finland*. Helsingfors: Hakapaino, 149-155.
- Ståhlberg, K. 1995. Den finlandssvenska identitetens variationer. Teoksessa K. Ståhlberg (toim.) *Finlandssvensk identitet och kultur. Meddelanden från Ekonomisk statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi A:441*. Åbo: Åbo Akademis tryckeri, 25-77.
- Sundback, S. 1994. Religionen som etnisk faktor bland Finlandssvenskarna. Meddelanden från Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi A:420. Åbo: Åbo Akademis tryckeri.
- Susman E.J., Koch P.B., Maney D. V. & Finkelstein J.W. 1993. Health Promotion in Adolescence : Developmental and theoretical considerations. Teoksessa R.M.Lerner (toim.) *Early Adolescence, Perspectives on research, policy and intervention*, 247-260.
- Svenska Finlands Folkting. 1994. *Suomenruotsalaiset*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Svenska Folkpartiet. 1993. *Enahanda grunder: Finlandssvenska framtidsstrategier*. Ekenäs: Ekenäs tryckeri Ab.
- Talve, J. 1990. *Suomen kansankulttuuri*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Tarasti, K. 1994. Suomen kansallinen ideologia. *Kanava* 22 (7), 410-413.
- Telama, R., Silvennoinen, M., Laakso L. & Kannas L. 1989. Kouluikäisten lasten liikuntaharrastus. Teoksessa T.Pyykkönen, R.Telama & J.Juppi (toim.) *Liikkuvat lapset*. Helsinki: Valtion painatuskeskus. Liikuntatieteellisen seuran julkaisuja 14.
- Topelius, Z. 1985. *Maamme kirja*. Toim. V. Mäkinen. Juva: WSOY.
- Valkonen, T. 1981. *Haastattelu- ja kyselyaineiston analyysi sosiaalitutkimuksessa*. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab.

- Virkkunen, A. 1994. Koululiikunta yläasteen vuosina. Persoonallisuuden kasvu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Virtanen, M. 1994. Mitä suomalaisuus on ? Teoksessa Ihminen ja kulttuuri - suomalainen kansainvälistyvässä maailmassa. FINTRA julkaisu 72. Helsinki, 9-40.
- Vuorinen, R. 1983. Toiminnan määräytyminen ja "minän" kehityksen ongelma psykologiassa III. Psykologinen syntymä ja lapsen varhainen kognitiivinen kehitys. Helsingin yliopiston psykologinen laitos 3-4.
- Väestörakenne 1995. Väestö 1994: 8. Tilastokeskus. Helsinki: Hakapaino.
- Weiss, M.R. & Duncan, S.C. 1992. The relationship between physical competence and peer acceptance in the context of children's sports participation. *Journal of Sport and Exercise Psychology* 14 (2), 177-191.
- Weiss, M.R. & Horn, T.S. 1990. The relation between children's accuracy estimates of their physical competence and achievement-related characteristics. *Research quarterly for Exercise and Sport* 61 (3), 250-258.
- Wolf-Knuts, U. 1995. Den mångbottnade identiteten. Teoksessa K. Ståhlberg (toim.) *Finlandssvensk identitet och kultur. Meddelanden från Ekonomisk statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi A:441*. Åbo: Åbo Akademis tryckeri, 1-25.
- Wylie, R.C. 1979. *The self-concept : Theory and Research on selected topics, vol 2*. Lincoln: University of Nebraska Press.

WHO-KOULULAISTUTKIMUS

Health-Behaviour in School
Aged Children

A WHO Cross-National Survey

HBSC-STUDY

KANSAINVÄLINEN TUTKIMUS KOULULAISTEN ELÄMÄNTYYLISTÄ 1994

HYVÄ KOULULAINEN

Olet mukana laajassa Maailman Terveysjärjestön (WHO) koordinoimassa kansainvälisessä koululaistutkimuksessa, jossa selvitetään nuorten elämäntyyliä. Noin 7000 suomalaisen koululaisen lisäksi seuraavassa esitettäviin kysymyksiin vastaavat koululaiset 25 Euroopan maassa ja Kanadassa. Vastauksesi lisäävät merkittävästi tietämystä kouluikäisten nuorten elämäntyylistä eri maissa ja kulttuureissa.

Kaikki lomakkeen tiedot käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Nimeäsi Sinun ei tarvitse mainita missään vaiheessa. Tutkijoita lukuunottamatta kukaan muu ei tule näkemään lomaketta. Tietoja ei käsitellä henkilöittäin, vaan tilastollisina kokonaisuuksina.

Tutkimus toteutetaan Suomen osalta Jyväskylän yliopiston terveystieteen laitoksella. Vastaa kysymyksiin mahdollisimman rehellisesti.

Kiitos avustasi ja hyvää jatkoa koulutyöllesi!

Lasse Kannas
apulaisprofessori

ja tutkijaryhmä

Vastaaminen on helppoa: täytä LYIJYKYNÄLLÄ laatikko (esim. ✕) valitsemasi vaihtoehdon kohdalta ja/tai kirjoita vastaus sille varatulle viivalle, KIITOS.

Jätä tämä alue tyhjäksi

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Luokan tunnus:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Numeroin:

1. Sukupuoli Poika Tyttö
2. Missä kuussa olet syntynyt? Tam Hel Maa Huh Tou Kes Hei Elo Syy Lok Mar Jou
3. Minä vuonna olet syntynyt? 1977 -78 -79 -80 -81 -82 -83

4. Pituutesi (cm)?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Numeroin:

Painosi (kg)?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Numeroin:

5. Millä luokalla olet?

5. luokalla

7. luokalla

9. luokalla

6. Minkälaisella paikkakunnalla asut nykyisin?

Kaupungissa, keskustassa tai muussa taajamassa

Kaupungissa, keskustan ja taajaman ulkopuolella

Maaseudulla kirkonkylässä, asutuskeskuksessa tai muussa taajamassa

Maaseudulla kirkonkylän, asutuskeskusten ja muiden taajamien ulkopuolella

7. Mikä on isäsi ammatti? (Kuvaile hänen työnsä niin tarkasti kuin voit. Esim. automekaanikko, opettaja, maanviljelijä, kirvesmies jne.)

(Jos isäsi on työtön tai eläkkeellä, kirjoita myös se sekä hänen tavallisin työnsä.)

8. Mikä on äitisi ammatti? (Kuvaile hänen työnsä niin tarkasti kuin voit. Esim. kotiäiti, sihteeri, hammaslääkäri, tarjoilija jne.)

(Jos äitisi on työtön tai eläkkeellä, kirjoita myös se sekä hänen tavallisin työnsä.)

9. Kuinka monta henkilöä kotonasi asuu sinun lisäksi. Jos äitisi ja isäsi eivät asu yhdessä, vastaa sen kodin perusteella, jossa asut enemmän. Älä laske itseäsi mukaan.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

10. Merkitse ketkä seuraavista henkilöistä asuvat kotonasi. Jos äitisi ja isäsi eivät asu yhdessä, vastaa sen kodin perusteella, jossa asut enemmän.

☐ Äiti	
☐ Isä	1 2 3 4 5 6 7 8 9 tai enemmän
☐ Veljiä, kuinka monta?	
☐ Siskoja, kuinka monta?	
☐ Äitipuoli	
☐ Isäpuoli	1 2
☐ Isoäiti, kuinka monta?	
☐ Isoisä, kuinka monta?	1 2 3 4 5 6 tai enemmän
☐ Muita sukulaisia, kuinka monta?	
☐ Muita ihmisiä, kuinka monta?	

11. Mitä mieltä olet perheesi taloudellisesta tilanteesta?

- Perheeni tulee erittäin hyvin toimeen taloudellisesti
- Perheeni tulee hyvin toimeen taloudellisesti
- Perheeni on varakkuudeltaan keskitasoa
- Perheeni ei tule kovin hyvin toimeen taloudellisesti
- Perheeni ei tule ollenkaan hyvin toimeen taloudellisesti
- En tiedä

12. Kuinka paljon rahaa sinulla yleensä on omassa käytössäsi viikkoa kohden?
(Sisältää taskurahasasi ja itse ansaitsemasi rahat.)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Numeroin:
										markkaa

13. Oletko koskaan polttanut (kokeillut) tupakkaa?
(Esim. vaikkapa vain muutamia henkosia.)

- Kyllä
- En

14. Kuinka usein tupakoit tällä hetkellä?

- Päivittäin
- Viikottain, mutta en päivittäin
- Harvemmin kuin kerran viikossa
- En polta tällä hetkellä

15. Kuinka monta savuketta poltat tavallisesti viikossa ja/tai päivässä?

Savuketta viikossa?										Numeroin:
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	

Savuketta päivässä?										Numeroin:
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	

16. Oletko koskaan maistanut (kokeillut) alkoholia? (Esim. keskiolutta, viiniä, siideriä, likööriä tai väkeviä kuten koskenkorvaa, vodkaa jne.)

- Kyllä
- En
- En tiedä

17. Miten usein juot nykyisin alkoholipitoisia juomia? (Yritä huomioida myös ne kerrat, kun joit hyvin pienen määrän alkoholia.) Merkitse yksi vaihtoehto jokaisen juomalaadun osalta.

	Päivittäin	Vähintään kerran viikossa	Vähintään kerran kuukaudessa	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	En käytä lainkaan
Keskiolutta tai IV-olutta	☐	☐	☐	☐	☐
Viiniä	☐	☐	☐	☐	☐
Väkeviä alkoholijuomia (kuten koskenkorvaa, vodkaa, viskiä, likööriä jne.)	☐	☐	☐	☐	☐
Muita mietoja alkoholijuomia (kuten siideriä, long-drink-juomia jne.)	☐	☐	☐	☐	☐

18. Oletko koskaan juonut alkoholia niin paljon, että olet ollut tosihumalassa?

- En koskaan
 Kyllä, kerran
 Kyllä, 2 - 3 kertaa
 Kyllä, 4 - 10 kertaa
 Kyllä, useammin kuin 10 kertaa

19. **Koulutuntien ulkopuolella:** Kuinka usein tavallisesti harrastat liikuntaa vapaa-aikanasi niin, että hengästyit ja hikoilet?

- Päivittäin
 4 - 6 kertaa viikossa
 2 - 3 kertaa viikossa
 Kerran viikossa
 Kerran kuukaudessa
 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa
 En koskaan

20. **Koulutuntien ulkopuolella:** Kuinka monta tuntia viikossa tavallisesti harrastat liikuntaa vapaa-aikanasi niin, että hengästyit ja hikoilet?

- En yhtään
 Noin ½ tuntia
 Noin 1 tunnin
 Noin 2 - 3 tuntia
 Noin 4 - 6 tuntia
 7 tuntia tai enemmän

21. Oletko jonkin urheiluseuran jäsen?

- En
 Kyllä, ja otan osaa urheiluseuran harjoituksiin
 Kyllä, mutta en osallistu urheiluseuran harjoituksiin

22. Millaista liikuntaa tavallisesti harrastat vapaa-aikanasi? Mainitse kolme eniten harrastamaasi lajia.

TALVELLA: 1. _____ 2. _____ 3. _____

KESÄLLÄ: 1. _____ 2. _____ 3. _____

23. Luuletko, että 20 vuoden ikäisenä harrastat urheilua tai muuta liikuntaa?

- Ehdottomasti kyllä
- Luultavasti kyllä
- Luultavasti en
- Ehdottomasti en

24. Kuinka hyvä olet urheilussa, kun vertaat itseäsi muihin samanikäisiin?

- Yksi parhaista
- Hyvä
- Keskitasoa
- Alle keskitason

25. Mitä mieltä olet koulun liikuntatunneista?

- Pidän kovasti liikuntatunneista
- Pidän liikuntatunneista
- Eivät ole kovin vastenmielisiä, mutta eivät miellyttäviäkään
- En pidä liikuntatunneista
- Pidän liikuntatunteja hyvin vastenmielisinä
- En osallistu liikuntatunneille

26. Mitä mieltä olet fyysisestä kunnostasi? Se on:

- Erittäin hyvä
- Hyvä
- Kohtalainen
- Huono

27. Kuinka usein juot tai syöt seuraavia? (Merkitse yksi vaihtoehto jokaisen ruoka-aineen osalta.)

	Useammin kuin kerran päivässä	Kerran päivässä	Viikottain mutta en päivittäin	Harvemmin kuin viikottain	En koskaan
Kaakaota	☐	☐	☐	☐	☐
Teetä	☐	☐	☐	☐	☐
Kahvia	☐	☐	☐	☐	☐
Hedelmiä	☐	☐	☐	☐	☐
Cola-juomia tai muita limonadeja	☐	☐	☐	☐	☐
Makeisia	☐	☐	☐	☐	☐
Vihanneksia	☐	☐	☐	☐	☐
Maapähkinöitä	☐	☐	☐	☐	☐
Ranskanperunoita	☐	☐	☐	☐	☐
Perunalastuja	☐	☐	☐	☐	☐
Paistettuja perunoita	☐	☐	☐	☐	☐
Hampurilaisia tai hot-dogeja	☐	☐	☐	☐	☐
Kokojyväleipää	☐	☐	☐	☐	☐
Tummaa leipää	☐	☐	☐	☐	☐
Rasvatonta tai kevytmaitoa (sininen tölkki)	☐	☐	☐	☐	☐
Kulutusmaitoa (punainen tölkki)	☐	☐	☐	☐	☐
Liharuokaa	☐	☐	☐	☐	☐
Kasvisruokaa	☐	☐	☐	☐	☐
Pizzaa	☐	☐	☐	☐	☐

28. Noudatatko tiettyä ruokavaliota pudottaaksesi painoasi?

- En, koska painoni on ihan ok.
- En, mutta minun pitäisi laihtua
- Kyllä

29. Kuinka usein harjaat hampaasi?

- Useammin kuin kerran päivässä
- Kerran päivässä
- Vähintään kerran viikossa, mutta en päivittäin
- Harvemmin kuin kerran viikossa
- En koskaan

30. Kuinka usein käytät hammaslankaa?

- Päivittäin
- Viikottain
- Harvoin tai en koskaan

31. Kuinka terveeksi koet itsesi?

- Erittäin terveeksi
- Melko terveeksi
- En kovin terveeksi

32. Mitä mieltä olet omasta elämäntilanteestasi tällä hetkellä?

- Olen hyvin onnellinen
- Olen OK ("menettelee")
- En ole kovin onnellinen
- En ole lainkaan onnellinen

33. Kuinka usein Sinulla on ollut seuraavia oireita viimeisen 6 kuukauden aikana (Merkitse yksi vaihtoehto jokaisen oireen osalta.)

	Lähes päivittäin	Useammin kuin kerran viikossa	Noin kerran viikossa	Noin kerran kuukaudessa	Harvemmin tai ei koskaan
Päänsärkyä					
Vatsakipu					
Niska-hartiasärkyä					
Selkäkipu					
Masentuneisuutta					
Ärtyneisyyttä tai pahantuulisuutta					
Hermotuneisuutta					
Vaikeuksia päästä uneen					
Huimauksen tunnetta					
Väsymyksen tunnetta					
Ruokahaluttomuutta					
Jännittyneisyyttä					
Alakuloisuutta					
Heräilemistä öisin					

34. Miten usein koulupäivinä tunnet itsesi väsyneeksi noustessasi aamulla?

- Harvoin tai en koskaan
- Satunnaisesti
- 1-3 kertaa viikossa
- 4 kertaa viikossa tai useammin

35. Oletko ottanut lääkkeitä viimeksi kuluneen kuukauden aikana seuraaviin syihin?
(Merkitse oikea vaihtoehto jokaisen oireen osalta.)

Kyllä En

- Yskään
- Nuhaan (flunssaan)
- Kuumeeseen
- Päänsärkyyn
- Vatsakipuun
- Nukahtamisvaikeuksiin
- Hermostuneisuuteen
- Jostain muusta syystä, mistä? _____

36. Onko Sinulla jokin lääkärin toteama pitkäaikainen sairaus tai vamma?

Ei ole

Kyllä, selosta lyhyesti minkälainen _____

_____

37. Onko nukkumaanmenoikasi tavallisesti säännöllinen?

- Hyvin säännöllinen
- Melko säännöllinen
- Melko epäsäännöllinen
- Hyvin epäsäännöllinen

38. Milloin menet tavallisesti nukkumaan?

a) Jos Sinun on mentävä kouluun seuraavana päivänä, noin klo:

viimeistään 21.00 21.30 22.00 22.30 23.00 23.30 24.00 00.30 01.00 01.30 02.00 tai myöhemmin

b) Viikonloppuisin tai vapaapäivinä, noin klo:

viimeistään 21.00 21.30 22.00 22.30 23.00 23.30 24.00 00.30 01.00 01.30 02.00 02.30 03.00 03.30 04.00 tai myöh.

39. Milloin tavallisesti heräät?

a) Kouluaamuisin, noin klo:

viimeistään 05.00 05.30 06.00 06.30 07.00 07.30 08.00 tai myöhemmin

b) Viikonloppuisin tai vapaapäivinä, noin klo:

viimeistään 07.00 07.30 08.00 08.30 09.00 09.30 10.00 10.30 11.00 11.30 12.00 12.30 13.00 13.30 14.00 tai myöh.

40. Kuinka hyvin yleensä nukut?

- Hyvin
- Melko hyvin
- Tyydyttävästi
- Melko huonosti
- Huonosti

SEURAAVAKSI KOULUNKÄYNTIIN LIITTYVIÄ KYSYMYKSIÄ

41. Ole hyvä ja lue jokainen seuraavista kouluasi koskevista väittämistä huolellisesti. Merkitse jokaisen väittämän kohdalla se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielipidettäsi.

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Koulussamme oppilaat osallistuvat sääntöjen tekemiseen	☐	☐	☐	☐	☐
b) Koulunkäynti on tylsää	☐	☐	☐	☐	☐
c) Oppilaita kohdellaan koulussamme liian ankarasti	☐	☐	☐	☐	☐
d) Aamuisin toivon, että voisin jäädä kotiin	☐	☐	☐	☐	☐
e) Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset	☐	☐	☐	☐	☐
f) Koulussamme on kiva olla	☐	☐	☐	☐	☐
g) Olisi hienoa jos voisin lopettaa koulunkäynnin	☐	☐	☐	☐	☐
h) Tunnen kuuluvani tähän kouluun	☐	☐	☐	☐	☐
i) Oppitunneilla aika kuluu hitaasti	☐	☐	☐	☐	☐
j) Koulumme on siisti	☐	☐	☐	☐	☐
k) Koulumme on viihtyisä	☐	☐	☐	☐	☐
l) Koulumme piha on viihtyisä	☐	☐	☐	☐	☐

42. Ole hyvä ja merkitse kunkin väitteen kohdalla se vaihtoehto, joka mielestäsi parhaiten kuvaa mielipidettäsi opettajistasi. Jos Sinulla on vain yksi opettaja, ajattele häntä vastatessasi kysymyksiin.

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla	☐	☐	☐	☐	☐
b) Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti	☐	☐	☐	☐	☐
c) Saan ylimääräistä apua opettajaltani kun tarvitsen sitä	☐	☐	☐	☐	☐
d) Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu	☐	☐	☐	☐	☐
e) Opettajat kannustavat minua	☐	☐	☐	☐	☐

43. Ole hyvä ja merkitse kunkin väitteen kohdalla se vaihtoehto, joka mielestäsi parhaiten kuvaa mielipidettäsi oman luokkasi oppilaita.

	Aina	Useimmiten	Silloin tällöin	Harvoin	Ei koskaan
a) Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
b) Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia	☐	☐	☐	☐	☐
c) Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen	☐	☐	☐	☐	☐

44. Ole hyvä ja merkitse yksi vaihtoehto seuraavista väittämistä.

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Vanhempani odottavat minulta liikaa koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
b) Opettajani odottavat minulta liikaa koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
c) Oppitunnit ovat pitkästyttäviä	☐	☐	☐	☐	☐
d) Hyvät arvosanat ovat minulle tärkeitä	☐	☐	☐	☐	☐
e) Pärjään hyvin koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
f) Tiedän mitä asioita osaan tehdä hyvin koulussa	☐	☐	☐	☐	☐

45. Ole hyvä ja merkitse kunkin vanhempiasi koskevan väitteen kohdalla se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi. (Jos äitisi ja isäsi eivät asu yhdessä, vastaa sen kodin perusteella, jossa asut enemmän.)

	Aina	Usein	Silloin tällöin	Harvoin	Ei koskaan
a) Jos minulla on ongelmia koulussa, vanhempani ovat valmiita auttamaan minua	☐	☐	☐	☐	☐
b) Vanhempani tulevat mielellään kouluun keskustelemaan opettajien kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
c) Vanhempani rohkaisevat minua menestymään koulussa	☐	☐	☐	☐	☐

46. Kuinka paljon tunnet rasittuvasi koulunkäynnistä? Ole hyvä ja merkitse se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa tuntemuksiasi.

- En lainkaan
 Hyvin vähän
 Jonkin verran
 Paljon

SEURAAVAKSI MUUTAMIA KYSYMYKSIÄ KOULUKIUSAAMISESTA. Kiusaamisella tarkoitetaan tässä sitä, kun toinen oppilas tai ryhmä oppilaita sanoo tai tekee rumia ja epämiellyttäviä asioita jollekin oppilaalle. Kiusaamista on myös se, kun oppilasta kiusoitellaan toistuvasti tavalla, josta hän ei pidä. Kiusaamista ei ole se, kun kaksi suunnilleen samanvahvuista oppilasta riitelevät tai tappelevat.

	Ei kertaa- kaan	Kerran tai kaksi kertaa	2-3 ker- taa kuu- kaudessa	Noin kerran viikossa	Useita kertoja viikossa
47. Kuinka usein Sinua on kiusattu tämän kevätlukukauden aikana?	☐	☐	☐	☐	☐
48. Kuinka usein olet osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen tämän kevätlukukauden aikana?	☐	☐	☐	☐	☐
49. Kuinka usein tämän kevätlukukauden aikana on käynyt niin, että toiset oppilaat eivät ole halunneet olla kanssasi koulussa ja olet joutunut olemaan yksin?	☐	☐	☐	☐	☐
50. Kuinka usein luokkanne työskentelee alla kuvatulla tavalla koulussa? Ole hyvä ja merkitse kunkin kysymyksen kohdalla yksi vaihtoehto.	☐	☐	☐	☐	☐

	Hyvin usein	Usein	Silloin tällöin	Harvoin	Ei koskaan
a) Työskennellään ryhmissä	☐	☐	☐	☐	☐
b) Työskennellään yksin	☐	☐	☐	☐	☐
c) Opettaja opettaa ja oppilaat kuuntelevat	☐	☐	☐	☐	☐
d) Opettaja ja oppilaat keskusteleivat yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
e) Oppilaat valitsevat itse mitä tekevät	☐	☐	☐	☐	☐

51. Mitä mieltä olet seuraavista työmuodoista koulussa?

	Pidän siitä oikein paljon	Pidän siitä	En osaa sanoa	En pidä siitä	En pidä siitä lainkaan
a) Työskennellään ryhmissä	☐	☐	☐	☐	☐
b) Työskennellään yksin	☐	☐	☐	☐	☐
c) Opettaja opettaa ja oppilaat kuuntelevat	☐	☐	☐	☐	☐
d) Opettaja ja oppilaat keskustelevat yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
e) Oppilaat valitsevat itse mitä tekevät	☐	☐	☐	☐	☐

52. Ole hyvä ja merkitse koulussa tapahtuvaa oppimista koskevan väitteen kohdalle yksi vaihtoehto.

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Mielestäni opimme paljon hyödyllisiä asioita	☐	☐	☐	☐	☐
b) Koulunkäynti on ajan tuhlausta	☐	☐	☐	☐	☐
c) Opin paljon koulussa	☐	☐	☐	☐	☐

53. Ole hyvä ja merkitse luokkasi meluisuutta koskevan väitteen kohdalle yksi vaihtoehto.

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Luokassamme on hyvin meluisaa ja paljon häiriöitä	☐	☐	☐	☐	☐
b) Opettajiemme täytyy usein pyytää oppilaita olemaan hiljaa	☐	☐	☐	☐	☐
c) Luokkamme oppilaat ovat yleensä hiljaa oppitunneilla	☐	☐	☐	☐	☐

54. Tapahtuuko koulussasi ilkeävaltaa?

- Paljon
- Jonkin verran
- Hyvin vähän
- Ei lainkaan

55. Onko Sinulla ollut tänä lukukautena vaikeuksia koulussa, koska

	Kyllä	Ei
a) Olet ollut tappelussa	☐	☐
b) Et ole noudattanut sääntöjä	☐	☐
c) Olet tahallisesti rikkonut jotakin	☐	☐
d) Olet tehnyt jonkin muun rikkeen (esim. varkaus)	☐	☐
e) Olet myöhästellyt koulusta	☐	☐
d) Olet ollut pois koulusta luvatta	☐	☐

56. Tunnetko olosi turvalliseksi koulussa?

- Aina
- Useimmiten
- Silloin tällöin
- Harvoin
- En koskaan

57. Mitä luulet tekeväsi, kun olet käynyt peruskoulun loppuun?

- Pysin lukioon
- Pysin ammattikouluun tai muuhun ammatilliseen koulutukseen
- Menen töihin
- Pysin oppisopimuskoulutukseen
- Jään työttömäksi
- En osaa sanoa

58. Oman näkemyksesi mukaan: Mitä mieltä luokanopettajasi tai luokanvalvojasi on koulumenestyksestäsi luokkatovereihisi verrattuna? Hänen mielestään olen:

- Oikein hyvä
- Hyvä
- Keskitasoa
- Alle keskitason

59. Mitä pidät koulunkäynnistä tällä hetkellä?

- Pidän koulunkäynnistä hyvin paljon
- Pidän koulunkäynnistä melko paljon
- En pidä koulunkäynnistä kovin paljon
- En pidä koulunkäynnistä lainkaan

60. Kuinka helppoa Sinun on puhua seuraavien henkilöiden kanssa Sinua vaivaavista asioista?

Hyvin helppoa   Helppoa   Vaikeaa   Hyvin vaikeaa   Ei ole

- a) Isä
- b) Äiti
- c) Veljet
- d) Siskot
- e) Naapurit
- f) Opettajat
- g) Kouluterveydenhoitaja
- h) Joku muu, kuka? _____
- Ystävät:
- h) Pojat
- h) Tytöt

61. Haluaisitko keskustella omista asioistasi, tunteistasi tai huolistasi jonkun kanssa

- Selvästi nykyistä enemmän
- Jonkin verran enemmän
- En haluaisi enempää
- Minulla ei ole tapana keskustella omista asioistani

62. Millaiseksi koet kotisi ilmapiirin?

- Erittäin hyväksi
- Melko hyväksi
- Ei hyväksi eikä huonoksi
- Melko huonoksi
- Erittäin huonoksi

63. Kuinka monta läheistä ystävää Sinulla on?

- Ei yhtään
- Yksi
- Kaksi tai useampia

64. Kuinka usein vietät aikaa ystäviesi kanssa heti koulun jälkeen?

- 4 - 5 päivänä viikossa
- 2 - 3 päivänä viikossa
- Yhtenä päivänä viikossa tai harvemmin
- Minulla ei ole tällä hetkellä ystäviä

65. Kuinka monena iltana viikossa vietät aikaa ystäviesi kanssa?

- 0   1   2   3   4   5   6   7 iltana

66. Merkitse se vaihtoehto, joka pitää yleensä paikkansa Sinun kohdallasi?

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Tunnen olevani ainakin yhtä pystyvä ja taitava ihminen kuin muutkin	☐	☐	☐	☐
b) Minusta tuntuu, että minulla on useita hyviä ominaisuuksia	☐	☐	☐	☐
c) Tunnen itseni usein epäonnistuneeksi	☐	☐	☐	☐
d) Pystyn suoriutumaan asioista yhtä hyvin kuin useimmat muutkin ihmiset	☐	☐	☐	☐
e) Tunnen, että kelpaan	☐	☐	☐	☐
f) Olen tyytyväinen itseeni	☐	☐	☐	☐
g) Tunnen itseni toisinaan kerta kaikkiaan hyödyttömäksi	☐	☐	☐	☐
h) Toisinaan ajattelen, että minusta ei ole mihinkään	☐	☐	☐	☐

67. Tunnetko olevasi tärkeä vai et?

	Ei lainkaan tärkeä	Jonkin verran tärkeä	Melko tärkeä	Hyvin tärkeä	Henkilöä ei ole
a) Äidillesi	☐	☐	☐	☐	☐
b) Isällesi	☐	☐	☐	☐	☐
c) Siskoillesi	☐	☐	☐	☐	☐
d) Veljillesi	☐	☐	☐	☐	☐
e) Isovanhemmillesi	☐	☐	☐	☐	☐
f) Ystävillesi	☐	☐	☐	☐	☐
g) Seurustelukumppanillesi	☐	☐	☐	☐	☐
h) Koulussa	☐	☐	☐	☐	☐

SEURAAVAKSI JOITAKIN KYSYMYKSIÄ SINUSTA ITSESTÄSI

68. Haluatko muuttaa jotakin itsessäsi

- Kyllä
 En

69. Pidätkö itseäsi

- Liian laihana
 Hieman liian laihana
 Sopivan kokoisena
 Hieman liian lihavana
 Liian lihavana
 En ajattele tällaisia asioita

70. Pidätkö itseäsi

- Erittäin hyvän näköisenä
 Melko hyvän näköisenä
 Tavallisen näköisenä
 En kovin hyvän näköisenä
 En lainkaan hyvän näköisenä
 En ajattele tällaisia asioita

71. Onko Sinusta koskaan tuntunut siltä, että toiset ovat jättäneet Sinut joissakin tilanteissa ulkopuoliseksi?

- Kyllä, usein
 Silloin tällöin
 Ei juuri koskaan

72. Onko sinun helppoa vai vaikeaa saada uusia ystäviä?

- Erittäin helppoa
 Helppoa
 Vaikeaa
 Erittäin vaikeaa

73. Tunnetko itsesi avuttomaksi?

- Aina
- Usein
- Silloin tällöin
- Harvoin
- En koskaan

74. Luotatko itseesi?

- Aina
- Usein
- Silloin tällöin
- Harvoin
- En koskaan

75. Tunnetko koskaan itseäsi yksinäiseksi?

- Kyllä, hyvin usein
- Kyllä, melko usein
- Kyllä, joskus
- En

TAPATURMAT JA LOUKKAANTUMISET

Monet nuoret joutuvat onnettomuuksiin kaduilla, kotona, urheillessaan tai tappelussa. Seuraavat 12 kysymystä koskevat tapaturmia, joita Sinulle on voinut tapahtua viimeisen vuoden aikana (maaliskuusta -93 maaliskuuhun -94).

76. Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana loukkaantunut niin, että olet joutunut lääkärin tai sairaanhoitajan hoidettavaksi?

- Kyllä, kuinka monta kertaa? 1 2 3 4 5 6 7 8 9 kertaa tai useammin
- En

Jos vastasit edelliseen kysymykseen En, siirry kysymykseen 83.

MIETI NYT KAIKKEIN VAKAVINTA LOUKKAANTUMISTASI TAI TAPATURMAASI VIIMEISTEN 12 KUUKAUDEN AIKANA.

77. Tarvitsitko vammaasi lääketieteellistä hoitoa kuten kipsausta, tikkejä, leikkaushoitoa tai jouduitko yöpymään sairaalassa?

- Kyllä
- En

78. Jouduitko tämän tapaturman vuoksi olemaan KOKONAISEN PÄIVÄN poissa koulusta tai muista toiminnoista, joita päivän aikana tavallisesti teet?

- Kyllä, kuinka monta päivää? 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Numeroin:
- En

79. Koska tämä tapaturma tapahtui? Merkitse kuukausi ja vuosi, jolloin vakavin loukkaantumisesi tapahtui.

Maa Huh Tou Kes Hei Elo Syys Lok Mar Jou Tam Hel

1993 1994

80. Mikä seuraavista KUVAA parhaiten paikkaa, missä tapaturma sattui?

- Kotonasi tai kotipihalla
- Jonkun toisen kotona
- Koulussa
- Urheilupaikalla
- Kadulla / maantiellä lähellä kotiasi
- Kadulla / maantiellä, muttei kodin lähellä
- Puistossa tai leikkipuistossa
- Metsässä
- Maatilalla
- Työpaikalla
- Muualla, missä? _____

81. Mikä seuraavista KUVAA parhaiten sitä, mitä olit tekemässä tapaturman sattuessa?

Pyöräilit

Rullalautailit, rullaluistelit

Olit auton tai muun moottoriajoneuvon kyydissä

Auto tai ajoneuvo tönäisi Sinua

Sait urheiluvamman harjoitusten tai pelin aikana

Vammauduit koulun pihalla vapaa-aikana

Kompastuit tai kaaduit vahingossa

Kolhit itseäsi johonkin esineeseen tai leikkasit haavan vahingossa

Tappelit jonkun kanssa

Putosit jostakin

Muunlainen tilanne (kuvaile millainen) _____

82. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten saamasi vamman laatua?

Luun murtuma tai sijoiltaan meno

Nyrjähdys tai lihasvenähdys

Viilto- tai pistohaava

Aivotärhdys tai jokin muu pään tai niskan vamma

Mustelmia tai sisäinen verenvuoto

Palovamma

Myrkytys

Silmävamma

Hammastapaturma

Muunlainen vamma, mikä? _____

83. Omistatko pyöräilykypärän?

Kyllä

En

84. Kuinka usein käytät pyöräilykypärää ajaessasi polkupyörällä?

Aina

Usein

Joskus

Hyvin harvoin

En koskaan

85. Onko perheelläsi auto (henkilö-, paketti- tai kuorma-auto)?

Ei

Kyllä, yksi

Kyllä, kaksi tai useampia

86. Kuinka usein käytät turvavöitä autossa?

Aina

Usein

Joskus

Harvoin tai en koskaan

Autossa, missä yleensä matkustan, ei ole turvavöitä

87. Onko sinulla oma huone?

Kyllä

Ei

Liite 2

Liikunnanharrastus t/vko iän, sukupuolen ja kieliryhmän mukaan.

POJAT						
Liikunnan- harrastus (t/vko)	Ruotsink. 11 v. %	Suomenk. 11 v. %	Ruotsink. 13 v. %	Suomenk. 13 v. %	Ruotsink. 15 v. %	Suomenk. 15 v. %
Ei yhtään	8	3	7	5	13	7
½	13	11	9	10	10	12
1	23	17	14	17	13	15
2 - 3	23	27	22	28	27	25
4 -6	20	22	26	21	21	19
7 >	13	20	17	19	16	22
Yhteensä (n)	100 (364)	100 (861)	100 (247)	100 (628)	100 (269)	100 (573)
	p=.000		p=.520		p=.020	
TYTÖT						
Liikunnan- harrastus (t/vko)	Ruotsink. 11 v. %	Suomenk. 11 v. %	Ruotsink. 13 v. %	Suomenk. 13 v. %	Ruotsink. 15 v. %	Suomenk. 15 v. %
Ei yhtään	8	3	4	4	7	8
½	14	13	11	13	15	12
1	27	23	24	20	24	18
2 - 3	30	31	33	31	29	33
4 -6	15	20	18	22	17	21
7 >	6	10	10	10	8	9
Yhteensä (n)	100 (338)	100 (841)	100 (223)	100 (641)	100 (246)	100 (614)
	p=.000		p=.621		p=.168	

Liikunnanharrastus krt/vko iän, sukupuolen ja kieliryhmän mukaan.

POJAT						
Liikunnan- harrastus (krt)	Ruotsink. 11 v. %	Suomenk. 11 v. %	Ruotsink. 13 v. %	Suomenk. 13 v. %	Ruotsink. 15 v. %	Suomenk. 15 v. %
Päivittäin	16	28	14	18	7	18
4 -6 krt / vko	26	29	28	27	24	25
2 - 3 krt / vko	33	28	36	29	31	27
1 krt / vko	13	10	13	17	20	18
1 krt / kk	3	2	3	5	8	6
< 1 krt / kk	4	2	2	3	6	4
Ei koskaan	5	1	4	1	4	2
Yhteensä (n)	100 (365)	100 (865)	100 (247)	100 (629)	100 (272)	100 (572)
	p=.000		p=.000		p=.001	

TYTÖT						
Liikunnan- harrastus (krt)	Ruotsink. 11 v. %	Suomenk. 11 v. %	Ruotsink. 13 v. %	Suomenk. 13 v. %	Ruotsink. 15 v. %	Suomenk. 15 v. %
Päivittäin	6	18	6	11	4	8
4 -6 krt / vko	19	22	18	19	18	8
2 - 3 krt / vko	41	35	40	38	36	35
1 krt / vko	23	19	27	21	26	22
1 krt / kk	3	3	3	5	9	10
< 1 krt / kk	4	2	5	5	4	5
Ei koskaan	4	1	1	1	3	2
Yhteensä (n)	100 (337)	100 (844)	100 (223)	100 (643)	100 (245)	100 (612)
	p=.000		p=.234		p=.137	

Koulun liikuntatuntien suosio iän, sukupuolen ja kieliryhmän mukaan.

POJAT						
Koulun liikuntatuntien suosio	Ruotsink. 11 v. %	Suomenk. 11 v. %	Ruotsink. 13 v. %	Suomenk. 13 v. %	Ruotsink. 15 v. %	Suomenk. 15 v. %
Pitää kovasti	39	39	28	23	21	27
Pitää	30	44	39	48	34	44
Ei hyvä/huono	25	13	25	22	31	24
Ei pidä	4	2	4	5	8	3
Vastenmielistä	2	2	3	2	4	1
Ei osallistu	0	0	1	0	2	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
(n)	(365)	(862)	(247)	(631)	(272)	(571)
	p=.000		p=.098		p=.000	
TYTÖT						
Koulun liikuntatuntien suosio	Ruotsink. 11 v. %	Suomenk. 11 v. %	Ruotsink. 13 v. %	Suomenk. 13 v. %	Ruotsink. 15 v. %	Suomenk. 15 v. %
Pitää kovasti	33	30	27	18	19	14
Pitää	40	50	33	47	38	46
Ei hyvä/ huono	26	17	34	30	34	30
Ei pidä	1	3	5	4	6	6
Vastenmielistä	0	0	1	1	2	3
Ei osallistu	0	0	0	0	1	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
(n)	(338)	(841)	(223)	(645)	(248)	(611)
	p=.001		p=.004		p=.128	

Liite 5

Urheiluseuran jäsenyys iän, sukupuolen ja kieliryhmän mukaan..

POJAT						
Urheiluseuran jäsenyys	Ruotsink.	Suomenk.	Ruotsink.	Suomenk.	Ruotsink.	Suomenk.
	11 v. %	11 v. %	13 v. %	13 v. %	15 v. %	15 v. %
Ei	42	44	40	49	54	57
Kyllä/osanotto	52	52	54	44	36	35
Kyllä/ei osan	6	4	6	7	10	8
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
(n)	(336)	(865)	(244)	(628)	(272)	(574)
	p=.535		p=.048		p=.689	

TYTÖT						
Urheiluseuran jäsenyys	Ruotsink.	Suomenk.	Ruotsink.	Suomenk.	Ruotsink.	Suomenk.
	11 v. %	11 v. %	13 v. %	13 v. %	15 v. %	15 v. %
Ei	52	59	53	58	67	59
Kyllä/osanotto	43	38	40	34	23	34
Kyllä/ei osan	5	3	8	8	10	7
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
(n)	(335)	(837)	(223)	(648)	(246)	(615)
	p=.021		p=.401		p=.015	

Liite 6

Koettu liikunnallinen pätevyys toisiin nuoriin verrattuna iän sukupuolen ja kieliryhmän mukaan.

POJAT						
Koettu liikunnallinen pätevyys	Ruotsink. 11 v. %	Suomenk. 11 v. %	Ruotsink. 13 v. %	Suomenk. 13 v. %	Ruotsink. 15 v. %	Suomenk. 15 v. %
Parhaiden jouk	25	20	18	13	19	14
Hyvä	32	35	33	31	27	35
Keskitasoa	37	39	42	50	43	44
< keskitason	6	6	7	6	11	7
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
(n)	(362)	(861)	(246)	(627)	(272)	(568)
	p=.163		p=.101		p=.029	

TYTÖT						
Koettu liikunnallinen pätevyys	Ruotsink. 11 v. %	Suomenk. 11 v. %	Ruotsink. 13 v. %	Suomenk. 13 v. %	Ruotsink. 15 v. %	Suomenk. 15 v. %
Parhaiden jouk	15	10	14	6	10	6
Hyvä	30	35	24	32	26	34
Keskitasoa	49	50	56	55	56	54
< keskitason	6	5	6	7	8	6
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
(n)	(336)	(833)	(222)	(645)	(248)	(614)
	p=.038		p=.001		p=.044	

Ulkonäön arviointi iän, sukupuolen ja kieliryhmän mukaan.

POJAT						
Oma arvio ulkonäöstä	Ruotsink. 11 v. %	Suomenk. 11 v. %	Ruotsink. 13 v. %	Suomenk. 13 v. %	Ruotsink. 15 v. %	Suomenk. 15 v. %
Erittäin hyvä	4	7	4	2	7	3
Melko hyvä	15	16	14	16	14	18
Tavallinen	52	59	57	60	55	58
Ei kovin hyvä	10	6	11	11	8	12
Ei lainkaan hy	5	2	5	3	5	1
Ei ajattele	14	10	9	8	11	8
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
(n)	(356)	(847)	(236)	(628)	(260)	(563)
	p=.004		p=.425		p=.000	
TYTÖT						
Oma arvio ulkonäöstä	Ruotsink. 11 v. %	Suomenk. 11 v. %	Ruotsink. 13 v. %	Suomenk. 13 v. %	Ruotsink. 15 v. %	Suomenk. 15 v. %
Erittäin hyvä	3	1	1	0	1	1
Melko hyvä	14	20	13	17	18	24
Tavallinen	57	57	52	56	55	50
Ei kovin hyvä	16	15	22	19	16	17
Ei lainkaan hy	4	4	10	7	8	6
Ei ajattele	6	3	2	1	2	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
(n)	(335)	(834)	(216)	(645)	(244)	(611)
	p=.024		p=.085		p=.234	

Liite 8

Liikunnan harrastuksen intensiivisyys ja itsearvostuksen prosentuaalinen jakautuminen sukupuolen ja kieliryhmän mukaan.

RUOTSINKIELISET						
Liikunnan harrastus (t/vko)	Pojat 11 - 15 v.			Tytöt 11 - 15 v.		
	Erinom. %	Hyvä %	Alhainen %	Erinom. %	Hyvä %	Alhainen %
Aktiiv.(4 tai >)	39	35	35	27	25	23
Kohtuu (1-3)	42	45	43	59	57	51
Pass.(1/2 tai<)	19	20	22	14	18	26
Yhteensä (n)	100 (321)	100 (349)	100 (158)	100 (206)	100 (333)	100 (238)
		p=.788			p=.028	
SUOMENKIELISET						
Liikunnan harrastus (t/vko)	Pojat 11 - 15 v.			Tytöt 11 - 15 v.		
	Erinom. %	Hyvä %	Alhainen %	Erinom. %	Hyvä %	Alhainen %
Aktiiv.(4 tai >)	46	42	26	41	28	23
Kohtuu (1-3)	42	42	49	49	54	53
Pass.(1/2 tai<)	12	16	25	10	28	24
Yhteensä (n)	100 (818)	100 (842)	100 (302)	100 (518)	100 (949)	100 (561)
		p = .000			p = .000	

Liite 9

Itsearvostus eri liikunnallisen pätevyden ryhmillä tytöillä ja pojilla kieliryhmittäin.

	RUOTSINKIELISET								
	Pojat 11 - 15 vuotiaat			Tytöt 11 - 15 vuotiaat			Yhteensä		
	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n
Parhaiden joukossa	25.8	3.9	180	25.0	3.9	102	25.4	3.9	282
Hyvä	25.6	3.9	254	24.1	4.1	214	24.9	4.0	468
Keskitaso	24.4	4.1	329	23.3	4.5	407	23.9	4.3	736
Alle keskitason	23.8	4.5	65	21.2	4.8	53	22.5	4.7	118
Yhteensä	24.9	4.2	828	23.4	4.3	776	24.2	4.3	1604

	SUOMENKIELISET								
	Pojat 11 - 15 vuotiaat			Tytöt 11 - 15 vuotiaat			Yhteensä		
	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n
Parhaiden joukossa	27.2	3.7	317	25.4	3.8	154	26.3	3.8	471
Hyvä	25.0	3.6	662	24.7	3.7	689	24.9	3.7	1351
Keskitaso	25.0	3.7	859	23.3	3.9	1062	24.2	3.8	1921
Alle keskitason	23.1	4.8	122	20.8	4.9	120	22.0	4.9	242
Yhteensä	25.1	4.0	1960	23.6	4.1	2025	24.4	4.1	3985

ANOVA, koko aineistolle: päävaikutus p=.000
sukupuoli p=.000
kieliryhmä p=.063
ikä p=.004
liik.pätev. p=.000

Itsearvostus eri kuntoisilla ryhmillä tytöillä ja pojilla kieliryhmittäin.

	RUOTSINKIELISET								
	Pojat 11 - 15 vuotiaat			Tytöt 11 - 15 vuotiaat			Yhteensä		
	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n
Erittäin hyvä	26.3	4.1	108	25.6	4.4	46	26.0	4.3	154
Hyvä	25.5	3.9	312	24.3	4.1	310	24.9	4.0	622
Kohtalainen	24.5	4.1	341	23.1	4.4	357	23.8	4.3	698
Huono	23.5	4.7	71	21.1	4.9	61	22.3	4.8	132
Yhteensä	25.0	4.2	832	23.5	4.5	774	24.3	4.4	1606

	SUOMENKIELISET								
	Pojat 11 - 15 vuotiaat			Tytöt 11 - 15 vuotiaat			Yhteensä		
	ka	sd	n	ka	sd	n	ka	sd	n
Erittäin hyvä	27.0	3.8	314	25.8	3.7	162	26.4	3.8	476
Hyvä	25.9	3.5	965	24.5	3.7	1039	25.2	3.6	2004
Kohtalainen	24.4	3.9	634	22.7	4.0	781	23.6	4.0	1415
Huono	22.5	5.3	48	21.1	5.3	46	21.8	5.3	94
Yhteensä	25.0	4.1	1961	23.5	4.2	2028	24.3	4.2	3989

ANOVA, koko aineistolle: päävaikutus p=.000
sukupuoli p=.000
kieliryhmä p=.702
ikä p=.000
koettu kunto p=.000

Avuttomuuden kokemisen ja liikunnallisen pätevyyden yhteydet sukupuolen ja kieliryhmän mukaan.

RUOTSINKIELISET						
	Pojat 11 - 15 v.			Tytöt 11 - 15 v.		
Koettu liikunnallinen pätevyys	Aina %	Harvoin %	Ei koskaan %	Aina %	Harvoin %	Ei koskaan %
Parhaiden jouk	20	19	33	10	16	15
Hyvä	26	35	26	27	28	29
Keskitasoa	46	39	32	55	50	54
Alle keskitason	8	7	9	8	6	2
Yhteensä (n)	100 (284)	100 (451)	100 (133)	100 (376)	100 (373)	100 (52)
	p= .001			p= .092		
SUOMENKIELISET						
	Pojat 11 - 15 v.			Tytöt 11 - 15 v.		
Koettu liikunnallinen pätevyys	Aina %	Harvoin %	Ei koskaan %	Aina %	Harvoin %	Ei koskaan %
Parhaiden jouk	13	15	27	6	8	14
Hyvä	28	36	33	30	36	44
Keskitasoa	49	44	35	55	52	38
Alle keskitason	10	5	5	9	4	4
Yhteensä (n)	100 (523)	100 (1179)	100 (337)	100 (842)	100 (1108)	100 (128)
	p= .000			p= .000		